

Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

RAPORT KOŃCOWY

Instytut Badawczy IPC Spółka z o.o.

Kielce, Wrocław, wrzesień 2020

Wykaz skrótów

Skrót	Definicja
BDL	Bank Danych Lokalnych
DR	Analiza desk research
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Eurostat	Europejski Urząd Statystyczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
ML	Model logiczny
MP	Macierz przystawalności
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
PKJPA	Program Kontroli Jakości Pracy Ankietera
ROT	Regionalne Obserwatorium Terytorialne
SK	Spotkanie konsultacyjne
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRWŚ 2030+	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
SWOT	Mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia (SWOT – Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
TDI	Telefoniczny wywiad pogłębiony

Spis treści

Wykaz skrótów	2
1. Wprowadzenie i kontekst badania	4
2. Metodologia badania i zastosowane podejście badawcze	5
2.1. Zastosowane podejście badawcze	5
2.2. Metodologia badania	12
3. Wyniki badania	14
3.1. Ocena trafności projektu SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu I).....	14
3.2. Ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej projektu SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu II)	76
3.3. Ocena skuteczności SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu III)	116
4. Wnioski i rekomendacje	138
5. Podsumowanie	145
6. Spis map, rysunków, tabel, wykresów	153
7. Bibliografia.....	154
8. Aneksy	155
9. Produkty badania (załączniki).....	156
9.1. Załącznik 1. Ocena trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego	156

1. Wprowadzenie i kontekst badania

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1295) zawiera formalny wymóg zgodności zapisów strategii rozwoju z określonymi dokumentami krajowymi, w tym ze średniookresową strategią rozwoju kraju. Ponadto, zgodnie z art. 11 ust. 1d ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 512), strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

W dniu 14 lutego 2017 r. Rada Ministrów przyjęła *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* (SOR), która stanowi zaktualizowaną średniookresową strategię rozwoju kraju. Na poziomie krajowym trwa proces aktualizacji dziewięciu krajowych strategii rozwoju w celu dostosowania ich do zapisów SOR. Szczególnie istotne znaczenie dla treści strategii rozwoju województwa posiada *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030* (KSRR), która jest jedną z dziewięciu aktualizowanych zintegrowanych strategii krajowych. Jest ona podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r..

Na podstawie art. 10a ust. 2 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przed przyjęciem strategii rozwoju regionu, zarząd województwa przygotowuje raport ewaluacyjny zawierający uprzednią ocenę skuteczności i efektywności realizacji strategii.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego jest podstawowym i najważniejszym dokumentem Samorządu Województwa określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w województwie świętokrzyskim.

Podejmując decyzję o przystąpieniu do opracowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (zwanej dalej: SRWŚ 2030+), Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, uchwałą nr V/73/19 z dnia 25 lutego 2019 r. określił zasady, tryb i harmonogram tego procesu.

Opracowywana SRWŚ 2030+ ma przyczynić się m.in. do wyznaczenia podstawowych ram dla przeglądu i zaktualizowania dokumentów programowych na poziomie regionalnym, w szczególności prac nad nowym Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2027.

Biorąc zatem pod uwagę kompleksowy charakter opracowywanej SRWŚ 2030+ oraz chcąc sprawdzić czy projektowana SRWŚ 2030+ odpowiada na realne potrzeby i możliwości rozwoju województwa świętokrzyskiego, zasadne jest poddanie jej ocenie ex-ante. W procesie tym, istotne jest także sprawdzenie czy SRWŚ 2030+ charakteryzuje się odpowiednią spójnością wewnętrzną pod względem logiki interwencji oraz powiązań ze strategicznymi dokumentami na poziomie krajowym i wspólnotowym¹.

¹ Za: opis przedmiotu zamówienia na realizację badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+”

2. Metodologia badania i zastosowane podejście badawcze

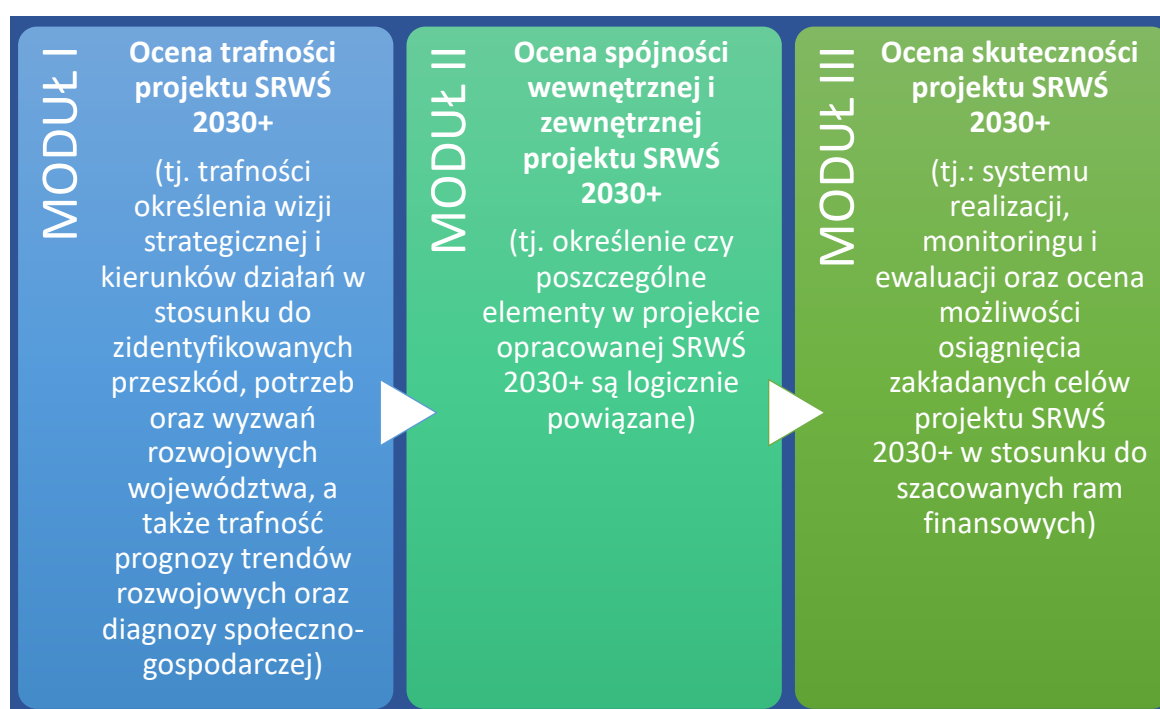
2.1. Zastosowane podejście badawcze

Przedmiotem badania ewaluacyjnego była ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (SRWŚ 2030+), pozwalająca na sformułowanie rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej i formalnej tego dokumentu.

Głównym celem ewaluacji było dokonanie kompleksowej oceny ex-ante projektu SRWŚ 2030+ oraz sformułowanie wniosków i możliwych do wykorzystania rekomendacji dotyczących pożądanych zmian projektu dokumentu, które przyczynią się do podniesienia jego jakości.

Przedmiot badania został podzielony na trzy moduły.

Rysunek 1. Moduły badania ewaluacyjnego

W ramach badania Wykonawca udzielił odpowiedzi na 14 pytań badawczych, przyporządkowanych do trzech modułów.

Przyjęto następujące kryteria ewaluacyjne oceny projektu SRWŚ 2030+:

- **Trafność:** Kryterium pozwala ocenić adekwatność planowanych celów SRWŚ 2030+ względem zidentyfikowanych problemów i wyzwań rozwoju województwa świętokrzyskiego.
- **Spójność:** Kryterium pozwala wykluczyć sprzeczności między celami SRWŚ 2030+ a kierunkami interwencji oraz między całym dokumentem a dokumentami wyższego rzędu lub równorzędnymi.
- **Przewidywana skuteczność:** Kryterium pozwala ocenić czy kierunki interwencji zostały prawidłowo dobrane pod kątem osiągnięcia wyznaczonych celów, a zakładane zasoby i proponowany system wdrażania dają szansę na ich osiągnięcie.

MODUŁ I. Ocena trafności projektu SRWŚ 2030+

1. **Czy projekt SRWŚ 2030+ trafnie odpowiada na wyzwania/potrzeby/przeszkody rozwojowe województwa świętokrzyskiego** określone w dokumencie pn.: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego? Jeśli nie odpowiada, to jakie zmiany w tym zakresie winny być wprowadzone.
2. **Czy w analizie SWOT województwa świętokrzyskiego zawartej w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego zostały trafnie odzwierciedlone mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla województwa?** Jeśli nie, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.
3. **Czy w projekcie SRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane obszary strategicznej interwencji** (zgodnie z zapisami KSRR), w tym obszary problemowe? Jeśli nie, to w jakim obszarze nie zostały i co należałoby zmienić.
4. **Czy w projekcie SRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane potencjały rozwojowe województwa świętokrzyskiego**, tj.: czynniki decydujące o przewadze konkurencyjnej województwa? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.
5. **Czy w projekcie opracowywanej SRWŚ 2030+ właściwie określono horyzont czasowy** względem dokumentów nadrzędnych? Jeśli nie został określony prawidłowo, to w jakim zakresie i na jaki należałoby go zmienić.

Jakie metody badawcze zostały zastosowane w badaniu w odniesieniu do Modułu I?

Rysunek 2. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module I

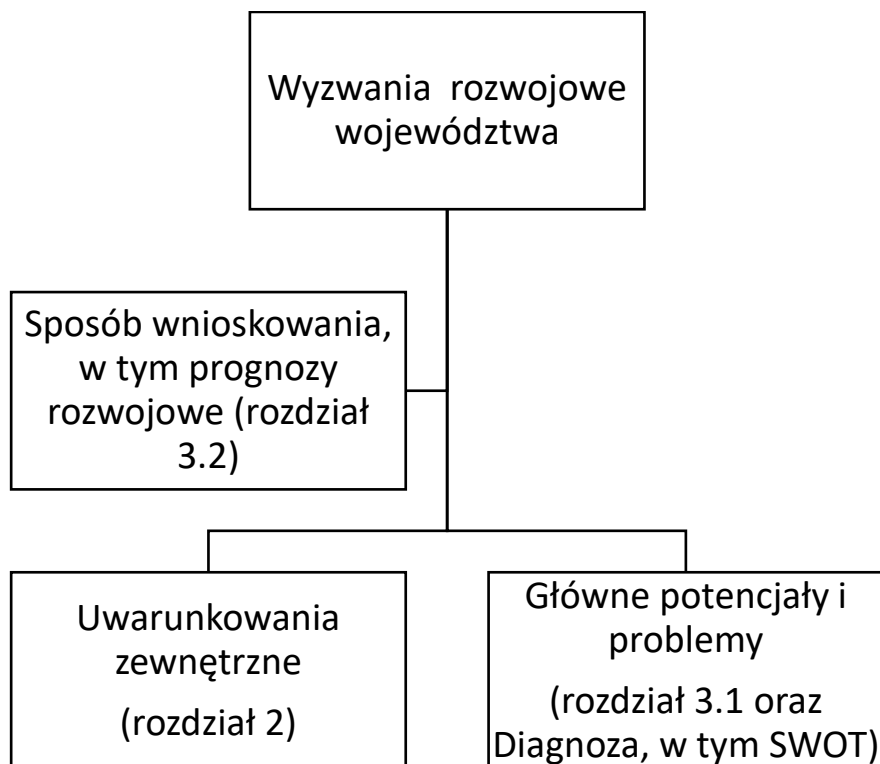

W jaki sposób zrealizowane zostało badanie ewaluacyjne w odniesieniu do Modułu I?

- W tej części badania kluczowa była ocena „logiki” formułowania „**Strategicznych wyzwań rozwojowych województwa świętokrzyskiego**”, które są kluczowe dla definiowania założeń **strategicznych rozwoju województwa**. Istotne było zatem odtworzenie logiki formułowania wyzwań rozwojowych. Tym samym konieczna była wiwisekcja zapisów diagnostycznych (diagnoza i analiza SWOT stanowiąca jej podsumowanie), opisów uwarunkowań zewnętrznych, a także **eksploracja wyciągniętych wniosków z istotnych dla województwa uwarunkowań zewnętrznych, analiz sytuacji społeczno-gospodarczej oraz trendów i prognoz rozwojowych**.
 - Przy ocenie trafności i przewidywanej skuteczności założeń projektu SRWŚ 2030+ zwrócono szczególną uwagę na to, **czy właściwie przedstawiono sytuację społeczno-gospodarczą województwa w odniesieniu do posiadanych potencjałów oraz problemów** oraz w odniesieniu do uwarunkowań zewnętrznych rozwoju.

- **W odniesieniu do potencjałów i problemów rozwojowych poszukiwano odpowiedzi na kluczowe pytania:**
 - Czy potencjały i problemy rozwojowe województwa ujęte w projekcie SRWŚ 2030+ zostały trafnie zidentyfikowane w świetle analizy SWOT i materiału diagnostycznego oraz uwarunkowań zewnętrznych, czy są kompletne?
 - Czy mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia zostały właściwie określone w oparciu o materiał diagnostyczny, czy są kompletne?
 - Czy właściwie określono uwarunkowania zewnętrzne, czy są kompletne?
- **Jednocześnie uwaga oceniających skupiona była na poszukiwaniu czynników pominiętych lub słabo wyeksponowanych, a które mogą mieć istotne znaczenie dla przyszłych procesów rozwojowych.**

Rysunek 3. Logika badania ewaluacyjnego w odniesieniu do wyzwań rozwojowych województwa

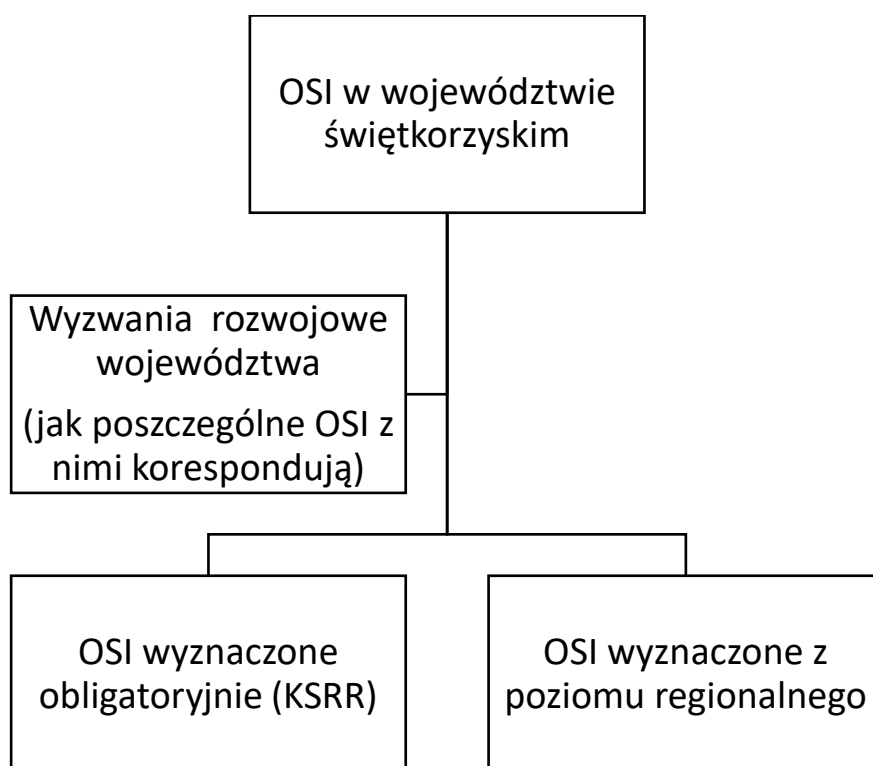

- **W badaniu ewaluacyjnym** dokonano analizy przyjętego w projekcie **SRWŚ 2030+** horyzontu czasowego strategii poszukując odpowiedzi na następujące pytanie: „Czy przyjęty w projekcie **SRWŚ 2030+** horyzont czasowy został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych?”. Wynika to z przepisów ustawy o samorządzie województwa (art. 11 ust. 1b), gdzie mowa jest o tym, że w strategii rozwoju województwa wydziela się okres niewykraczający poza okres objęty aktualnie obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju.
- **W ewaluacji ex-ante projektu SRWŚ 2030+ badaniu poddana została trafność identyfikacji obszarów strategicznej interwencji** (zgodnie z zapisami KSRR), w tym obszarów problemowych. Przeanalizowane zostały przesłanki, które przemawiały za wskazaniem danej przestrzeni regionu jako OSI, wynikające z zapisów KSRR, jak również delimitacji prowadzonych

na poziomie regionalnym. Kluczowe dla oceny trafności identyfikacji OSI były następujące wytyczne polityki rozwoju regionalnego:

- OSI w KSRR to: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wschodnia Polska oraz Śląsk. **Dwa pierwsze wspierane będą obligatoryjnie z poziomu kraju i regionu** za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów.
- Podstawą nowego podejścia terytorialnego polityki rozwoju jest **lepsza niż dotychczas identyfikacja cech poszczególnych obszarów kraju, tj. rozpoznanie ich zasobów endogenicznych, wyzwań i barier rozwojowych**. Nowy paradygmat polityki rozwoju regionalnego, w większym niż dotychczas stopniu, uwzględnia lokalny kontekst dla prowadzenia działań rozwojowych.
- Na poziomie regionalnym **samorząd województwa może – zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą i potrzebami – wyznaczać swoje obszary strategicznej interwencji**, takie m.in. jak: subregiony, miejskie obszary funkcjonalne, obszary przygraniczne, przemysłowe, zdegradowane czy tzw. wewnętrzne peryferia.²

Rysunek 4. Logika badania ewaluacyjnego w odniesieniu do OSI

MODUŁ II. Ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej projektu SRWŚ 2030+

1. Czy zaproponowane w projekcie SRWŚ 2030+ kierunki rozwoju, propozycja wizji rozwoju województwa wynikają z zapisów dokumentu pn.: **Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego**? Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić?

² Za: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2019 rok

2. **Czy spójnie zostały ze sobą powiązane cele strategiczne i operacyjne z wizją rozwoju** (z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania)? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.
3. **Czy struktura treści projektu ŚRWŚ 2030+ jest czytelna**, posiada wewnętrzną logikę, spójność oraz czy zastosowany język jest poprawny terminologicznie i jednoznaczny? Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.
4. **Czy projekt SRWŚ 2030+ jest spójny ze wszystkimi najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie regionalnym**, m.in.: z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego?
5. **Czy cele i założenia opracowanej SRWŚ 2030+ są spójne z politykami i strategiami na poziomie krajowym**, m.in. z:
 - a. Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
 - b. Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
 - c. Długookresową Strategią Rozwoju Kraju „Polska2030”. Trzecia fala nowoczesności”,
 - d. Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
 - e. innymi krajowymi strategiami sektorowymi.Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co dokładnie należałoby zmienić.

Jakie metody badawcze zostały zastosowane w badaniu w odniesieniu do Modułu II?

Rysunek 5. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module II

W jaki sposób zrealizowane zostało badanie ewaluacyjne w odniesieniu do Modułu II?

- W tej części badania **kluczowa była ocena „logiki” formułowania części postulatywnej Strategii**, tj. wizji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków rozwoju.
 - **W tym celu zbudowana została matryca logiczna, której punktem wyjścia była misja oraz wizja.** Wizja „rozłożona” została na kluczowe element składowe, do których przypisane zostały czynniki SWOT ujęte w diagnozie oraz przyporządkowane zostaną zapisy z podsumowania diagnostycznego (rozdział 3.3 Strategiczne wyzwania rozwojowe). W kolejnym kroku przeanalizowana została spójność z zapisami wizji oraz diagnozy – kierunków interwencji. Takie zabieg pozwolił ocenić czy wizja wynika z zapisów diagnozy (na jakich potencjałach została zbudowana, jakie negatywne zjawiska chce zmienić), co pozwoliło ocenić - czy nie pominięto istotnych uwarunkowań rozwoju województwa, które mogą być kluczowe dla jego przyszłego

rozwoju. Ostatecznie możliwa była ocena spójności zarówno wizji jak też diagnozy z kierunkami interwencji.

- **Ocena wewnętrznej logiki projektu Strategii dotyczyła badania spójności celów strategicznych i operacyjnych z wizją rozwoju, jak też z przyjętym systemem monitorowania.**
 - W poprzedniej części badania oceniona została spójność wizji m. in. z wyzwaniami rozwoju. W tym miejscu uzyskano odpowiedź na „komplementarność wizji” w stosunku do wyzwań. Dalsze badania skupione były więc na ocenie logiki hierarchii celów. Po pierwsze należało ocenić czy cele strategiczne korespondują z wizją, jak również wyzwaniami rozwoju. Po drugie czy cele operacyjne stanowiły logiczne rozwinięcie celów strategicznych, są kompletne w odniesieniu do wyzwań rozwojowych, problemów jakie województwo zamierza rozwiązać, bazują na potencjałach regionu. Dążono się będzie do odpowiedzi na pytanie „**czy cele strategiczne i operacyjne odzwierciedlają zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe oraz przyczynią się do osiągnięcia wizji rozwoju regionu?**”
- **SRWŚ 2030+ co do zasady powinna być spójna z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie regionalnym oraz politykami i strategiami na poziomie krajowym.** W tym celu sporządzono i przeanalizowano tzw. matryce przystawalności, w których porównano zapisy SRWŚ 2030+ z wybranymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi regionu oraz kraju, w tym takimi jak:
 - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego,
 - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
 - Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
- **Ostatnim badanym elementem w Module II była struktura treści projektu ŚRWŚ 2030+ oceniana pod kątem czytelności.** Zwrócono uwagę na wewnętrzną logikę, spójność (co wynika z matrycy logicznej dotyczącej zarówno części diagnostycznej, jak też postulatywnej, w której kluczowy jest moment przejścia z podsumowania diagnostycznego na definiowanie wyzwań rozwojowych i później wizji, misji i celów strategicznych). Przeanalizowano stosowany język pod kątem poprawności terminologicznej i jednoznaczności. Przedstawiono stosowne rekomendacje co do poprawy wewnętrznej logiki, spójności, jak też użytego języka.

MODUŁ III. Ocena skuteczności projektu SRWŚ 2030+

1. **Czy trafnie określono system realizacji SRWŚ 2030+ z punktu widzenia realizacji wizji i osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych (trafność doboru realizatorów i zadań, komunikacja pomiędzy realizatorami, sprawozdawczość, etc.)?**
2. **Czy system realizacji określony w projekcie SRWŚ 2030+ daje gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?**
3. **Czy przyjęty zestaw wskaźników monitorowania jest poprawnie zdefiniowany** i czy ich realizacja umożliwi cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych? Jeśli nie umożliwi, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.
4. **Czy realne jest osiągnięcie zakładanych celów zawartych w projekcie SRWŚ 2030+ przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych?** Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Jakie metody badawcze zostały zastosowane w badaniu w odniesieniu do Modułu III?

Rysunek 6. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module III

W jaki sposób zrealizowano badanie ewaluacyjne w odniesieniu do Modułu III?

- Moduł III badania ewaluacyjnego projektu SRWŚ 2030+ odnosi się do sfery zarządzania realizacją strategii. **W pierwszym kroku oceny systemu realizacji poszukiwano odpowiedzi na pytania odnoszące się do trafności i skuteczności rozwiązań zarządczych przyjętych SRWŚ 2030+.** Kluczowe było uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze odnoszące się do spójności systemu realizacji SRWŚ 2030+ z możliwościami osiągnięcia wizji i wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych.
 - W związku z powyższym konieczne było zbudowanie matrycy logicznej poszczególnych celów jak też składowych wizji oraz misji w zestawieniu ze „**zdolnościami realizacyjnymi strategii przez zasoby województwa**”. Należało ocenić w danym obszarze tematycznym (w odniesieniu do celów, misji, wizji), **czy region posiada potencjał do realizacji wybranych zamierzeń rozwojowych.** Ważne jest przy tym ujęcie w analizie (w modelu logicznym) zasad nadrzędnych realizacji polityki rozwoju regionalnego, tj.:
 - **Zasady koordynacji**, związanej z łączeniem działań, mechanizmów i instrumentów polityki spójności UE, polityki regionalnej państwa oraz różnych polityk sektorowych wdrażanych na poziomie województwa.
 - **Zasady subsydiarności**, będącej jedną z kluczowych zasad polityki rozwoju, zakładającej, że planowanie i realizacja interwencji publicznej prowadzone są na odpowiednim – możliwie najniższym – poziomie zarządzania, gwarantującym jej najwyższą efektywność.
 - **Zasady koncentracji**, oznaczającej skupienie ograniczonych środków finansowych i zasobów organizacyjnych na interwencję w działania strategiczne w wybranych dziedzinach decydujących o konkurencyjności regionu, jak również na wyodrębnionych terytoriach.
 - **Zasady partnerstwa**, rozumianej jako współdziałanie, współdecydowanie oraz współodpowiedzialność różnorodnych środowisk i instytucji zaangażowanych w proces rozwoju regionalnego, traktowanych jako partnerzy w procesie formułowania celów rozwojowych, mechanizmów ich wdrażania i monitorowania efektów.
 - **Zasady wieloszczeblowego zarządzania**, uwzględniającej integrującą i koordynacyjną rolę samorządu województwa na poziomie regionalnym oraz

znacznie większe włączenie władz samorządowych szczebla lokalnego w programowanie i działania rozwojowych.

- Następnie w matrycy logicznej odnoszącej się do zarządzania zestawiono z celami i zasadami realizacji polityki rozwoju regionalnego proponowaną w projekcie strategii architekturę **Systemu Realizacji SRWŚ 2030+**.
- **Matryca powiązań celów z system realizacji pozwoliła ocenić czy system realizacji określony w projekcie SRWŚ 2030+ daje gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych.**
- **Dokonując analizy wskaźników pod kątem ich poprawności zdefiniowania** należało odpowiedzieć na pytanie **czy zostały właściwie dobrane do przedmiotu pomiaru (misja, cele) oraz czy wskaźniki monitoringu mają jasną i zrozumiałą nazwę oraz definicję pozwalającą na jednoznaczną ich interpretację?**
- **Należało również ocenić** czy użycie danych wskaźników, jak też wskazanie wartości docelowych nie jest obarczone ryzykiem, wynikającym np. z niewłaściwej interpretacji, niewłaściwego oszacowania przyszłej sytuacji społeczno-gospodarczej (wynikającej np. prognoz gospodarczo-ekonomicznych, demograficznych, środowiskowych).
- **Ostatnim elementem oceny systemu zarządzania SRWŚ 2030+ była realność osiągnięcia celów zawartych w projekcie SRWŚ 2030+ przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych.**
 - Aby ocenić realność zakładanych celów SRWŚ 2030+ przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych konieczne była przeanalizowanie modelu tworzenia **Prognozy wysokości i źródeł finansowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030. W tym celu konieczne było pozyskanie dodatkowej wiedzy nt. procesu tworzenia tego modelu, gdyż ma on charakter ekspercki.**
 - Ponadto możliwe było sporządzenie „prognozy sprawdzającej” realność przyjętych założeń finansowych. **Dokonano analizy danych ujętych w statystyce GUS odnoszących się do dochodów i wydatków JST oraz nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw.** Przeanalizowano danych statystyczne za okres od 2010 do 2019 pozwoliło określić skalę i trendy zmian finansowania polityk rozwoju w sferze publicznej oraz w sferze prywatnej. Na tej podstawie sporządzono projekcję trendów finansowania polityki rozwoju województwa. Wyniki sporządzonej prognozy umożliwiły porównanie „wyliczeń” przyjętych przez Autorów projektu SRWŚ 2030+.

2.2. Metodologia badania

Na potrzeby niniejszej analizy ex-ante projektu SRWŚ 2030+ wykorzystano następujące metody badawcze:

Analiza desk research – analiza ta była kluczowym narzędziem badania ewaluacyjnego ex-ante projektu SRWŚ 2030+. Pozwoliła przede wszystkim odtworzyć logikę definiowania wyzwań strategicznych, wizji i celów rozwojowych. Jest również bardzo ważna w kontekście oceny systemu zarządzania SRWŚ 2030+, w tym doboru wskaźników monitoringu.

Wywiady indywidualne pogłębione (IDI) – badanie te pozwoliły na pogłębienie wiedzy nt. logiki tworzenia projektu SRWŚ+ 2030 i przyjętych w niej wyzwań rozwojowych, wizji, celów, jak również

zaproponowanego systemu zarządzania strategią. Skupiono się również na mechanizmach tworzenia strategii, w tym również wnioskach formułowanych na etapie konsultacji społecznych, odbiorze projektu Strategii przez partnerów społecznych, instytucjonalnych, w tym samorządowych i przedsiębiorców. Szczególnie ważny był aspekt odnoszący się do zarządzania SRWŚ+ 2030.

Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami instytucji włączonych w proces przygotowywania SRWŚ 2030+. W ramach badania przeprowadzonych zostało 15 wywiadów wśród:

- przedstawicieli Zespołu ds. opracowania SRWŚ 2030+ (5 wywiadów),
- przedstawicieli Grup roboczych ds. opracowania SRWŚ 2030+ (8 wywiadów),
- eksperta zewnętrznego biorącego udział w procesie opracowania SRWŚ 2030+ (1 wywiad),
- Dyrektora/Zastępcy Dyrektora Departamentu Inwestycji i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (1 wywiad).

Model logiczny – na podstawie matrycy logicznej, dokonano analizy całości układu logicznego dokumentu, wychodząc od części diagnostycznej, analizy SWOT, potencjałów i problemów, uwarunkowań zewnętrznych, wyzwań rozwojowych, a następnie przypisanych do nich poszczególnych celów i zadań. Model logiczny pozwolił ocenić czy strategia stanowi odpowiedź na wszystkie zdiagnozowane problemy, odpowiednio wykorzystuje potencjał regionu oraz szanse zewnętrzne, czy cele i zadania zostały właściwie zaprogramowane.

Model logiczny pozwolił również ocenić zapisy odnoszące się do wizji, i sprawdzić czy mają one swoją kontynuację w celach strategicznych i operacyjnych SRWŚ 2030+ oraz czy dobrano właściwy zestaw wskaźników pomiaru zmian, jakie nastąpią w wyniku realizacji Strategii.

Macierz/matryca przystawalności – w niniejszym badaniu analiza przystawalności posłużyła przede wszystkim sprawdzeniu czy i w jakim stopniu zapisy SRWŚ 2030+ realizują cele/działania opisane w dokumentach strategicznych: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR).

Spotkanie konsultacyjne – w trakcie dyskusji przedstawicieli Wykonawcy przedstawiono wstępne wnioski i poddano je dyskusji. Spotkanie przeprowadzono po zakończeniu kompleksowej analizy i oceny zebranego materiału badawczego, w końcowym etapie sporządzania wstępnej wersji raportu końcowego.

3. Wyniki badania

3.1. Ocena trafności projektu SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu I)

1. Czy projekt SRWŚ 2030+ trafnie odpowiada na wyzwania/potrzeby/przeszkody rozwojowe województwa świętokrzyskiego określone w dokumencie pn.: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego? Jeśli nie odpowiada, to jakie zmiany w tym zakresie winny być wprowadzone.

W dokumencie Diagnozy (punkt 2.9.) znajdziemy informacje mówiące o tym, że dokonano oceny aktualności analizy SWOT ze strategii do roku 2020. Ocena wskazała, że wśród mocnych stron województwa jako najbardziej aktualny i istotny czynnik wymienić należy dobre warunki przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego.

Z kolei w odniesieniu do słabych stron aktualne i ważne czynniki to: niska atrakcyjność inwestycyjna regionu, niski poziom innowacyjności regionu, niekorzystne struktury i procesy demograficzne.

Natomiast w zakresie szans i oczekiwań za czynniki nadal aktualne i ważne uznano położenie w centralnej części Polski czy rozwój przemysłu opartego na racjonalnym wykorzystaniu miejscowych surowców naturalnych.

Stwierdzono także, że najważniejszym i najbardziej aktualnym zagrożeniem dla województwa są pogłębiające się negatywnie struktury i procesy demograficzne.

Na potrzeby SRWŚ 2030+ dokonano analizy SWOT w podziale na następujące obszary:

- demografia,
- sfera gospodarcza,
- sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura,
- sfera społeczna i usługi społeczne,
- zarządzanie i powiązania funkcjonalne.

Efektom prac diagnostycznych i analizy SWOT są najważniejsze wyzwania rozwojowe stojące przed województwem, do których zaliczono:

- starzenie się społeczności regionalnej i odpływ ludności, szczególnie młodej,
- niskie: konkurencyjność, innowacyjność regionu oraz atrakcyjność inwestycyjna w skali kraju i UE,
- niski poziom urbanizacji,
- procesy depopulacyjne i suburbanizacyjne dotyczące stolicę województwa,
- zmiany klimatyczne (zagrożenie dla dostępności wody) i zanieczyszczenie środowiska (powietrze i skutki działalności przemysłu),

- niska atrakcyjność woj. świętokrzyskiego jako miejsca zamieszkania, niższa niż w innych regionach jakość życia (związaną z wysokością i źródłami dochodów oraz dostępnością usług publicznych),
- budowa sieci współpracy wewnątrzregionalnej o charakterze publicznym i partnerstw międzysektorowych,
- wzmocnienie potencjału naukowego i systemu edukacji w województwie,
- budowa unikalnej domeny kompetencji wokół istniejących potencjałów.

Powyższej zidentyfikowane w dokumencie Diagnozy wyzwania rozwojowe zostały transponowane do dokumentu Strategii, gdzie w punkcie 3.3. wymieniono strategiczne wyzwania rozwojowe województwa świętokrzyskiego.

W punkcie 3.3. projektu SRWŚ 2030+ czytamy, że główny syntetyczny wniosek jaki wypływa z Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego sprowadzić można do następującego stwierdzenia: **województwo świętokrzyskie systematycznie rozwija się, ale rozwój ten jest powolniejszy niż odpowiednie procesy identyfikowane w skali kraju.** Następnie stwierdzono, że **zmiana ścieżki rozwoju stanowi najważniejsze wyzwanie stojące przed województwem świętokrzyskim w perspektywie nadchodzącej dekady.** W świetle Diagnozy i analizy SWOT można wskazać główne sektorowe wyzwania stojące przed regionem. Zaliczyć do nich należy:

1. Wspieranie **działań osłabiających negatywne zjawiska związane z zanieczyszczeniem środowiska i zmianami klimatycznymi i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych**, co wymaga horyzontalnie na obszarze całego województwa:
 - a) proekologicznej transformacji gospodarki regionalnej, w tym rolnictwa,
 - b) wypromowania zrównoważonej konsumpcji energii,
 - c) rozpowszechnienia korzystnych dla klimatu systemów komunalnych, zwłaszcza w sferze ogrzewania mieszkań,
 - d) wspierania sprzyjających środowisku form mobilności,
 - e) upowszechnienia świadomości ekologicznej mieszkańców regionu,
 - f) przeciwdziałania skutkom zagrożeń naturalnych.
2. Zatrzymanie i **odwrócenie niekorzystnych procesów demograficznych**, co oznacza horyzontalnie na obszarze całego województwa:
 - a) konieczność zwiększenia atrakcyjności zamieszkania, w szczególności dla ludzi młodych przez stymulowanie procesów podnoszących ogólnie jakość życia poprzez poprawę jakości i warunków zatrudnienia oraz dostępności do usług i obiektów użyteczności publicznej,
 - b) wykreowanie w regionie aktywności gospodarczych i warunków przyciągających nowych mieszkańców w sektorach: wytwórczości, nauki i usług.
3. Wzmocnienie i **wyeliminowanie niekorzystnych cech gospodarki regionalnej**, co można osiągnąć poprzez:
 - a) działania horyzontalne na obszarze całego województwa:

- zwiększenie atrakcyjności dla napływu kapitału inwestycyjnego, w tym poprzez wdrażanie polityki dochodowej polegającej na stosowaniu odpowiednich ulg finansowych,
- wspieranie rodzimej przedsiębiorczości dostępnymi instrumentami organizacyjnymi i finansowymi, np. poprzez fundusze rozwoju przedsiębiorczości,
- aktywne gospodarowanie publicznymi zasobami województwa – nieruchomościami i potencjałem instytucjonalnym podmiotów samorządowych, ukierunkowanym na tworzenie przestrzeni współpracy regionalnej,

b) działania terytorialnie zróżnicowane:

- podniesienie poziomu innowacyjności gospodarki poprzez wsparcie rozwoju uczelni wyższych tworzących atrakcyjne i oczekiwane na rynku kierunki kształcenia oraz przyszłościową możliwość do zatrudnienia dla osób młodych, pozyskanie krajowych inwestycji publicznych w sektorach stwarzających możliwość dyfuzji innowacji (w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym oraz w północnych ośrodkach miejskich województwa),
- wykreowanie i promocja wyspecjalizowanych produktów turystycznych oraz zdrowotnych, w kontekście regionalnym, krajowym i międzynarodowym, wykorzystujących walory naturalne i kulturowe regionu (w OSI Góry Świętokrzyskie, OSI uzdrowskowym, na Ponidziu i we wszystkich miejscach o dużej atrakcyjności turystycznej).

4. Racjonalne, a przy tym **prorozwojowe, gospodarowanie słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką** poprzez terytorializację polityki rozwoju, obejmującą identyfikację krajowych i regionalnych obszarów strategicznej interwencji oraz wdrożenie instrumentów zwiększania konkurencyjności tych obszarów i eliminowania występujących w nich barier rozwojowych; jest to wyzwanie o charakterze wybitnie terytorialnym wskazujące następujące OSI:

a) obszary realizacji polityki unijnej i krajowej zapisane w KSRR 2030:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszary zmarginalizowane (obszary wiejskie i małe miasteczka),

b) obszary realizacji polityki wojewódzkiej wykraczające poza interwencję krajową:

- Kielecki Obszar Funkcjonalny jako dedykowany wzmocnieniu konkurencyjności województwa świętokrzyskiego, z naciskiem na zagospodarowanie terenów w Obicach planowanych pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce,
- obszar uzdrowskowy obejmujący: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Kazimierz Wielką,
- obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie,
- Góry Świętokrzyskie,
- Ponidzie,
- Dolina Wisły.

5. **Podniesienie standardu życia** mieszkańców regionu poprzez **poprawę i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**; wyzwaniem jest tu prowadzenie polityki dochodowej, obejmującej podniesienie zdolności do pozyskiwania środków inwestycyjnych i operacyjnych na niezbędne nakłady poprzez (stosowane horyzontalnie na całym terenie województwa):
- a) wykorzystanie środków unijnych dostępnych poprzez Politykę Spójności i inne źródła pomocowe,
 - b) wykorzystanie krajowych środków publicznych objętych systemami polityki regionalnej (zarządzanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego) oraz politykami sektorowymi, zarządzanymi i finansowanymi przez innych ministrów rządu RP,
 - c) prywatyzację wybranych usług z zachowaniem publicznej kontroli jakości usług i ich cen,
 - d) rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze inwestycyjnej i zarządczej.

W projekcie SRWŚ 2030+ stwierdzono, że sprostanie powyższym wyzwaniom wymaga podjęcia horyzontalnych **działań o charakterze zarządczym**. Najtrudniejszym zadaniem będzie w tym obszarze uzyskanie konsensusu wokół potrzeby transformacji i modernizacji regionu, czyli korekty ścieżki rozwojowej województwa. Wiąże się to z zapewnieniem zgody politycznej dla realizacji przygotowanej Strategii i wdrożeniem przyjętych w niej działań i projektów. **W praktyce oznaczać to będzie koncentrację wysiłku organizacyjnego i finansowego na wskazanych w Strategii rozwiązaniach.** Inne wyzwania związane z wnioskami płynącymi z Diagnozy dotyczą:

- rozwoju współpracy z instytucjami międzynarodowymi i krajowymi, które mogą wesprzeć procesy rozwojowe w regionie (aktywizacja działań egzogenicznych interesariuszy zewnętrznych),
- budowy sieci współpracy wewnątrzregionalnej o charakterze publicznym i partnerstw międzysektorowych (działania endogeniczne),
- wzmocnienia potencjału naukowego i systemu edukacji w województwie, które warunkować będzie wiele zapisanych w Strategii rozwiązań w różnych obszarach aktywności regionu.

Mając na uwadze tak zaprezentowaną listę wyzwań należy stwierdzić, iż zostały one zdefiniowane właściwie, tj. stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy, bazują na potencjałach regionu oraz umożliwiają wykorzystanie szans płynących z otoczenia, próbując unikać zagrożeń.

W odniesieniu do głównego syntetycznego wniosku jaki wpływa z Diagnozy, należy zgodzić się z opinią autorów Strategii, że **województwo świętokrzyskie systematycznie rozwija się, ale rozwój ten jest powolniejszy niż odpowiednie procesy identyfikowane w skali kraju, oraz że zmiana ścieżki rozwoju stanowi najważniejsze wyzwanie stojące przed województwem świętokrzyskim w perspektywie nadchodzącej dekady**. Na ten ostatni aspekt zwrócili także uwagę uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych³, podkreślając, że zmiana ścieżki rozwoju województwa będzie uzależniona od skuteczności zarządzania strategicznego województwem. Z kolei za kluczowy czynnik wpływający na skuteczność zarządzania strategicznego wskazywano szeroko zakrojoną współpracę, realizowaną zarówno pomiędzy samorządami lokalnymi, jak i pomiędzy podmiotami reprezentującymi różne sektory. Ponadto podkreślano, że na sukces zarządzania strategicznego rozwojem województwa

³ badania IDI, Instytut Badawczy IPC, wrzesień 2020 r.

będzie w istotny sposób wpływać zdolność do aktywnego pozyskiwania i efektywnego wykorzystania środków finansowych, dostępnych do roku 2030.

Należy także zwrócić uwagę, że zaprezentowany w projekcie SRWŚ 2030+ obraz regionu i wyzwania rozwojowe mają poparcie w Diagnozie. Jednocześnie - przedstawione w analizie SWOT - niektóre dowody, na poparcie tej tezy, zostały ujęte - w opinii oceniających - niewłaściwie po stronie słabych stron – a powinny zostać ujęte po stronie zagrożeń. Dotyczy to w szczególności wybranych wskaźników sfery gospodarczej (m. in. PKB). W opinii oceniających wolniejsze tempo rozwoju gospodarczego regionu należy uznać za zagrożenie, gdyż może przyczyniać się (choć nie musi) do pogłębienia wybranych niekorzystnych zjawisk, w szczególności związanych ze sferą demografii i jakości życia (głównie odpływ mieszkańców). Za takim ujęciem tego czynnika przemawia fakt, że region nie ma bezpośredniego wpływu na tempo rozwoju innych przestrzeni kraju. Może co prawda nadrobić dystans rozwojowy, choć jak pokazują dane z ubiegłej dekady będzie to niezwykle trudne. Jednocześnie tempo rozwoju gospodarczego regionu w obiektywnej ocenie było szybkie w ostatniej dekadzie – co trudno uznać za słabą stronę.

W ww. kontekście region powinien wypracować swój własny, endogenny pomysł na rozwój. W takim duchu postrzegana jest jednocześnie przez oceniających treść sformułowanego głównego wyzwania – czyli zmiana ścieżki rozwoju regionu.

Do oceny trafności i przewidywanej skuteczności założeń projektu SRWŚ 2030+ należy dołożyć twierdzenie, że w projekcie Strategii właściwie przedstawiono sytuację społeczno-gospodarczą województwa w odniesieniu do posiadanych potencjałów oraz problemów oraz w odniesieniu do uwarunkowań zewnętrznych rozwoju.

Zdefiniowanie w projekcie Strategii wyzwania wykazują się spójnością z analizą SWOT.

Zauważono przy tym, że przy wyzwaniu rozwojowym odnoszącym się do ekologii nie wymieniono działań/ wyzwań, które odnoszą się do problemu deficytu zasobów wodnych w województwie świętokrzyskim. Rekomenduje się uzupełnienie tego wyzwania.

Ponadto w odniesieniu do wyzwania 4. pod tytułem „racjonalne, a przy tym prorozwojowe, gospodarowanie słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką poprzez terytorializację polityki rozwoju” – należy zwrócić uwagę, że rozwinięcie tego wyzwania odnosi się do wszystkich OSI w województwie. W związku z tym pojawia się niespójność w zdefiniowaniu wyzwania. Otóż wyzwanie to wskazuje, że racjonalne i prorozwojowe gospodarowanie przestrzenią województwa odnosić się powinno do obszarów słabo zurbanizowanych. Stoi to w sprzeczności z niższej wymienionymi OSI, takimi jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Kielecki Obszar Funkcjonalny, obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie, które - co do zasady - są terenami mocno zurbanizowanymi. Rekomenduje się przeformułowanie treści zapisu wyzwania.

Tabela 1. Matryca powiązań pomiędzy wyzwaniami rozwojowymi województwa świętokrzyskiego a czynnikami rozwoju ujętymi w analizie SWOT

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Wyzwania ekologiczne		
1. Wspieranie działań osłabiających negatywne zjawiska związane z zanieczyszczeniem środowiska i zmianami klimatycznymi i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych, co wymaga horyzontalnie na obszarze całego województwa: a) proekologiczna transformacja gospodarki regionalnej, w tym rolnictwa, b) wypromowanie zrównoważonej konsumpcji energii, c) rozpowszechnienie korzystnych dla klimatu systemów komunalnych, zwłaszcza w sferze ogrzewania mieszkań, d) wspieranie sprzyjających środowisku form mobilności e) upowszechnienie świadomości ekologicznej mieszkańców regionu, f) przeciwdziałania skutkom zagrożeń naturalnych.	Trafne	Po stronie mocnych stron zidentyfikowano szereg wskaźników odnoszących się do sfery środowiskowej, m. in.: • Wysoka jakość oraz bogactwo walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a także dziedzictwa kulturowego, • Znaczny odsetek obszarów chronionych, o wybitnych walorach przyrodniczych i dobrze rozwinięty system ochrony tych obszarów, • Korzystne warunki przyrodnicze dla odnawialnych źródeł energii (OZE) i wzrost produkcji energii z tych źródeł, • Walory uzdrowiskowe, • Wskaźnik lesistości zbliżony do przeciętnej lesistości kraju oraz zachowanie dużych kompleksów leśnych. W skali regionu zidentyfikowano szereg negatywnych zjawisk w odniesieniu do środowiska: • Ponadnormatywne przekroczenia poziomu zanieczyszczeń pyłami PM10, pyłu PM2,5 i B(a)P, • Niski odsetek mieszkań ogrzewanych z systemów ciepłowniczych, przy znaczącym wyeksploatowaniu systemów na terenie województwa, • Znaczący wpływ emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z indywidualnych źródeł na paliwa stałe na jakość powietrza, • Niska sprawność systemu gospodarki odpadami, m.in. w zakresie selektywnego zbierania, • Niedostateczna ilość zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz długość i wydolność kanalizacji deszczowej, • Kurczące się zasoby wody pitnej,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		• Zanieczyszczenie wód substancjami ze spływów powierzchniowych w wyniku działalności rolniczej, a także pochodzącymi ze zbiorników bezodpływowych na ścieki, • Niski odsetek osób korzystających z infrastruktury kanalizacyjnej i niski odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (64%), • Niski poziom urbanizacji połączony z wyludnianiem się niemal wszystkich ośrodków miejskich, • Niska gęstość zaludnienia województwa, • Brak ładu przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, • Niewystarczające wykorzystanie potencjału, w tym jego walorów przyrodniczych i kulturowych, powiązane ze słabym wizerunkiem świętokrzyskiego w skali krajowej i międzynarodowej, Wskazano jednocześnie szanse rozwojowe: • Nowe koncepcje rozwoju gospodarczego, związane z gospodarką o obiegu zamkniętym i tworzeniem domen kompetencji w warunkach bogatych tradycji przemysłowych regionu, • Rozwój przemysłu opartego na racjonalnym wykorzystywaniu regionalnych zasobów, • rosnący popyt na produkty i wyroby oferowane przez przemysł regionu (oparte na regionalnych surowcach), • Popyt na nowe, pakietowe produkty turystyczne oraz zainteresowanie turystyką: kwalifikowaną, uzdrowiskową i geoturystyką, • Polityka Spójności UE, ukierunkowana na ograniczenie skutków zmian klimatu, poprawę stanu środowiska i promocję rozwiązań niskoemisyjnych, • Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz wód, m.in. dla rozwoju gospodarczego, • Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, • Działania samorządów lokalnych w kierunku gospodarki niskoemisyjnej,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		• Nowoczesne branże i technologie sprzyjające środowisku, • Możliwość opracowywania zintegrowanych programów rozwojowych dla podregionów z wykorzystaniem zasobów środowiska. Po stronie zagrożeń w sferze ekologii znalazły się: • Zmieniający się w skali globalnej klimat i zagrożenie suszą • Występowanie typowych konfliktów przestrzennych i środowiskowych związanych z nowymi inwestycjami • Nielegalne składowanie odpadów • Społeczny opór wobec zmian związanych z potrzebami wynikającymi z wyzwań środowiskowych Mając na uwadze powyższe należy ocenić, iż wyzwanie rozwojowe odnoszące się do sfery ekologii zostało zbudowane w oparciu o obiektywne czynniki, koresponduje z szansami, jak również potencjałami regionu. Bazuje na potencjale przyrodniczym regionu, pozwoli lepiej wykorzystać ten potencjał. Jednocześnie oceniający zwrócili uwagę, że wśród listy wyzwań w sferze środowiskowej nie pojawiło się odniesienie do kurczących się zasobów wody. Problem kurczących się zasobów wody potęgowany jest przez zanieczyszczenie tych zasobów oraz słabo rozwinięty system kanalizacyjny.
2. Zatrzymanie i odwrócenie niekorzystnych procesów demograficznych, co oznacza horyzontalnie na obszarze całego województwa: a) konieczność zwiększenia atrakcyjności zamieszkania, w szczególności dla ludzi młodych przez stymulowanie procesów podnoszących ogólnie jakość życia poprzez poprawę jakości i warunków zatrudnienia oraz dostępności do usług i obiektów użyteczności publicznej,	Trafne	Po stronie mocnych stron wskazano m. in. takie czynniki, na bazie których możliwe jest budowanie potencjału przyciągania i zatrzymania mieszkańców oraz wspierania wyższego poziomu diety. Zaliczyć do nich można m. in.: • Dobry poziom edukacji, • Dwukrotny wzrost produkcji globalnej w regionie w latach 2000-2016, • Położenie regionu w centrum Polski, • Policentryczny układ przestrzenny,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
b) wykreowanie w regionie aktywności gospodarczych i warunków przyciągających nowych mieszkańców w sektorach: wytwórczości, nauki i usług.		- Wysoka jakość oraz bogactwo walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a także dziedzictwa kulturowego. Po stronie słabych stron zidentyfikowano szereg wskaźników odnoszących się do sfery demografii, m. in.: - Starzenie się społeczności regionalnej i idące za nim obciążenie demograficzne, - Procesy depopulacji, na co składa się niski przyrost naturalny z najniższą dzietnością w kraju oraz niekorzystne saldo migracji, - Odptyw młodych ludzi do innych ośrodków akademickich, - Brak instrumentów zachęcających do pozostania/osiedlania się w regionie, - Stosunkowo niska jakość życia i wynagrodzeń, - Niekorzystna prognoza demograficzna, - Niski poziom urbanizacji połączony z wyludnianiem się niemal wszystkich ośrodków miejskich. Wskazano jednocześnie szanse rozwojowe: - Popyt na miejsca atrakcyjne do zamieszkania dla seniorów (bezpieczne i atrakcyjne środowiskowo), - Polityka państwa wspierająca obszary o niekorzystnych procesach demograficznych, - Nowe technologie uniezależniające działalność gospodarczą i życiową od lokalizacji geograficznej. Po stronie zagrożeń w sferze demografii znalazły się: - Pogłębianie się negatywnych procesów demograficznych w skali kraju, - Konkurencyjność innych regionów w zakresie oferowanej jakości życia, - Wyludnianie się średnich i małych miast,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		• Utrata funkcji regionalnych i brak znaczenia metropolitalnego stolicy województwa, • Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, które mogą za-grozić stabilności finansów samorządów regionalnego i lokalnego. Mając na uwadze powyższe należy ocenić, iż wyzwanie rozwojowe odnoszące się do sfery demografii zostało zbudowane w oparciu o obiektywne czynniki, koresponduje z szansami, jak również potencjałami regionu.
Wyzwania gospodarcze		
3. Wzmocnienie i wyeliminowanie niekorzystnych cech gospodarki regionalnej. a) działania horyzontalne na obszarze całego województwa • zwiększenie atrakcyjności dla napływu kapitału inwestycyjnego, w tym poprzez wdrażanie polityki dochodowej polegającej na stosowaniu odpowiednich ulg finansowych, • wspieranie rodzimej przedsiębiorczości dostępnymi instrumentami organizacyjnymi i finansowymi, np. poprzez fundusze rozwoju przedsiębiorczości, • aktywne gospodarowanie publicznymi zasobami województwa – nieruchomościami i potencjałem instytucjonalnym podmiotów samorządowych, ukierunkowanym na tworzenie przestrzeni współpracy regionalnej.	Trafne	Po stronie mocnych stron regionu w sferze gospodarczej wskazano: • Tradycje przemysłowe regionu, • Zasoby surowcowe województwa, • Wysoki udział firm działających w sekcji związanej z przemysłem i budownictwem na tle kraju, • Uznane przedsiębiorstwa przemysłowe, w tym Elektrownia Połaniec, czyniąca województwo świętokrzyskie jednym z największych producentów energii elektrycznych w kraju, • Dwukrotny wzrost produkcji globalnej w regionie w latach 2000-2016, • Kielce – drugim (po Poznaniu) ośrodkiem targowym kraju, • Identyfikacja regionalnych specjalizacji, • Wzrost liczby podmiotów w sekcjach, które świadczą o nowoczesności regionalnej gospodarki i wychodzeniu naprzeciw wyzwaniom rozwojowym (głównie M, J, Q), • Dobre warunki dla rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego, • Wysoki potencjał rozwoju turystyki, opierający się na bogactwie przyrodniczym i dziedzictwie kulturowym, • Marka regionu jako ośrodka turystyki kwalifikowanej i lecznictwa uzdrowiskowego (szczególnie geoturystyki i turystyki uzdrowiskowej),

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
b) działania terytorialnie zróżnicowane • podniesienie poziomu innowacyjności gospodarki poprzez wsparcie rozwoju uczelni wyższych tworzących atrakcyjne i oczekiwane na rynku kierunki kształcenia oraz przyszłościową możliwość do zatrudnienia dla osób młodych, pozyskanie krajowych inwestycji publicznych w sektorach stwarzających możliwość dyfuzji innowacji (w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym oraz w północnych ośrodkach miejskich województwa), • wykreowanie i promocja wyspecjalizowanych produktów turystycznych oraz zdrowotnych, w kontekście regionalnym, krajowym i międzynarodowym, wykorzystujących walory naturalne i kulturowe regionu (w OSI Góry Świętokrzyskie, OSI uzdrowiskowym, na Ponidziu i we wszystkich miejscach o odpowiedniej atrakcyjności turystycznej).		• Istniejące inicjatywy klastrowe oparte na specyficznych potencjałach obszarów województwa, • Obecność specjalnych stref ekonomicznych i inwestycje na ich terenach, • Saldo utworzonych nowych miejsc pracy przewyższające liczbę miejsc zlikwidowanych na przestrzeni kilkunastu lat, • Obecność aktywnych instytucji wspierających innowacyjność i współpracę przedsiębiorstw. W regionie zidentyfikowano szereg słabych stron w odniesieniu do gospodarki: • Jeden z najniższych wskaźników aktywności zawodowej w Polsce, • Wyższe niż średnia dla Polski bezrobocie i bezrobocie długotrwałe (pomimo spadku liczby bezrobotnych), • Niska atrakcyjność i konkurencyjność regionu w skali krajowej i międzynarodowej, • Bardzo niska innowacyjność regionalnej gospodarki (m.in. niskie nakłady B+R i na działalność innowacyjną wszystkich sektorów, mała liczba patentów i wzorów użytkowych), • Wolne tereny inwestycyjne nieodpowiadające potrzebom inwestorów (m.in. zbyt małe powierzchnie), • Niski udział podmiotów zagranicznych i spółek z udziałem kapitału zagranicznego • Znikoma liczba turystów zagranicznych, • Niska świadomość przedsiębiorców o możliwościach finansowania rozwoju działalności, • Słaba współpraca pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, • Wąska wiedza na temat możliwości komercjalizacji wyników badań naukowych, • Zbyt mało wspólnych międzysektorowych inicjatyw badawczo-rozwojowych, • Odpływ kapitału ludzkiego (osób młodych i wykształconych) z regionu.

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		W sferze gospodarczej wskazano na następujące szanse rozwoju regionu: • Nowe koncepcje rozwoju gospodarczego, związane z gospodarką o obiegu zamkniętym i tworzeniem domen kompetencji w warunkach bogatych tradycji przemysłowych regionu, • Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju, zapisana w SOR i KSRR 2030, obejmująca stymulowanie innowacyjności regionalnej, • Rozwój przemysłu opartego na racjonalnym wykorzystywaniu regionalnych zasobów, • Rosnący popyt na produkty i wyroby oferowane przez przemysł regionu (oparte na regionalnych surowcach), • Rozwój sektora usług biznesowych w Kielcach oraz dalszy rozwój branży targowej i eventowej, • Reforma nauki oraz wzrost potencjału badawczego uczelni, • Popyt na nowe, pakietowe produkty turystyczne oraz zainteresowanie turystyką: kwalifikowaną, uzdrowiskową i geoturystyką, • Intensyfikacja współpracy ze środowiskami naukowymi (np. inwestycja Głównego Urzędu Miar), • Nowe regulacje prawne i programy oferujące wsparcie dla przedsiębiorców i inwestorów, • Możliwość wykorzystania dobrych praktyk we współpracy międzynarodowej. Do zagrożeń zaliczono: • Wyzwania technologiczne gospodarki światowej w zestawieniu z niskim poziomem innowacyjności w regionie, • Wzrost konkurencyjności innych polskich regionów i ośrodków miejskich, • Wysokie koszty związane z rozwojem działalności innowacyjnej i B+R firm (szczególnie MŚP), • Bariery prawne uniemożliwiające transfer wiedzy z uczelni do biznesu,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		- Rozwój technologii konkurencyjnych wobec produktów i usług oferowanych przez lokalne przedsiębiorstwa (np. materiałów budowlanych, technologii energetycznych), - Częste zmiany, niestabilność regulacji prawnych w Polsce, - Niekorzystne prognozy dotyczące koniunktury gospodarczej w Europie. Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić iż lista czynników rozwojowych, zarówno tych obecnych, jak też przyszłych koresponduje ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwoju regionu w sferze gospodarczej. Słusznie w opinii oceniających wskazano wyzwania, które odnoszą się do całej przestrzeni regionu (działania horyzontalne) oraz te, które są specyficzne dla wybranych przestrzeni regionu.
Wyzwania urbanizacyjne		
4. Racjonalne, a przy tym prorozwojowe, gospodarowanie słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką poprzez terytorializację polityki rozwoju, obejmującą identyfikację krajowych i regionalnych obszarów strategicznej interwencji oraz wdrożenie instrumentów zwiększania konkurencyjności tych obszarów i eliminowania występujących w nich barier rozwojowych; jest to wyzwanie o charakterze wybitnie terytorialnym wskazujące następujące OSI: a) obszary realizacji polityki unijnej i krajowej zapisane w KSRR 2030: - miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, - obszary zmarginalizowane (obszary wiejskie i małe miasteczka).	Trafne z zastrzeżeniem	Wyzwanie rozwojowe wynika przede wszystkim z szansy, jaką daje nowe podejście do polityki rozwoju regionalnego, zdefiniowanej w KSRR 2030, a tym samym rzutującej na sposób wdrażania polityki spójności UE w wymiarze krajowym i regionalnym. Szanse, które zdefiniowano w analizie SWOT, które bezpośrednio korespondują z wyzwaniem to: - Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju zapisana w KSRR 2030, zapewniająca dostępność zewnętrznych środków finansowych na wsparcie rozwoju województwa i wyrównywanie zapóźnień cywilizacyjnych oraz wprowadzająca systemowe uregulowania o charakterze instrumentów terytorialnych, wspierających szczególne potrzeby regionów problemowych oraz innych OSI, - Rozwój instrumentów finansowych wsparcia obszarów problemowych, - Sieciowanie współpracy jako rosnąca rola władz samorządowych województw w Polsce i Unii Europejskiej.

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
b) obszary realizacji polityki wojewódzkiej wykraczające poza interwencję krajową: • Kielecki Obszar Funkcjonalny jako dedykowany wzmocnieniu konkurencyjności województwa świętokrzyskiego, z naciskiem na zagospodarowanie terenów w Obicach planowanych pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce, • obszar uzdrowiskowy obejmujący: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Kazimierz Wielką, • obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie, • Góry Świętokrzyskie, • Ponidzie, • Dolina Wisły.		Poszczególne obszary wsparcia (OSI) wyznaczone zostały w oparciu o wytyczne polityki rozwoju regionalnego, część z tych obszarów wskazano została obligatoryjnie (obszary realizacji polityki unijnej i krajowej zapisane w KSRR 2030), część wytyczona została w oparciu o kryteria regionalne (obszary realizacji polityki wojewódzkiej wykraczające poza interwencję krajową). Poszczególne OSI posiadają swój zestaw indywidualnych cech, tj. mocnych i słabych, ich rozwój koresponduje z szeregiem czynników ujętych w szansach i zagrożenia dla poszczególnych sfer, tj. środowiskowej, demograficznej (zasadniczo wszystkie OSI), przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej. Ważnym aspektem realizacji polityki rozwoju regionalnego na poziomie województwa oraz na poziomie lokalnym jest sfera zarządzania. Mając na względzie ww. argumentację należy przyjąć, iż wyzwania rozwojowe odnoszące się do urbanizacji zostały zdefiniowane właściwie (więcej nt. OSI w osobnym podrozdziale) z jednym zastrzeżeniem. Należy zwrócić uwagę, że rozwinięcie tego wyzwania odnosi się do wszystkich OSI w województwie. W związku z tym pojawia się niespójność w zdefiniowaniu wyzwania. Otóż wyzwanie wskazuje, że racjonalne i prorozwojowe gospodarowanie przestrzenią województwa odnosić się powinno do obszarów słabo zurbanizowanych. Stoi to w sprzeczności z niższej wymienionymi OSI, takimi jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Kielecki Obszar Funkcjonalny, obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie, które co do zasady są terenami mocno zurbanizowanymi. Rekomenduje się przeformułowanie treści zapisu wyzwania.
Wyzwania związane z jakością życia		
5. Podniesienie standardu życia mieszkańców regionu poprzez poprawę i rozwój infrastruktury technicznej i	Trafne	Wyzwania odnoszące się do podniesienia standardu życia mieszkańców wskazują przede wszystkim na potrzebę modernizacji usług publicznych i korespondują zasadniczo

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
społecznej; wyzwaniem jest tu prowadzenie polityki dochodowej, obejmującej podniesienie zdolności do pozyskiwania środków inwestycyjnych i operacyjnych na niezbędne nakłady poprzez (stosowane horyzontalnie na całym terenie województwa). a) wykorzystanie środków unijnych dostępnych poprzez Politykę Spójności i inne źródła pomocowe, b) wykorzystanie krajowych środków publicznych objętych systemami polityki regionalnej (zarządzanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego) oraz politykami sektorowymi, zarządzanymi i finansowanymi przez innych ministrów rządu RP, c) prywatyzacja wybranych usług z zachowaniem publicznej kontroli jakości usług i ich cen, d) rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze inwestycyjnej i zarządczej.		z szeregiem problemów (słabych stron). Jednocześnie wyzwanie opiera się na zdolnościach zarządczych samorządów lokalnych (zdolność do pozyskiwania środków inwestycyjnych i operacyjnych). Taka konstrukcja wyzwania koresponduje z następującymi mocnymi stronami regionu, które wzmocnią potencjał kreowania jakości życia w regionie: • Rozwój ekonomii społecznej, • Obecność aktywnych instytucji wspierających innowacyjność i współpracę przedsiębiorstw, • Wysoka gęstość sieci drogowej w regionie, • Doświadczenie i dobre przygotowanie kadr świadczących usługi społeczne (szczególnie edukacyjne), • Działalność w regionie uczelni publicznych, w tym nowoczesna baza kształcenia kadr medycznych, • Rozwijające się przedsiębiorstwa społeczne i działalność ośrodków wspierania ekonomii społecznej, • Powstające i funkcjonujące partnerstwa lokalne, • Aktywność społeczna mieszkańców, szczególnie obszarów wiejskich, • Sprawny system zarządzania rozwojem regionu, spełniający standardy krajowe i europejskie – silna rola samorządu jako lidera rozwoju/animatora, mimo ograniczonych kompetencji wynikających z przepisów prawa, • Trafna identyfikacja obszarów problemowych i rozwojowych województwa, • Istnienie i doświadczenie publicznych instytucji otoczenia biznesu, • Dobrze działająca sieć funduszy pożyczkowych/poręczeniowych w regionie, • Pozytywne doświadczenia we wdrażaniu terytorialnych instrumentów rozwoju, opartych na partnerstwie i partycypacji społecznej (ZIT, RLKS i rewitalizacja obszarów zdegradowanych), • Kierowanie środków wsparcia na infrastrukturę transportową, wzmacniającą dostępność wewnątrzregionalną, • Doświadczenie kadr w sektorze samorządowym (regionalnym i lokalnym).

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		Wśród słabych stron z sferze związanej z jakością życia zidentyfikowano: • Duże rozproszenie sieci osadniczej na terenach wiejskich, • Zły stan infrastruktury kolejowej (dworce, linie kolejowe) oraz niedostateczne wykorzystanie kolei do transportu towarowego, • Zły stan dróg lokalnych, • Niska gęstość zainstalowanych węzłów dostępowych sieci telekomunikacyjnych, • Niska aktywność społeczna i ekonomiczna ludności, • Znaczne dysproporcje terytorialne w obejmowaniu dzieci wychowaniem przedszkolnym, • Brak utożsamiania się mieszkańców z regionem, • Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze społecznej (w tym kultury), • Niskie wynagrodzenia pracowników sektora publicznego w obszarze społecznym • Nierównomierny dostęp terytorialny do usług społecznych szczególnie (kulturalnych i zdrowotnych), • Bardzo niskie nakłady na instytucje kultury i działalność kulturalną w regionie (w tym zatrudnienie i rozwój), • Brak spójnej i dostępnej oferty instytucji kultury (słaba dostępność dla zwiedzających, brak oferty dla „nowego” odwiedzającego, brak kalendarza imprez) • Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie, • Brak wsparcia liderów społecznych oraz organizacji pozarządowych ze strony samorządów terytorialnych, • Niedopasowanie działań edukacyjnych do współczesnych wyzwań, • Niedostosowanie struktury regionalnego systemu ochrony zdrowia oraz zakresu i liczby świadczeń zdrowotnych do zmieniających się potrzeb zdrowotnych mieszkańców,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		• Niedostateczna infrastruktura i wyposażenie podmiotów leczniczych w wyroby medyczne wykorzystujące nowoczesne technologie medyczne, • Niska świadomość mieszkańców dotycząca profilaktyki i zachowań prozdrowotnych, • Odpływ wykształconych kadr medycznych z regionu, • Niskie dochody świętokrzyskich JST skutkujące niskimi wydatkami na działania wzmacniające potencjał i jakość życia, • Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie. Wśród szans wpływających na kreowanie rozwiązań sprzyjających podnoszeniu jakości życia w analizie SWOT zidentyfikowano m. in. następujące czynniki: • Krajowa polityka rozwoju, zapisana w SOR i KSRR 2030, obejmująca wskazanie obszarów strategicznej interwencji, zgodnych z potrzebami regionu i ze zidentyfikowanymi obszarami problemowymi regionu, • Program kolejowy związany z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego, obejmujący budowę na terenie województwa elementów linii kolejowych o prędkości co najmniej 160 km/h, • Wprowadzenie uregulowań systemowych w zakresie aktywizacji społecznej (np. ustawa o przedsiębiorczości społecznej), • Rozwój usług elektronicznych w zakresie zdrowia (e-zdrowie) oraz wykorzystania telemedycyny, • Synergia działań podejmowanych przez instytucje pomocy społecznej oraz instytucje opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania, • Wykorzystanie nowoczesnych technologii w procesie udzielania świadczeń zdrowotnych, • Dostępność środków finansowych na dostosowanie regionalnego systemu ochrony zdrowia do zmieniających się potrzeb zdrowotnych,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		• Działania w kierunku optymalizacji kosztów funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, • Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju zapisana w KSRR 2030, zapewniająca dostępność zewnętrznych środków finansowych na wsparcie rozwoju województwa i wyrównywanie zapóźnień cywilizacyjnych oraz wprowadzająca systemowe uregulowania o charakterze instrumentów terytorialnych, wspierających szczególne potrzeby regionów problemowych oraz innych OSI, • Rozwój instrumentów finansowych wsparcia obszarów problemowych, • Sieciowanie współpracy jako rosnąca rola władz samorządowych województw w Polsce i Unii Europejskiej. Wśród zagrożeń ograniczających kreowanie rozwiązań sprzyjających podnoszeniu jakości życia w analizie SWOT zidentyfikowano m. in. następujące czynniki: • Brak środków finansowych u mieszkańców pozwalających w pełni korzystać z oferty instytucji kultury, • Niskie nakłady finansowe na świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych, • Brak możliwości wykonywania usług zdrowotnych z powodu deficytu wykwalifikowanej kadry medycznej, • Odpływ z regionu wykształconych kadr, mogących zasilić swoim potencjałem organizację sektora publicznego, • Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, które mogą za-grozić stabilności finansów samorządów regionalnego i lokalnego. Powyższe oznacza, że wyzwanie odnoszące się do podniesienia standardu życia mieszkańców regionu poprzez poprawę i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej wynika ze zdiagnozowanych problemów, bazuje jednocześnie na potencjale, w tym organizacyjno - zarządczym, koresponduje z szansami, głównie związanymi z kształtem

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		polityki rozwoju regionalnego i zagrożeniami wynikającymi z uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że autorzy Strategii prawidłowo zdefiniowali wyzwanie odnoszące się do jakości życia.
Wyzwania dotyczące zarządzania rozwojem województwa		
6. Uzyskanie konsensusu wokół potrzeby transformacji i modernizacji regionu, czyli korekty ścieżki rozwojowej województwa. Wiąże się to z zapewnieniem zgody politycznej dla realizacji niniejszej Strategii i wdrożeniem przyjętych w niej działań i projektów. W praktyce oznaczać to będzie koncentrację wysiłku organizacyjnego i finansowego na wskazanych w Strategii rozwiązaniach. • rozwój współpracy z instytucjami międzynarodowymi i krajowymi, które mogą wesprzeć procesy rozwojowe w regionie (aktywizacja działań egzogenicznych interesariuszy zewnętrznych), • budowy sieci współpracy wewnątrzregionalnej o charakterze publicznym i partnerstw międzysektorowych (działania endogeniczne), • wzmocnienia potencjału naukowego i systemu edukacji w województwie, które warunkować będzie wiele zapisanych w Strategii rozwiązań w różnych obszarach aktywności regionu.	Trafne	Sfera zarządzania w projekcie Strategii, także w odniesieniu do wyzwań rozwojowych – ma charakter przekrojowy i dotyka wszystkich sfer i obszarów tematycznych dot. rozwoju regionu. W poszczególnych obszarach tematycznych analizy SWOT zdefiniowano szereg czynników związanych z systemem zarządzania. Poniżej wymieniono najważniejsze z nich. Do mocnych strony regionu w sferze zarządzania zaliczono: • Sprawny system zarządzania rozwojem regionu, spełniający standardy krajowe i europejskie – silna rola samorządu jako lidera rozwoju/animatora, mimo ograniczonych kompetencji wynikających z przepisów prawa, • Trafna identyfikacja obszarów problemowych i rozwojowych województwa, • Istnienie i doświadczenie publicznych instytucji otoczenia biznesu, • Pozytywne doświadczenia we wdrażania terytorialnych instrumentów rozwoju, opartych na partnerstwie i partycypacji społecznej (ZIT, RLKS i rewitalizacja obszarów zdegradowanych), • Intensyfikacja współpracy ze środowiskami naukowymi (np. inwestycja Głównego Urzędu Miar), • Doświadczenie kadr w sektorze samorządowym (regionalnym i lokalnym), • Działania samorządów lokalnych w kierunku budowy gospodarki niskoemisyjnej i innych obszarów współpracy,

Wyzwania	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		Do słabych stron w sferze zarządzania zaliczono: • Niewystarczające wykorzystanie potencjału, w tym jego walorów przyrodniczych i kulturowych, powiązane ze słabym wizerunkiem świętokrzyskiego w skali krajowej i międzynarodowej, • Brak utożsamiania się mieszkańców z regionem, • Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w różnych sferach i sektorach • Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie. Do szans w sferze zarządzania zaliczono: • Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju zapisana w KSRR 2030, zapewniająca dostępność zewnętrznych środków finansowych na wsparcie rozwoju województwa i wyrównywanie zapóźnień cywilizacyjnych oraz wprowadzająca systemowe uregulowania o charakterze instrumentów terytorialnych, wspierających szczególne potrzeby regionów problemowych oraz innych OSI, • Rozwój instrumentów finansowych wsparcia obszarów problemowych, • Sieciowanie współpracy jako rosnąca rola władz samorządowych województw w Polsce i Unii Europejskiej. Do zagrożeń w sferze zarządzania zaliczono: • Odpływ z regionu wykształconych kadr, mogących zasilić swoim potencjałem organizacje sektora publicznego. Tak zdefiniowana wyzwanie narzuca systemowi zarządzania regionem zadanie budowania wewnętrznego konsensusu, tworzenia szerokich koalicji i wsparcia dla zamierzeń rozwojowych, zarówno na poziomach lokalnych, regionalnym, krajowym i europejskim.

2. Czy w analizie SWOT województwa świętokrzyskiego zawartej w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego zostały trafnie odzwierciedlone mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla województwa? Jeśli nie, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Analiza SWOT, czyli analiza mocnych, słabych stron oraz szans i zagrożeń przedstawiona została w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.9. pod tytułem Analiza SWOT.

W treści tego rozdziału czytamy, że analiza SWOT powstała na podstawie Diagnozy, ewaluacji analizy SWOT z poprzedniej Strategii WŚ do roku 2020 oraz wyników warsztatów dla czterech Grup Roboczych ds. opracowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, działających w obszarach: (1) gospodarka, (2) kultura i środowisko przyrodnicze, (3) kapitał ludzki i usługi społeczne oraz (4) infrastruktura i powiązania funkcjonalne, które odbyły się w dniach 9 oraz 11–13 września 2019 r.

Ocena aktualności analizy SWOT ze strategii do roku 2020 wskazała, że wśród mocnych stron jako najbardziej aktualny i istotny czynnik wymienić należy dobre warunki przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego.

W odniesieniu do słabych stron aktualne i ważne czynniki to: niska atrakcyjność inwestycyjna regionu, niski poziom innowacyjności regionu, niekorzystne struktury i procesy demograficzne.

W zakresie szans i oczekiwań za czynniki aktualne i ważne uznano nadal położenie w centralnej części Polski czy rozwój przemysłu opartego na racjonalnym wykorzystaniu miejscowych surowców naturalnych.

Najważniejszym i najbardziej aktualnym zagrożeniem są pogłębiające się negatywnie struktury i procesy demograficzne.

Analizy SWOT dokonano w podziale na następujące obszary:

- demografia,
- sfera gospodarcza,
- sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura,
- sfera społeczna i usługi społeczne,
- zarządzanie i powiązania funkcjonalne.

Próbując odpowiedzieć na pytanie: czy w analizie SWOT województwa świętokrzyskiego zawartej w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego zostały trafnie odzwierciedlone mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla województwa – poszukiwano spójności zapisów czynników zdefiniowanych w postaci analizy SWOT z treścią Diagnozy, a następnie analizowano, czy zapis jest oparty na obiektywnych ocenach. W przypadku wybranych czynników pogłębiano analizy poszukując wiedzy nt. wybranych zjawisk w statystykach publicznych, materiałach źródłowych, etc.

Należy również zwrócić uwagę, że oceniający nie posiadali dostępu do źródłowych materiałów o charakterze jakościowym, w tym ewaluacji analizy SWOT z poprzedniej Strategii WŚ do roku 2020 oraz wyników warsztatów dla czterech Grup Roboczych ds. opracowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, działających w obszarach: (1) gospodarka, (2) kultura

i środowisko przyrodnicze, (3) kapitał ludzki i usługi społeczne oraz (4) infrastruktura i powiązania funkcjonalne, które odbyły się w dniach 9 oraz 11–13 września 2019 r.

Jednocześnie należy zauważyć, iż w metodyce opracowania Diagnozy (str. 9) wskazano, że treść opracowania Diagnozy zawiera m. in. wyniki istniejących i opublikowanych raportów i opracowań eksperckich, pozyskane od jednostek organizacyjnych Województwa Świętokrzyskiego oraz podmiotów uczestniczących w pracach nad Strategią Świętokrzyskie 2030+, zapisy wybranych dokumentów programowych oraz sprawozdań i badań ewaluacyjnych: Unii Europejskiej, Rzeczypospolitej Polskiej, Województwa Świętokrzyskiego i/lub jego jednostek.

Źródłem pozyskanych danych o charakterze jakościowym były:

- wyniki prac warsztatowych z 4 Grupami Roboczymi, które odbyły się w Kielcach w dniach 9 i 11–13 września 2019 r. oraz posiedzenia Zespołu ds. opracowania SRWŚ 2030+,
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów i opracowań eksperckich (ujętych w bibliografii i cytowanych w Diagnozie),
- informacje pozyskane od jednostek organizacyjnych samorządu województwa świętokrzyskiego oraz podmiotów uczestniczących w pracach nad Strategią 2030+ (m.in. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej),
- zapisy dokumentów programowych oraz sprawozdań i badań ewaluacyjnych Województwa Świętokrzyskiego i/lub jego jednostek,
- treści publikowane na oficjalnych stronach internetowych wybranych podmiotów i instytucji, cytowane w treści Diagnozy.

Mając na uwadze powyższe oceniający założyli, że w treści Diagnozy powinny znaleźć się wszystkie dane, opisy, uzasadnienia, które później posłużyły do zdefiniowania/ podsumowania strategicznych uwarunkowań rozwoju w postaci analizy SWOT.

Do celów oceny poprawności przyjęto jednocześnie założenie, że mocne i słabe strony to czynniki, zjawiska występujące w teraźniejszości lub przeszłości, natomiast szanse i zagrożenia to czynniki lub zjawiska, które mogą wystąpić w przyszłości. Za taką definicją uwarunkowań rozwoju ujętych w SWOT przemawia sposób prezentacji poszczególnych czynników w rozdziale 2.9. Analiza SWOT. **Warto zwrócić uwagę, że w dokumencie diagnozy nie zdefiniowano metodologii opracowania analizy SWOT.**

Mając na uwadze szczegółową weryfikację zapisów analizy SWOT należy uznać, że została ona sporządzona poprawnie. Weryfikacji wymaga kilka zapisów, co do których oceniający mają rozbieżną od Autorów Strategii ocenę charakteru danego zjawiska, w szczególności w odniesieniu do jego strategicznego znaczenia dla rozwoju regionu.

Za częściowo trafne uznano następujące czynniki:

Mocne strony:

- Dostępność do bazy edukacyjnej,
- Długookresowy systematyczny wzrost liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych (pierwsza piątka województw w kraju pod względem rejestracji nowych firm),
- Korzystne warunki przyrodnicze dla odnawialnych źródeł energii (OZE) i wzrost produkcji energii z tych źródeł.

Szanse:

- Skuteczne programy wspierania diety, zdrowia,
- Polityka państwa wspierająca obszary o niekorzystnych procesach demograficznych.

Za mało trafne uznano następujące czynniki:

Szanse:

- Atrakcyjność Polski jako miejsca zamieszkania (bezpieczeństwo i niskie koszty życia),
- Napływ ludności z innych regionów lub z zagranicy.

Za nietrafne uznano następujące czynniki:

Mocne strony:

- Wyższy niż przeciętnie w kraju wskaźnik produktywności rolnictwa,
- Systematyczna poprawa stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych.

Słabe strony:

- Spadek PKB *per capita* w regionie w stosunku do średniej dla Polski,
- Niekorzystna prognoza dotycząca malejącego udziału województwa w tworzeniu PKB Polski,
- „Tranzytowe” położenie Kielc pomiędzy Warszawą a Krakowem.

Zagrożenia:

- Możliwość zmiany charakteru Unii Europejskiej i odejścia od polityki regionalnej ukierunkowanej na spójność społeczną i terytorialną.

Trudność zweryfikowania zapisów w oparciu o materiał diagnostyczny dotyczyła następujących czynników:

Mocne strony:

- Doświadczenie i dobre przygotowanie kadr świadczących usługi społeczne (szczególnie edukacyjne),
- Intensyfikacja współpracy ze środowiskami naukowymi (np. inwestycja Głównego Urzędu Miast),
- Działania samorządów lokalnych w kierunku budowy gospodarki niskoemisyjnej i innych obszarów współpracy.

Słabe strony:

- Odpływ młodych ludzi do innych ośrodków akademickich,

- Zły stan dróg lokalnych,
- Brak utożsamiania się mieszkańców z regionem,
- Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze społecznej (w tym kultury),
- Niskie wynagrodzenia pracowników sektora publicznego w obszarze społecznym,
- Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie,
- Brak wsparcia liderów społecznych oraz organizacji pozarządowych ze strony samorządów terytorialnych,
- Niedopasowanie działań edukacyjnych do współczesnych wyzwań (niski dostęp do zajęć dodatkowych dla uczniów, brak kompleksowego programu edukacji ekologicznej, brak lub słabe wyposażenie laboratoriów, pracowni komputerowych, brak innowacyjnych projektów, brak systemu wsparcia uczniów zdolnych,
- Niedostateczna infrastruktura i wyposażenie podmiotów leczniczych w wyroby medyczne wykorzystujące nowoczesne technologie medyczne,
- Niska świadomość mieszkańców dotycząca profilaktyki i zachowań prozdrowotnych,
- Odpływ wykształconych kadr medycznych z regionu,
- Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w różnych sferach i sektorach,
- Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie.

W odniesieniu do czynników SWOT, które oceniający uznali za częściowo trafne, mało trafne lub nietrafne sugeruje się weryfikację i przeformułowanie treści zapisów.

W odniesieniu do zapisów, których dotyczyła trudność zweryfikowania w oparciu o materiał Diagnostyczny proponuje się wskazanie źródła informacji, lub uzupełnienie stosownych zapisów w treści Diagnozy (jeśli zakłada się, że treść Diagnozy prezentuje całokształt ustaleń diagnostycznych, także tych, których źródłem są dane o charakterze jakościowym, zakłada się bowiem, że wiedza nt. wybranych zjawisk ma charakter częściowo ekspercki lub została zgromadzona w trakcie konsultacji, spotkań warsztatowych, etc.).

Poniżej w macierzy przedstawiono ocenę i uzasadnienie dla wszystkich elementów analizy SWOT ujętych w Diagnozie.

Tabela 2. Ocena i uzasadnienie trafności ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju województwa świętokrzyskiego

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Mocne strony			
Sfera demograficzna			
1	Dobry poziom edukacji i dostępność do bazy edukacyjnej	Dobry poziom edukacji – trafne Dostępność do bazy edukacyjnej – częściowo trafne	O trafności ujęcia mocnej strony w postaci dobrego poziomu edukacji świadczą chociażby wyniki zdawalności egzaminów maturalnych Średnia zdawalność egzaminów maturalnych w województwie świętokrzyskim dla lat 2016–2018 wynosiła 79,4% i była nieznacznie wyższa niż w latach 2008–2010 (78,0). Jednak zdawalność egzaminów maturalnych w województwie świętokrzyskim poprawiła się w stosunku do kraju – województwo awansowało pod tym względem z 14 na 7 pozycję. Z kolei wskazanie dostępność bazy edukacyjnej jako mocnej strony należy ocenić jako częściowo trafne. Na taką ocenę składa się fakt, że w województwie świętokrzyskim odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2018 r. wyniósł 83,5% (średnia dla Polski – 87,3%). Wynik taki plasuje świętokrzyskie na 14 miejscu wśród województw. Ponadto dostępność do liceów ogólnokształcących na obszarze województwa jest ograniczona. Za taką opinią przemawia fakt, że blisko jedna czwarta liceów znajdowała się w Kielcach, których dominacja w tym względzie rola w lat 2008-2018 wzrosła. Rola Kielc jako ośrodka szkolnictwa ogólnokształcącego w regionie jest widoczna jeszcze wyraźniej w przypadku liczby uczniów – w 2018 r. w tym mieście uczyło się ok. 38,8% wszystkich uczniów liceów w świętokrzyskim, czyli o 7,6 p.p. więcej niż dekadę wcześniej. Jako potencjalną przyczynę takiego zjawiska można wskazać przede wszystkim dojazdy uczniów do liceów kieleckich z innych powiatów regionu, głównie powiatu kieleckiego (zwłaszcza ze strefy suburbannej Kielc). Istotnym czynnikiem może być w tym wypadku większy prestiż liceów w stolicy regionu. Z kolei na poziomie szkolnictwa wyższego mamy do czynienia z ograniczonym dostępem do uczelni publicznych. W 2019 r. szkoły wyższe funkcjonowały w 5 miastach województwa świętokrzyskiego, przy czym publiczne uczelnie znajdowały się tylko w Kielcach i Sandomierzu (wydział zamiejscowy). Były to następujące uczelnie i wydziały zamiejscowe uczelni: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Politechnika Świętokrzyska w Kielcach, Wydział Zamiejscowy w Sandomierzu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (poprzednio: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sandomierzu).

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Sfera gospodarcza			
1	Tradycje przemysłowe regionu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość
2	Zasoby surowcowe województwa	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość
3	Wysoki udział firm działających w sekcji związanej z przemysłem i budownictwem na tle kraju		Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość
4	Uznane przedsiębiorstwa przemysłowe, w tym Elektrownia Połaniec, czyniąca województwo świętokrzyskie jednym z największych producentów energii elektrycznych w kraju,	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość
5	Dwukrotny wzrost produkcji globalnej w regionie w latach 2000-2016	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.1. Wskaźniki makroekonomiczne – stan obecny i prognoza
6	Kielce – drugim (po Poznaniu) ośrodkiem targowym kraju	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają dane Polskiej Izby Przemysłu Targowego (Raport Targi w Polsce w 2019 roku).
7	Identyfikacja regionalnych specjalizacji	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki
8	Wzrost liczby podmiotów w sekcjach, które świadczą o nowoczesności regionalnej gospodarki i wychodzeniu naprzeciw wyzwaniom rozwojowym (głównie M, J, Q)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość
9	Dobre warunki dla rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka
10	Wysoki potencjał rozwoju turystyki, opierający się na bogactwie	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
	przyrodniczym i dziedzictwie kulturowym		
11	Bogactwo produktów turystycznych regionu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka
12	Marka regionu jako ośrodka turystyki kwalifikowanej i lecznictwa uzdrowiskowego (szczególnie geoturystyki i turystyki uzdrowiskowej)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
13	Istniejące inicjatywy klastrowe oparte na specyficznych potencjałach obszarów województwa	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
14	Obecność specjalnych stref ekonomicznych i inwestycje na ich terenach	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
15	Długookresowy systematyczny wzrost liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych (pierwsza piątka województw w kraju pod względem rejestracji nowych firm)	Częściowo trafne	Dane dot. wzrostu liczby podmiotów z sektora prywatnego w rejestrze REGON wskazują na niską dynamikę wzrostu liczby podmiotów na tle kraju (3 miejsce od końca). Faktem jest, że w województwie notowano w ostatniej dekadzie systematyczny wzrost liczby podmiotów, lecz na tle kraju był on niski. W tym celu zweryfikowano dane GUS odnoszące się do całkowitej liczby podmiotów ujętych w REGON. Wg GUS w 2009 roku było to łącznie 102 362 podmiotów, w 2019 roku 112 853, co oznacza, że odnotowano wzrost poziomu 10,25%, czyli około 1% w skali roku. Daje to jednak dopiero 3 pozycję w skali całego kraju (wolniejsze tempo odnotowano dla województw opolskiego i zachodniopomorskiego). Tym samym nie jest uprawnione podkreślanie wysokiego poziomu nowych rejestracji, gdyż jednocześnie wysokie były wskaźniki wyrejestrowań. Ogólny poziom wzrostu liczby podmiotów prywatnych na tle kraju był niski, co nie oznacza jeszcze, że należy to zjawisko ocenić negatywnie.
16	Saldo utworzonych nowych miejsc pracy przewyższające liczbę miejsc zlikwidowanych na przestrzeni kilkunastu lat	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.3. Zatrudnienie i wynagrodzenia.
17	Wyższy niż przeciętnie w kraju wskaźnik produktywności rolnictwa	Nietrafne	Informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.8. Rolnictwo wskazują na bardzo zróżnicowaną ocenę produktywności rolnictwa.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
			Z jednej strony czytamy, że jednym z mierników produktywności rolnictwa jest produktywność ziemi, mierzona produkcją globalną rolnictwa, wyrażoną w jednostkach monetarnych przypadających na 1 ha użytków rolnych. Wskaźnik ten jest w świętokrzyskim wyższy niż przeciętny w kraju, a województwo zajmuje pod tym względem 5 pozycję. Znacznie gorzej przedstawia się jednak produktywność pracy, mierzona produkcją globalną na jednego pracującego w rolnictwie. Województwo świętokrzyskie osiąga zaledwie 59% średniej krajowej i zajmuje jedno z ostatnich miejsc w kraju. Ponadto Świętokrzyskie rolnictwo cechuje niska towarowość. Udział towarowej produkcji rolniczej w końcowej produkcji rolniczej wynosił w 2017 r. zaledwie 84% i spadł w stosunku do 2008 r. Była to tendencja niekorzystna na tle wzrastającej towarowości polskiego rolnictwa i wskazuje, że znaczna część gospodarstw produkuje żywność wyłącznie na własne potrzeby. Wskazują na to także niskie dochody gospodarstw pochodzące z rolnictwa indywidualnego. Powyższe informacje przedstawione w Diagnozie wskazują na to, że pomimo dobrych warunków do prowadzenia działalności rolniczej (dobra produktywność z 1 ha, co wynika z korzystnych warunków środowiskowych do prowadzenia działalności rolniczej), poziom dochodowości sektora rolniczego jest niski, charakteryzuje się on niższymi nakładami inwestycyjnymi od średniej krajowej, niską mechanizacją, dużym zatrudnieniem i niskimi dochodami gospodarstw. Czynniki odnoszący się do produktywności powinien być zatem ujęty po stronie słabych stron regionu.
18	Rozwój ekonomii społecznej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.4. Przedsiębiorczość społeczna.
19	Obecność aktywnych instytucji wspierających innowacyjność i współpracę przedsiębiorstw	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
Sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura			
1	Położenie regionu w centrum Polski	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.1. Połączenia i dostępność regionu.
2	Położenie pomiędzy największymi aglomeracjami w Polsce z wykorzystaniem infrastruktury transportowej stanowiącej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.1. Połączenia i dostępność regionu.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
	elementy Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T)		
3	Policentryczny układ przestrzenny	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu
4	Wysoka jakość oraz bogactwo walorów przyrodniczych i krajobrazowych, a także dziedzictwa kulturowego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego, 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione, 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
5	Znaczny odsetek obszarów chronionych, o wybitnych walorach przyrodniczych i dobrze rozwinięty system ochrony tych obszarów	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione.
6	Korzystne warunki przyrodnicze dla odnawialnych źródeł energii (OZE) i wzrost produkcji energii z tych źródeł	Częściowo trafne	Trafność zapisu częściowo potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.5.1. Elektroenergetyka. Jednocześnie w tym rozdziale brak jest informacji nt. tego z czego wynika potencjał wzrostu produkcji OZE w województwie. W diagnozie wskazuje się tylko na istotny wzrost produkcji energii elektrycznej z OZE oraz z jakich źródeł pochodzi ta energia (dominuje biomasa). Brak jest nt. informacji nt. dalszego potencjału wzrostu produkcji energii z OZE, tj. wskazania, czy ten potencjał nadal opiera się na biomasie, a być może także na potencjale nasłonecznienia, energii geotermalnej, innych źródłach.
7	Walory uzdrowiskowe	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione oraz 2.4.9. Turystyka.
8	Zabytki województwa, w tym obiekt wpisany na listę UNESCO	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
9	Cenne zasoby surowców mineralnych w tym kruszyw	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
10	Wysoka gęstość sieci drogowej w regionie	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.2. Infrastruktura transportowa.
11	Systematyczna poprawa stanu i potencjału ekologicznego	Nietrafne	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego wskazano, że jakość wód

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
	jednolitych części wód powierzchniowych		powierzchniowych w świętokrzyskim jest niezadowalająca. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach dokonuje oceny stanu wód powierzchniowych w podstawowych jednostkach gospodarki wodnej – jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie wyników badań poszczególnych elementów w reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych. Na 54 oceniane pod względem ekologicznym jednostki - dobry stan/potencjał ekologiczny wód osiągnęło 20 JCWP (37%), w 21 JCWP (39%) sklasyfikowano umiarkowany stan/potencjał ekologiczny wód, natomiast słaby stan/potencjał ekologiczny wystąpił w 13 JCWP (24%). Spośród 32 JCWP ocenianych pod względem chemicznym dobry stan chemiczny uzyskało 18 JCWP (56%), a w pozostałych 14 JCWP (44%) stan chemiczny wód sklasyfikowano jako „poniżej dobrego”. Przełożyło się to na ocenę ogólną, której dokonano dla 44 jednostek – dobry stan wód wystąpił zaledwie w 7 JCWP (16%), a w 37 (84%) zdiagnozowano zły stan wód. Mając na uwadze powyższy zapis oceniający jakość wód powierzchniowych należy stwierdzić, że ma on, pomimo poprawy, charakter wyraźnie negatywny. Zapis powinien być ujęty po stronie słabych stron regionu – wskazując na konieczność dalszej poprawy jakości wód powierzchniowych. Jest to również skorelowane z prognozami deficytu wód – co pogłębiać może problem jakości wód powierzchniowych.
12	Wskaźnik lesistości zbliżony do przeciętnej lesistości kraju oraz zachowanie dużych kompleksów leśnych	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione
Sfera społeczna i usługi społeczne			
1	Niematerialne dziedzictwo kulturowe,	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
2	Niskie zagrożenie przestępczością, w tym przestępczością kryminalną,	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.4. Przestępczość.
3	Rozbudowana sieć przedszkoli i szkół dobra baza oświatowa	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
4	Doświadczenie i dobre przygotowanie kadr świadczących	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność nie ujęto ocen/ opinii jakościowych/ etc. odnoszących się do oceny doświadczeń i przygotowania kadr świadczących usługi społeczne.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
	usługi społeczne (szczególnie edukacyjne)	o materiał diagnostyczny	
5	Działalność w regionie uczelni publicznych, w tym nowoczesna baza kształcenia kadr medycznych	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność. W Diagnozie brak jest natomiast informacji nt. bazy kształcenia kadr medycznych.
6	Znaczniejszy niż średnio w Polsce przyrost ilościowy personelu medycznego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
7	Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
8	Unikalność istniejących zbiorów i zasobów instytucji kultury oraz przeprowadzone w nich inwestycje	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
9	Funkcjonowanie szlaków turystycznych powiązanych z dziedzictwem kulturowym regionu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
10	Rozwijające się przedsiębiorstwa społeczne i działalność ośrodków wspierania ekonomii społecznej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.4. Przedsiębiorczość społeczna.
11	Powstające i funkcjonujące partnerstwa lokalne	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.8.2. Aktualne instrumenty zarządzania rozwojem.
12	Aktywność społeczna mieszkańców, szczególnie obszarów wiejskich	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.2. Kapitał ludzki i społeczny regionu.
Sfera zarządzanie i powiązania funkcjonalne			
1	Sprawny system zarządzania rozwojem regionu, spełniający standardy krajowe i europejskie – silna rola samorządu jako lidera rozwoju/animatora, mimo ograniczonych kompetencji wynikających z przepisów prawa.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.8.1. System instytucjonalny zarządzania rozwojem województwa świętokrzyskiego oraz 2.8.2. Aktualne instrumenty zarządzania rozwojem.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
2	Trafna identyfikacja obszarów problemowych i rozwojowych województwa	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.2. Obszary rozwojowe i problemowe województwa świętokrzyskiego
3	Istnienie i doświadczenie publicznych instytucji otoczenia biznesu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
4	Dobrze działająca sieć funduszy pożyczkowych/poręczeniowych w regionie	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
5	Pozytywne doświadczenia we wdrażania terytorialnych instrumentów rozwoju, opartych na partnerstwie i partycypacji społecznej (ZIT, RLKS i rewitalizacja obszarów zdegradowanych),	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.8.1. System instytucjonalny zarządzania rozwojem województwa świętokrzyskiego oraz 2.8.2. Aktualne instrumenty zarządzania rozwojem.
6	Intensyfikacja współpracy ze środowiskami naukowymi (np. inwestycja Głównego Urzędu Miar)	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie ujęto ocen/opinii jakościowych, etc. odnoszących się do oceny doświadczeń poziomu intensywności współpracy ze środowiskami naukowymi. Zapis nie wskazuje kogo dotyczyć ma współpraca ze środowiskami naukowymi.
7	Działania samorządów lokalnych w kierunku budowy gospodarki niskoemisyjnej i innych obszarów współpracy	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	Zapis jest mało precyzyjny (innych obszarów współpracy). W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej woj. świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego można przeczytać o tym, że województwo świętokrzyskie podzielone jest na dwie strefy ochrony powietrza. Strefę miasto Kielce stanowi obszar w granicach administracyjnych miasta Kielce. Strefę święto-krzyską stanowi obszar województwa świętokrzyskiego w jego granicach administracyjnych, z wyłączeniem miasta Kielce. W 2018 r. wystąpiły przekroczenia norm jakości powietrza (pod kątem ochrony zdrowia ludzi) w obu strefach. W rozdziale 2.5.2 Ciepłownictwo przeczytamy, że kluczowym problemem definiowanym przez regionalne przedsiębiorstwa z branży ciepłowniczej jest wysoki udział przestarzałych technologii i wiek sieci ciepłowniczej. Sieci wykonane w starych technologiach, o wieku 30 lat i więcej, wymagają szybkiej wymiany na preizolowane W Kielcach, których sieć ciepłownicza stanowi największy odsetek sieci w regionie, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Kielcach posiada około 50% sieci

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
			w preizolacji, Kielecka Spółdzielnia Mieszkaniowa – 38%, natomiast pozostałe spółdzielnie na sieciach niskoparametrowych prawie nie posiadają takich sieci. Ponadto większość kotłowni to instalacje węglowe. W perspektywie najbliższych lat źródła ciepła zasilające regionalne systemy muszą przejść wynikającą z dyrektyw unijnych dekarbonizację. Brak jest jednocześnie informacji (poza wskazaniem, że w województwie zwiększyła się moc instalacji OZE oraz informacji o Celu tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych KOF na lata 2014–2020 o skali podejmowanych działań samorządów lokalnych w kierunku budowy gospodarki niskoemisyjnej. Stąd rodzi się trudność weryfikacji tak zdefiniowanego czynnika.
8	Kierowanie środków wsparcia na infrastrukturę transportową, wzmacniającą dostępność wewnątrzregionalną.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.2. Infrastruktura transportowa.
9	Doświadczenie kadr w sektorze samorządowym (regionalnym i lokalnym).	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w różnych jej częściach, wskazujące na postęp w realizacji szeregu działań rozwojowych i zmian wskaźników społeczno-gospodarczych. Potwierdzeniem są ponadto zapisy z rozdziału 2.8.2. Aktualne instrumenty zarządzania rozwojem.
Słabe strony			
Sfera demograficzna			
1	Starzenie się społeczności regionalnej i idące za nim obciążenie demograficzne	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demo-graficzna.
2	Procesy depopulacji, na co składa się niski przyrost naturalny z najniższą dzietnością w kraju oraz niekorzystne saldo migracji	Trafne (z zastrzeżeniem, że w 2018 r. najniższą dzietność w kraju osiągnęło województwo	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demo-graficzna.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
		opolskie, a nie świętokrzyskie)	
3	Procesy suburbanizacji (w tym głównie w otoczeniu Kielc)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demograficzna.
4	Odływ młodych ludzi do innych ośrodków akademickich	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny, prawdopodobnie trafne	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie przedstawiono dowodów na zmiany potencjału ludności województwa w wyniku odpływu młodych osób do innych ośrodków akademickich. Istnieje możliwość potwierdzenia tego zjawiska poprzez porównanie liczebności ludności w wieku kształcenia na poziomie średnim i później po okresie np. dekady liczby ludności tej samej grupy.
5	Wysoki na tle kraju odsetek osób z najniższym poziomem wykształcenia, tj. gimnazjalnym lub niższym,	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.2. Kapitał ludzki i społeczny regionu.
6	Brak instrumentów zachęcających do pozostania/osiedlania się w regionie	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziałach odnoszących się do rozdziału 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demograficzna oraz 2.3.3. Spójność społeczna regionu – wskazująca na skutki „braku instrumentów zachęcających do pozostania/ osiedlania się w regionie (ubytek ludności, niższy poziom wynagrodzeń).
7	Stosunkowo niska jakość życia i wynagrodzeń	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
8	Niekorzystna prognoza demograficzna	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demograficzna.
Sfera gospodarcza			
1	Spadek PKB <i>per capita</i> w regionie w stosunku do średniej dla Polski	Nietrafne	Definicja tego czynnika nie oddaje rzeczywistej oceny sytuacji odnoszącej się do wartości PKB <i>per capita</i> na mieszkańca, które w województwie świętokrzyskim rósł. Szybsze tempo wzrostu średniej krajowej,

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
			na którą składa się m. in. tempo wzrostu gospodarczego dużych aglomeracji nie może być punktem odniesienia do definiowania zmian PKB jako słabej strony. Szybsze tempo wzrostu gospodarczego w skali kraju mogłoby zostać ujęte po stronie zagrożeń (np. jako czynnik konkurencyjności o kapitał ludzki). W diagnozie czytamy bowiem, że produkcja globalna w skali Polski i regionu stale wzrasta. Dla świętokrzyskiego z 38,6 mld zł w 2000 r. do 82,4 mld zł w 2016 r., co oznacza, że w tym okresie produkcja globalna określona w cenach bieżących wzrosła ponad dwukrotnie (ale w skali Polski dwuipółkrotnie). Podobnie wskaźnik wartości dodanej brutto (WDB) wzrastał sukcesywnie w omawianym okresie – z 17,6 mld zł w 2000 r. do 38,38 mld zł w 2016 r. Powyższe dane wskazują, że sytuacja ekonomiczna regionu poprawia się dynamicznie, choć nieco wolniej niż średnio w kraju. Punktem odniesienia jest jednak bardzo duża korzystna dynamika przemian gospodarczych kraju – więc trudno uznać, że nieco wolniejsze tempo wzrostu gospodarczego na tle średniej krajowej należy zaliczyć do obszarów problemowych rozwoju województwa. Wolniejsze tempo rozwoju gospodarczego regionu należy uznać za zagrożenie, gdyż może przyczyniać się (choć nie musi) do pogłębienia wybranych niekorzystnych zjawisk, w szczególności związanych ze sferą demografii i jakości życia (głównie odpływ mieszkańców). Za tym takim ujęciem tego czynnika przemawia fakt, że region nie ma bezpośredniego wpływu na tempo rozwoju innych przestrzeni kraju. Może co prawda nadrabiać dystans rozwojowy, choć jak pokazują dane z ubiegłej dekady będzie to niezwykle trudne. W tym kontekście region powinien wypracować swój własny, endogenny pomysł na rozwój – niekoniecznie związany ze wskaźnikami wzrostu gospodarczego, które trudno będzie zniwelować, w momencie szybkiego tempa rozwoju innych obszarów kraju.
2	Niekorzystna prognoza dotycząca malejącego udziału województwa w tworzeniu PKB Polski	Nietrafne	Jw.
3	Niska wartość dodana brutto w zł na 1 pracującego w 2016 r. na tle kraju	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
4	Jeden z najniższych wskaźników aktywności zawodowej w Polsce	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
6	Wyższe niż średnia dla Polski bezrobocie i bezrobocie długotrwałe (pomimo spadku liczby bezrobotnych)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
7	Niska atrakcyjność i konkurencyjność regionu w skali krajowej i międzynarodowej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.1. Wskaźniki makroekonomiczne – stan obecny i prognoza oraz 2.4.7. Konkurencyjność województwa świętokrzyskiego w skali regionów polskich i Unii Europejskiej.
8	Bardzo niska innowacyjność regionalnej gospodarki (m.in. niskie nakłady B+R i na działalność innowacyjną wszystkich sektorów, mała liczba patentów i wzorów użytkowych)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
9	Wolne tereny inwestycyjne nieodpowiadające potrzebom inwestorów (m.in. zbyt małe powierzchnie)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.6. Specjalne strefy ekonomiczne w regionie, dostępność terenów inwestycyjnych.
10	Niski udział podmiotów zagranicznych i spółek z udziałem kapitału zagranicznego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość.
11	Znikoma liczba turystów zagranicznych	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
12	Niska świadomość przedsiębiorców o możliwościach finansowania rozwoju działalności	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
13	Słaba współpraca pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
14	Wąska wiedza na temat możliwości komercjalizacji wyników badań naukowych	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
15	Zbyt mało wspólnych międzysektorowych inicjatyw badawczo-rozwojowych	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
16	Odpływ kapitału ludzkiego (osób młodych i wykształconych) z regionu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demograficzna.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura			
1	Ponadnormatywne przekroczenia poziomu zanieczyszczeń pyłami PM10, pyłu PM2,5 i B(a)P	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
2	Kurczące się zasoby wody pitnej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
3	Zanieczyszczenie wód substancjami ze spływów powierzchniowych w wyniku działalności rolniczej, a także pochodzącymi ze zbiorników bezodpływowych na ścieki	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
4	Niski poziom urbanizacji połączony z wyludnianiem się niemal wszystkich ośrodków miejskich	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demo-graficzna oraz 2.7.2. Obszary rozwojowe i problemowe województwa świętokrzyskiego.
5	Niska gęstość zaludnienia województwa	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu.
6	Duże rozproszenie sieci osadniczej na terenach wiejskich	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu.
7	Brak ładu przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu.
8	Nadpodaż gruntów budowlanych oraz rozproszenie zabudowy	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu.
9	Peryferyzacja obszarów przy granicy województwa, pozbawionych szybkiego dostępu do miasta centralnego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu.
10	Zły stan infrastruktury kolejowej (dworce, linie kolejowe) oraz niedostateczne wykorzystanie kolei do transportu towarowego	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.2. Infrastruktura transportowa.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
11	„Tranzytowe” położenie Kielc pomiędzy Warszawą a Krakowem	Nietrafne	Położenie Kielc i regionu jest jednocześnie wskazywane jako mocna strona regionu (Położenie regionu w centrum Polski, położenie pomiędzy największymi aglomeracjami w Polsce z wykorzystaniem infrastruktury transportowej stanowiącej elementy Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T)).
12	Zły stan dróg lokalnych	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny, prawdopodobnie trafne	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.2. Infrastruktura transportowa nie zdefiniowano oraz nie podano informacji nt. stanu dróg lokalnych.
13	Niski odsetek osób korzystających z infrastruktury kanalizacyjnej i niski odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (64%)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.5.4. Elementy infrastruktury komunalnej – sieci wodnokanalizacyjne.
14	Wyeksploatowane linie niskiego napięcia, wymagające znacznych nakładów na modernizację czy wręcz reelektryfikację obszaru województwa	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.5.1. Elektroenergetyka.
15	Niski odsetek mieszkań ogrzewanych z systemów ciepłowniczych, przy znaczącym wyeksploatowaniu systemów na terenie województwa	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.5.2. Ciepłownictwo.
16	Znaczący wpływ emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z indywidualnych źródeł na paliwa stałe na jakość powietrza	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
17	Niska sprawność systemu gospodarki odpadami, m.in. w zakresie selektywnego zbierania	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego.
18	Niedostateczna ilość zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz długość i wydolność kanalizacji deszczowej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.4. Bezpieczeństwo.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
19	Brak planów urządzania lasu dla lasów prywatnych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione.
20	Niska gęstość zainstalowanych węzłów dostępowych sieci telekomunikacyjnych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.5.5. Sieci teleinformatyczne.
Sfera społeczna i usługi społeczne			
1	Niska aktywność społeczna i ekonomiczna ludności	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.2. Kapitał ludzki i społeczny regionu oraz 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
2	Wysoki odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej progu ubóstwa	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
3	Gorsze niż przeciętne w kraju wskaźniki określające zagęszczenie ludności w mieszkaniach (pomimo przyrostu liczby i powierzchni mieszkań)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
4	Niekorzystna struktura wykształcenia ludności	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.2. Kapitał ludzki i społeczny regionu.
5	Znaczne dysproporcje terytorialne w obejmowaniu dzieci wychowaniem przedszkolnym	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
6	Niewystarczająca pozycja uczelni oraz instytucji kultury działających w regionie w porównaniu do regionów i ośrodków sąsiednich i krajowych (Warszawa, Kraków)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
7	Brak utożsamiania się mieszkańców z regionem	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. poziomu utożsamiania się mieszkańców z regionem.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
8	Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze społecznej (w tym kultury)	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. skali współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w sferze społecznej (w tym kultury).
9	Niskie wynagrodzenia pracowników sektora publicznego w obszarze społecznym	Prawdopodobnie trafne	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji poziomu wynagrodzeń pracowników sektora publicznego. Jednocześnie w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu ujęto informacje nt. ogólnie niższego poziomu wynagrodzeń w województwie świętokrzyskim na tle kraju.
10	Nierównomierny dostęp terytorialny do usług społecznych szczególnie (kulturalnych i zdrowotnych)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
11	Bardzo niskie nakłady na instytucje kultury i działalność kulturalną w regionie (w tym zatrudnienie i rozwój)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
12	Brak spójnej i dostępnej oferty instytucji kultury (słaba dostępność dla zwiedzających, brak oferty dla „nowego” odwiedzającego, brak kalendarza imprez)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
13	Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie.
14	Brak wsparcia liderów społecznych oraz organizacji pozarządowych ze strony samorządów terytorialnych	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. wsparcia liderów społecznych oraz organizacji pozarządowych ze strony samorządów terytorialnych.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
15	Niedopasowanie działań edukacyjnych do współczesnych wyzwań (niski dostęp do zajęć dodatkowych dla uczniów, brak kompleksowego programu edukacji ekologicznej, brak lub słabe wyposażenie laboratoriów, pracowni komputerowych, brak innowacyjnych projektów, brak systemu wsparcia uczniów zdolnych)	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. niedopasowanie działań edukacyjnych do współczesnych wyzwań.
16	Niedostosowanie struktury regionalnego systemu ochrony zdrowia oraz zakresu i liczby świadczeń zdrowotnych do zmieniających się potrzeb zdrowotnych mieszkańców wynikających ze zmian demograficznych, w tym starzenia się społeczeństwa (np. długi czas oczekiwania na wybrane świadczenia zdrowotne)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
17	Niedostateczna infrastruktura i wyposażenie podmiotów leczniczych w wyroby medyczne wykorzystujące nowoczesne technologie medyczne	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. niedostatecznej infrastruktury i wyposażenia podmiotów leczniczych w wyroby medyczne wykorzystujące nowoczesne technologie medyczne.
18	Niska świadomość mieszkańców dotycząca profilaktyki i zachowań prozdrowotnych	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. niskiej świadomości mieszkańców dotycząca profilaktyki i zachowań prozdrowotnych.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
19	Odptyw wykształconych kadr medycznych z regionu	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. odpływu wykształconych kadr medycznych z regionu. Jednocześnie po stronie mocnych stron wskazano przyrost kadr medycznych.
Środowisko zarządzania i powiązania funkcjonalne			
1	Niewystarczające wykorzystanie potencjału, w tym jego walorów przyrodniczych i kulturowych, powiązane ze słabym wizerunkiem świętokrzyskiego w skali krajowej i międzynarodowej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
2	Brak utożsamiania się mieszkańców z regionem	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. poziomu utożsamiania się mieszkańców z regionem.
3	Brak współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w różnych sferach i sektorach	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. skali współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w różnych sferach i sektorach.
4	Niskie dochody świętokrzyskich JST skutkujące niskimi wydatkami na działania wzmacniające potencjał i jakość życia	Trafne	Dane GUS potwierdzają niski poziom dochodów własnych gmin w województwie świętokrzyskim. W 2019 roku na 1 mieszkańca przypadało 2121,94 zł, co było wartości trzecią od końca w rankingu województwa (niższe wartości notowano dla województwa podkarpackiego i lubelskiego). Jednocześnie w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie przedstawiono tej informacji.
5	Słabość istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie	Trudność zweryfikowania zapisu w oparciu o materiał diagnostyczny	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji i oceny istniejących form współpracy sektora publicznego i pozarządowego w regionie.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Szanse			
Demografia			
1	Atrakcyjność Polski jako miejsca zamieszkania (bezpieczeństwo i niskie koszty życia)	Mało trafne w odniesieniu do potencjału regionu	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. atrakcyjności Polski jako miejsca zamieszkania. Weryfikacja atrakcyjności osiedleńczej Polski jako miejsca zamieszkania przeprowadzona w oparciu o dane dostępne na stronie migracje.gov.pl ⁴ potwierdza, że Polska cieszy się dużym zainteresowaniem imigrantów. Pod koniec sierpnia 2020 roku wydano łącznie dla ponad 451 tys. osób dokumenty uprawniające do pobytu w Polsce. Jednocześnie należy zauważyć, że województwo świętokrzyskie cieszy się najmniejszym zainteresowaniem imigrantów – na dzień 26.08.2020 wydano dla 4 803 osób dokumenty uprawniające do pobytu, co było najniższą wartością w skali województw. Przed województwem świętokrzyskim uplasowało się województwo warmińsko-mazurskie, w którym odnotowano znacznie wyższe wartości liczby osób, którym wydano pozwolenie na pobyt (7 737 osób uzyskało dokumenty uprawniające do pobytu).
2	Napływ ludności z innych regionów lub z zagranicy	Mało trafne w odniesieniu do potencjału regionu	W Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego nie wskazano informacji nt. napływu ludności z zagranicy. Odnośnie osób z zagranicy, powyżej wykazano, że województwo świętokrzyskie cieszy się najmniejszą popularnością wśród imigrantów jako miejsce destynacji.
3	Skuteczne programy wspierania diety	Częściowo trafne	Jeżeli mamy na myśli program 500+, to wskaźniki urodzeń informują, że program w małym stopniu przyczynił się do zwiększenia diety, raczej był pomocny w ograniczaniu skali ubóstw. Potwierdzają to wskaźniki diety. W okresie od 2017 do 2019 roku wskaźnik diety w ujęciu średniorocznym wynosił w województwie świętokrzyskim 1,25, przy średniej dla okresu 2014-2016 wynoszącej 1,18, co oznacza tylko nieznaczny wzrost diety. Wartości tego wskaźnika uplasowały w przedziale czasu 2017-2019 województwo świętokrzyskie na ostatnim miejscu w kraju. Najwyższą wartość wskaźnika dla tego okresu odnotowano w województwie pomorskim i wynosiła ona 1,61.
4	Popyt na miejsca atrakcyjne do zamieszkania dla seniorów (bezpieczne i atrakcyjne środowiskowo)	Trafne	Rośnie liczba osób w wieku senioralnym w skali kraju oraz rosnący poziom wynagrodzeń, co przekłada się na wzrost świadczeń emerytalnych, co wpływa pozytywnie na wzrost potencjału ekonomicznego ludności w wieku senioralnym.

⁴ <https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/typ/dokumenty/widok/mapa/rok/2020/?x=0.7827&y=1.2488&level=1> – dostęp: 26.08.2020 r.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
5	Polityka państwa wspierająca obszary o niekorzystnych procesach demograficznych	Częściowo trafne	Problemy demograficzne i zróżnicowanie tych problemów w skali kraju zostało zauważone w kluczowych dokumentach strategicznych (np. KSRR) jednocześnie na poziomie wdrożeniowym trudno znaleźć przykłady działań dedykowanych dla takich obszarów (np. woj. opolskie, świętokrzyskie)
6	Poprawa dostępności komunikacyjnej (drogowej i kolejowej)	Trafne	Potwierdzeniem są informacje mówiące o rozwoju sieci dróg, w szczególności autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizacji i rozwoju sieci kolejowej.
7	Nowe technologie uniezależniające działalność gospodarczą i życiową od lokalizacji geograficznej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
Gospodarka			
1	Nowe koncepcje rozwoju gospodarczego, związane z gospodarką o obiegu zamkniętym i tworzeniem domen kompetencji w warunkach bogatych tradycji przemysłowych regionu	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju, zapisana w SOR i KSRR 2030, obejmująca stymulowanie innowacyjności regionalnej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
3	Rozwój przemysłu opartego na racjonalnym wykorzystywaniu regionalnych zasobów, rosnący popyt na produkty i wyroby oferowane przez przemysł regionu (oparte na regionalnych surowcach)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
4	Rozwój sektora usług biznesowych w Kielcach oraz dalszy rozwój branży targowej i eventowej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość oraz dane Polskiej Izby Przemysłu Targowego (Raport Targi w Polsce w 2019 roku).
5	Reforma nauki oraz wzrost potencjału badawczego uczelni	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność, wskazujące na potencjał wyższych uczelni z regionu.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
6	Popyt na nowe, pakietowe produkty turystyczne oraz zainteresowanie turystyką: kwalifikowaną, uzdrowiskową i geoturystyką	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka, wskazujące na potencjał turystyczny regionu.
7	Intensyfikacja współpracy ze środowiskami naukowymi (np. inwestycja Głównego Urzędu Miar)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki, wskazujące na potencjał sektora B+R w regionie.
8	Nowe regulacje prawne i programy oferujące wsparcie dla przedsiębiorców i inwestorów	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki, wskazujące na potencjał sektora B+R w regionie.
9	Możliwość wykorzystania dobrych praktyk we współpracy międzynarodowej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki, wskazujące na potencjał sektora B+R w regionie.
Sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura			
1	Polityka Spójności UE, ukierunkowana na ograniczenie skutków zmian klimatu, poprawę stanu środowiska i promocję rozwiązań niskoemisyjnych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Krajowa polityka rozwoju, zapisana w SOR i KSRR 2030, obejmująca wskazanie obszarów strategicznej interwencji, zgodnych z potrzebami regionu i ze zidentyfikowanymi obszarami problemowymi regionu	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
3	Program kolejowy związany z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego, obejmujący budowę na terenie województwa elementów linii kolejowych o prędkości co najmniej 160 km/h	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
4	Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz wód, m.in. dla rozwoju gospodarczego	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
5	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
6	Działania samorządów lokalnych w kierunku gospodarki niskoemisyjnej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
7	Nowoczesne branże i technologie sprzyjające środowisku	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
8	Wzmocnienie innowacyjności zakładów wydobywczych i przetwórczych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
9	Możliwość opracowywania zintegrowanych programów rozwojowych dla podregionów z wykorzystaniem zasobów środowiska	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
Sfera społeczna i usługi społeczne			
1	Trendy i mega trendy w kulturze europejskiej („smak życia” – głębokie przeżywanie kultury)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Moda na odwiedzanie prestiżowych obiektów (np. na liście UNESCO – „Magia UNESCO” czy na liście pomników historii)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
3	Wprowadzenie uregulowań systemowych w zakresie aktywizacji społecznej (np. ustawa o przedsiębiorczości społecznej)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
4	Rozwój usług elektronicznych w zakresie zdrowia (e-zdrowie) oraz wykorzystania telemedycyny	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
5	Synergia działań podejmowanych przez instytucje pomocy społecznej oraz instytucje opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym – jak też dotyczących wyzwań demograficznych regionu.
6	Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczących zachowań prozdrowotnych (wiedza, umiejętności), w tym związanych z aktywnym i zdrowym starzeniem się,	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym – jak też dotyczących wyzwań demograficznych regionu.
7	Wykorzystanie nowoczesnych technologii w procesie udzielania świadczeń zdrowotnych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym – jak też dotyczących wyzwań demograficznych regionu.
8	Dostępność środków finansowych na dostosowanie regionalnego systemu ochrony zdrowia do zmieniających się potrzeb zdrowotnych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym – jak też dotyczących wyzwań demograficznych regionu.
9	Działania w kierunku optymalizacji kosztów funkcjonowania systemu ochrony zdrowia	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym – jak też dotyczących wyzwań demograficznych regionu.
Sfera zarządzania i powiązania funkcjonalne			
1	Polityka Spójności UE i krajowa polityka rozwoju zapisana w KSRR 2030, zapewniająca dostępność zewnętrznych środków finansowych na wsparcie rozwoju województwa	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnostyce sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
	i wyrównywanie zapóźnień cywilizacyjnych oraz wprowadzająca systemowe uregulowania o charakterze instrumentów terytorialnych, wspierających szczególne potrzeby regionów problemowych oraz innych OSI		
2	Rozwój instrumentów finansowych wsparcia obszarów problemowych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
3	Sieciowanie współpracy jako rosnąca rola władz samorządowych województw w Polsce i Unii Europejskiej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
Zagrożenia			
Sfera demograficzna			
1	Pogłębianie się negatywnych procesów demograficznych w skali kraju	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Konkurencyjność innych regionów w zakresie oferowanej jakości życia	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.7. Konkurencyjność województwa świętokrzyskiego w skali regionów polskich i Unii Europejskiej.
3	Wyludnianie się średnich i małych miast	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.2. Obszary rozwojowe i problemowe województwa świętokrzyskiego.
4	Utrata funkcji regionalnych i brak znaczenia metropolitalnego stolicy województwa	Nietrafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.7.2. Obszary rozwojowe i problemowe województwa świętokrzyskiego.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
Sfera gospodarcza			
1	Wyzwania technologiczne gospodarki światowej w zestawieniu z niskim poziomem innowacyjności w regionie	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Wzrost konkurencyjności innych polskich regionów i ośrodków miejskich	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.7. Konkurencyjność województwa świętokrzyskiego w skali regionów polskich i Unii Europejskiej.
3	Wysokie koszty związane z rozwojem działalności innowacyjnej i B+R firm (szczególnie MŚP)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
4	Bariery prawne uniemożliwiające transfer wiedzy z uczelni do biznesu	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki.
5	Rozwój technologii konkurencyjnych wobec produktów i usług oferowanych przez lokalne przedsiębiorstwa (np. materiałów budowlanych, technologii energetycznych)	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
6	Częste zmiany, niestabilność regulacji prawnych w Polsce	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
7	Niekorzystne prognozy dotyczące koniunktury gospodarczej w Europie	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
Sfera przestrzenna, środowisko i infrastruktura			
1	Zmieniający się w skali globalnej klimat i zagrożenie suszą	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Wydłużone procedury inwestycyjne na obszarach chronionych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
3	Występowanie typowych konfliktów przestrzennych i środowiskowych związanych z nowymi inwestycjami	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
4	Nielegalne składowanie odpadów	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym (globalizacja problemu odpadów).
5	Spółeczny opór wobec zmian związanych z potrzebami wynikającymi z wyzwań środowiskowych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
Sfera społeczna i usługi społeczne			
1	Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
2	Silna konkurencja ze strony innych regionów w sferze ilości i ofert instytucji kultury	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
3	Brak środków finansowych u mieszkańców pozwalających w pełni korzystać z oferty instytucji kultury	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.3. Spójność społeczna regionu.
4	Konsumpcyjny styl życia i rozwój technologii niesprzyjający korzystaniu z instytucji kultury i aktywnego stylu życia	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
5	Niskie nakłady finansowe na świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
6	Pogarszająca się sytuacja finansowa podmiotów leczniczych	Trafne	Sytuacja finansowa może wystąpić, co związane jest z sytuacją finansów publicznych Państwa. Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.1. Analiza uwarunkowań zewnętrznych oraz trendów rozwojowych o charakterze krajowym, europejskim i globalnym.
7	Wycena kosztów procedur medycznych poniżej rzeczywistych kosztów ich wykonania	Trafne	Wycena kosztów leczenia związana jest z regulacjami prawnymi. Trudno ocenić ryzyko wystąpienia tego zagrożenia.
8	Brak możliwości wykonywania usług zdrowotnych z powodu deficytu wykwalifikowanej kadry medycznej	Trafne	Trafność zapisu pośrednio potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność.
Sfera zarządzanie i powiązania funkcjonalne			
1	Możliwość zmiany charakteru Unii Europejskiej i odejścia od polityki regionalnej ukierunkowanej na spójność społeczną i terytorialną	Nietrafne	Wydaje się, że zapis jest mało realny do wystąpienia w perspektywie do 2030 roku. UE określiła bowiem swoje strategiczne cele. Na szczycie w Brukseli 20 czerwca 2019 r. Rada Europejska uzgodniła program UE na najbliższych 5 lat. Program strategiczny na lata 2019–2024 wskazuje priorytety, które posłużą Radzie Europejskiej do planowania kierunku działań, a innym instytucjom UE do opracowania swoich programów. Program wymienia 4 główne priorytety: - ochrona obywateli i swobód, - rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej, - budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy, - promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej. Natomiast cele i wartości, które stanowią podstawę UE są określone w traktacie lizbońskim oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. - wspieranie pokoju, wartości UE i dobrobytu obywateli UE - zagwarantowanie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w przestrzeni bez granic wewnętrznych - promowanie zrównoważonego rozwoju opartego na trwałym wzroście gospodarczym i stabilności cen, na wysoce konkurencyjnej gospodarce rynkowej umożliwiającej pełne zatrudnienie i postęp społeczny oraz na ochronie środowiska - zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminacji - wspieranie postępu naukowo-technicznego

Lp.	Uwarunkowania rozwojowe (SWOT)	Ocena trafności	Uzasadnienie/ uwagi
			• zwiększanie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz solidarności między państwami członkowskimi • ochrona bogatej różnorodności kulturowej i językowej • ustanowienie unii gospodarczej i walutowej, której walutą jest euro. Jest mało prawdopodobne odejście od ww. celów i priorytetów, dlatego zagrożenie zdefiniowane jako „Możliwość zmiany charakteru Unii Europejskiej i odejścia od polityki regionalnej ukierunkowanej na spójność społeczną i terytorialną” zasadniczo nie ma znaczenia dla kreowania rozwoju w przestrzeni województwa świętokrzyskiego do 2030 roku.
2	Odływ z regionu wykształconych kadr, mogących zasilić swoim potencjałem organizacje sektora publicznego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.7. Konkurencyjność województwa świętokrzyskiego w skali regionów polskich i Unii Europejskiej.
3	Silna konkurencja ze strony innych regionów i zlokalizowanych w nich JST	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.7. Konkurencyjność województwa świętokrzyskiego w skali regionów polskich i Unii Europejskiej.
4	Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, które mogą zagrozić stabilności finansów samorządów regionalnego i lokalnego	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.1. Procesy demograficzne, ich konsekwencje rozwojowe i prognoza demo-graficzna.

Źródło: Opracowanie własne

3. Czy w projekcie SRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane obszary strategicznej interwencji (zgodnie z zapisami KSRR), w tym obszary problemowe? Jeśli nie, to w jakim obszarze nie zostały i co należałoby zmienić.

Wyznaczanie Obszarów Strategicznej Interwencji w polityce rozwoju regionalnego ma służyć koncentracji wsparcia na obszarach szczególnie tego wymagających lub takich, gdzie inwestycja przyniesie szczególne korzyści rozwojowe. Wyznaczenie OSI ma więc charakter wybitnie strategiczny, co więcej przekłada się na późniejszą interwencję finansową. Przypisanie źródeł finansowania do wybranych przestrzeni regionu oznacza również swoistą konkurencję o ograniczone zasoby. Należy również podkreślić, iż województwo ma duże kompetencje w zakresie kreowania granic OSI. Oznacza to, że szczególnej wagi nabiera tu proces eksperckiego (opartego na dowodach) wyznaczenia takich obszarów, przy jednoczesnej akceptacji takich rozwiązań przez interesariuszy polityki rozwoju lokalnego i regionalnego. Pogodzenie tych dwóch kwestii może być jedną z barier wyznaczenia OSI.

W projekcie Strategii podkreślono, że Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

- obszary problemowe, charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych,
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagę konkurencyjne¹¹

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 na terenie województwa świętokrzyskiego wyznacza dwa rodzaje OSI (oba o charakterze obszarów problemowych):

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją (w województwie świętokrzyskim 40 gmin),
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Jędrzejów i Staszów oraz Końskie, Skarżysko-Kamienna, Sandomierz i Busko-Zdrój).

Delimitacja regionalnych obszarów strategicznej interwencji była procesem łączącym analizę mierzalnych kryteriów, takich jak wskaźniki statystyczne, wskazujących wspólne cechy, problemy lub powiązania funkcjonalne terytoriów, oraz pracę w trakcie warsztatów strategicznych. Przeprowadzając delimitację OSI, uwzględniono wcześniejsze zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (PZPWŚ), w którym wskazane zostały OSI:

- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego (MOF OW) – Kielecki Obszar Funkcjonalny, obejmujący rdzeń – miasto Kielce oraz 11 gmin podmiejskich,
- obszary o największym potencjale przyrodniczo-krajobrazowym: obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich (5 gmin) i obszar turystyczno - uzdrowiskowy (4 gminy).

Ostateczne wskazanie zasięgu OSI zostało poprzedzone dyskusją z przedstawicielami samorządów, która potwierdziła wolę współpracy w ramach obszarów strategicznej interwencji, a także była podstawą do weryfikacji granic OSI wyznaczonych na wcześniejszym etapie. W trakcie warsztatów strategicznych potwierdzono szczególne znaczenie dla rozwoju regionu OSI wskazanych w PZPWŚ,

jednak zweryfikowane zostały granice obszarów. OSI Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (Kielecki Obszar Funkcjonalny) został poszerzony o gminę Pierzchnica, dzięki czemu OF miasta wojewódzkiego uzyskał zwarty zasięg terytorialny. OSI obszar turystyczno - uzdrowiskowy z Planu (PZPWŚ), w Strategii nazwany został obszarem uzdrowiskowym i posiada nieco odmienne granice niż ten uwzględniony w Planie. W Strategii w skład tego obszaru wchodzi: miasto i gmina Busko – Zdrój, gmina Solec – Zdrój oraz miasto i gmina Kazimierza Wielka, która również w ostatnim czasie, prężnie rozwija funkcję uzdrowiskową. Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich, który w PZPWŚ obejmuje jedynie teren gmin Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego otuliny, poszerzono o kolejne sześć gmin położonych w tym regionie fizycznogeograficznym, rozszerzając go o obszar potencjalnego rozwoju funkcji turystycznych pomiędzy największymi miastami województwa.

W trakcie prac nad Strategią zostało zawiązane samorządowe porozumienie gmin na rzecz utworzenia OSI Ponidzie oraz OSI Dolina Wisły. Ponadto wskazano także priorytetowy obszar polityki regionalnej, jakim są cztery miasta średnie (spośród wymienionych w KSRR 2030) położone w północnej części województwa (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie), w ramach krajowego OSI Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Władze tych miast jak i gmin sąsiednich podpisały porozumienie w sprawie utworzenia wspólnego MOF Miasta Północy.

Analizując powyższy tryb wyznaczania OSI w województwie świętokrzyskim należy stwierdzić, iż realizowany był on w oparciu o obiektywne, mierzalne wskaźniki rozwoju, które pozwoliły wskazać zarówno obszary problemowe, jak też takie, które charakteryzują się szczególnym potencjałem wzrostu (są lub mogą być swoistym biegunami wzrostu w skali regionu).

Jednocześnie granice OSI opierają się na związkach funkcjonalno-przestrzennych, bazują na potencjale terytorialnym, którego ważną cechą są relacje społeczno-gospodarcze, porozumienia partnerskie i wreszcie akceptacja na poziomie lokalnym.

Wątpliwości oceniających budzi nt. fakt, że łącznie OSI obejmują aż 87 gmin, zamieszkałych przez ponad 1 121 tys. mieszkańców (90% ludności regionu). Obszary OSI obejmą 83% województwa. **Takie podejście zasadniczo jest sprzeczne z ideą strategicznej koncentracji sił i środków, rodzi się obawa, nadmiernego rozproszenia interwencji.**

W związku z powyższym nasuwa się pytanie czy kwestia koncentracji sił i środków, wyboru ścieżki rozwoju, etc. będzie przedmiotem dalszych uzgodnień – np. na poziomie podziału środków RPO?

Oceniający zwracają również uwagę na istotne rozproszenie terytorialne OSI. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz fakt, że część OSI pokrywa się, tj. wybrane gminy zostały zaliczone do różnych OSI. Oznacza to, że w przypadku tych obszarów za **problem należy uznać sferę zarządzania**, co przekładać się będzie na realizację efektywnych działań i projektów, które pozwolą wyprowadzać te obszary ze stanu marginalizacji. Co do zasady nowe podejście do rozwoju regionalnego ujęte w KSRR zakłada realizację partnerskich projektów, które komplementarnie rozwiązywać będą problemy tych obszarów. Ponadto w przypadku gmin, które ujęte są w kilku OSI może dojść do braku komplementarności i spójności w realizacji polityk rozwoju.

Rekomenduje się dokonanie ustalenie priorytetów tematycznych wsparcia OSI na dalszym etapie wdrażania Strategii (np. na etapie przygotowania RPO), kierując się zasadą strategicznej koncentracji sił i środków, tak aby uniknąć ryzyka nadmiernego rozproszenia interwencji.

Tabela 3. Podstawowe dane nt. OSI w województwie świętokrzyskim

	OSI Miasta średnie tracące funkcje społeczno- gospodarcze	OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny	OSI Góry Świętokrzyskie	OSI Obszar uzdrowiskowy	OSI Poniemie	OSI Dolina Wisły
Kryterium wyznaczenia	Wyznaczony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, uszczegółowiony delimitacją na poziomie regionalnym	Wyznaczony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	Wyznaczony w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego jako Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego	Obszar o szczególnym znaczeniu dla rozwoju różnych form turystyki, związanych z walorami przyrodniczo- krajobrazowymi, położony na terenie Gór Świętokrzyskich	W granicach OSI znajdują się gminy dysponujące zasobami wód lecniczych	OSI jest wynikiem oddolnej współpracy samorządów położonych w makroregionie Niecki Nidziańskiej, w zlewni rzeki Nidy. Gminy OSI łączą cechy przyrodniczo- krajobrazowe oraz dominująca funkcja rolnicza	Gminy OSI łączy położenie w dolinie Wisły oraz jej dopływów: Czarnej, Koprzywianki i Opatówki. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego definiuje Dolinę Wisły jako specyficzny obszar problemowy o charakterze krajowym.
Lokalizacja	MOF Miasta Północy (miasta rdzeniowe: Końskie, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko- Kamienna, Starachowice), MOF Jędrzejowa, MOF Buska Zdroju, MOF Staszowa,	40 gmin miejsko- wiejskich i wiejskich, położonych peryferyjnie w regionie, szczególnie liczne w powiatach opatowskim, sandomierskim i kazimierskim	Miasto rdzeniowe Kielce i otaczające je gminy miejsko- wiejskie i wiejskie	Gminy miejsko- wiejskie: Bodzentyn, Łagów, Suchedniów; gminy wiejskie: Bieliny, Górno, Łączna, Masłów, Nowa Słupia, Pawłów, Waśniów, Zagnańsk	Gminy miejsko- wiejskie: Busko- Zdrój, Kazimierza Wielka; gmina wiejska: Solec-Zdrój.	Gminy miejsko- wiejskie: Jędrzejów, Pińczów, Wiślica, Nowy Korczyn; gminy wiejskie: Imielno, Kije, Michałów, Sobków, Złota.	Gminy miejskie: Sandomierz; gminy miejsko- wiejskie: Klimontów, Koprzywnica, Opatów, Osiek, Ożarów, Zawichost, Pacanów, Połaniec, Staszów; gminy wiejskie: Dwikozy, Lipnik, Łoniów, Łubnice,

	OSI Miasta średnie tracące funkcje społeczno- gospodarcze	OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny	OSI Góry Świętokrzyskie	OSI Obszar uzdrowiskowy	OSI Ponidzie	OSI Dolina Wisły
	MOF Sandomierza						Obrazów, Rytwiany, Samborzec, Tartów, Wilczyce, Wojciechowice
Problemy	Depopulacja, starzenie się społeczeństwa, bezrobocie, niska dynamika wzrostu dochodów miast.	Problemy społeczne, obciążenie demograficzne, depopulacja, deficyt rozwiązań z zakresu infrastruktury technicznej (kanalizacja), niski poziom przedsiębiorczości, niskie dochody gmin.	Procesy suburbanizacyjne, wyludnianie Kielc.	Procesy suburbanizacyjne, niski poziom skanalizowanie, brak kompleksowej strategii rozwoju turystyki, niski poziom przedsiębiorczości, problemy społeczne, bezrobocie.	Niski poziom dochodów gmin	Zagrożenia powodziowe, susza, narażenie na zmiany klimatu, niski poziom skanalizowania, depopulacja, niski poziom przedsiębiorczości	Niski odsetek korzystających z kanalizacji, niezrekultywowane tereny zagłębia siarkowego, odpływ ludności, przeciętna przedsiębiorczość, problemy społeczne, zagrożenia powodziowe
Potencjały	Ośrodki przedsiębiorczości	-	Najważniejszy biegun wzrostu regionu, wysoki poziom przedsiębiorczości, stabilna liczba ludności.	Wyjątkowe walory przyrodniczo- krajobrazowe dla rozwoju różnych form turystyki, korzystne wskaźniki demograficzne, rosnące dochody gmin.	Potencjał noclegowy, korzystna sytuacja społeczno- gospodarcza	Walory przyrodnicze, zasoby naturalne bioróżnorodność	Potencjał rolnictwa, walory krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, elektrownia Połaniec

4. Czy w projekcie ŚRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane potencjały rozwojowe województwa świętokrzyskiego, tj.: czynniki decydujące o przewadze konkurencyjnej województwa? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Potencjały rozwojowe województwa świętokrzyskiego, tj. czynniki decydujące o przewadze konkurencyjnej województwa, zostały ujęte w punkcie 3.1. *Główne potencjały i problemy rozwojowe województwa* (str. 11-25). W punkcie tym potencjały rozwojowe przypisano do pięciu obszarów:

- przestrzeń regionalna,
- ludzie i warunki życia,
- rynek pracy i gospodarka,
- dostępność ,
- Kielce,

Odpowiadając na pytanie badawcze należy stwierdzić, że **potencjały województwa świętokrzyskiego zostały trafnie zidentyfikowane.**

Jednocześnie zastrzeżenia zespołu badawczego budzi przede wszystkim wykazanie jako potencjału **dostępu do usług opieki zdrowotnej**. O ile bowiem trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego, o tyle zapisy te same diagnozy sugerują równocześnie, że dostępu do usług opieki zdrowotnej nie należy rozpatrywać jako czynnika decydującego o przewadze konkurencyjnej województwa. **Rekomenduje się zatem usunięcie z listy potencjałów województwa dostępu do usług opieki zdrowotnej.**

Ponadto zespół badawczy sugeruje ujęcie po stronie potencjałów rozwojowych województwa świętokrzyskiego **kapitału społecznego**, na co wskazując zapisy analizy SWOT.

W poniższej tabeli przedstawiono analizę trafności wskazanych w projekcie SRWŚ 2030+ potencjałów rozwojowych w odniesieniu do materiału diagnostycznego, w tym w szczególności do wyników analizy SWOT

Tabela 4. Analiza trafności wskazanych w projekcie SRWŚ 2030+ potencjałów rozwojowych w odniesieniu do materiału diagnostycznego

Lp.	Główne potencjały rozwojowe	Ocena trafności w odniesieniu do diagnozy (w tym analizy SWOT)	Uzasadnienie/ uwagi
PRZESTRZEŃ REGIONALNA			
1	Lokalizacja – niemal w centrum Polski	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.1. Połączenia i dostępność regionu.
2	Przestrzeń charakteryzująca się unikatowymi walorami przyrodniczymi oraz kulturowymi	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.2.1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju województwa świętokrzyskiego, 2.2.2. Leśnictwo i przyrodnicze obszary chronione, 2.2.3. Dziedzictwo kulturowe oraz dostępność do usług kulturalnych.
ŁUDZIE I WARUNKI ŻYCIA			
3	Dobry poziom edukacji na wszystkich jej szczeblach	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność
4	Dostęp do usług opieki zdrowotnej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.5. Infrastruktura społeczna i jej dostępność Jednocześnie należy podkreślić, że dostępność do usług opieki zdrowotnej nie jest na tyle rozwinięta, aby uznać ten potencjał za czynnik decydujący o przewadze konkurencyjnej województwa. Świadczą o tym zapisy ujęte w Diagnozie: - Pomimo wzrostu liczby personelu medycznego wskaźnik dostępności lekarzy (liczba członków personelu na 10 tys. osób) wynosił w 2017 r. 52 i był w świętokrzyskim gorszy niż średnia dla kraju, a województwo zajmowało pod tym względem 10 miejsce. - W województwie mamy do czynienia z nierównomiernym dostępem terytorialnym do usług zdrowotnych. W dostępności personelu medycznego zaznaczają się bardzo duże różnice wewnątrz-regionalne. Najlepszą dostępnością personelu medycznego (lekarze) cechują się Kielce, powiaty z większymi miastami na północy regionu oraz powiat buski – z działalnością uzdrowiskową. Natomiast bardzo słabą dostępnością kadry medycznej odznaczają się powiaty kazimierski, opatowski i jędrzejowski, gdzie wskaźnik jest około siedem razy niższy niż dla stolicy regionu. - W 2017 r. na tle kraju niższa niż średnia była dostępność przychodni podstawowej opieki zdrowotnej – na 10 tys. mieszkańców w świętokrzyskim przypadało 5 przychodni, jedynie w dwóch województwach dostępność była niższa.

Lp.	Główne potencjały rozwojowe	Ocena trafności w odniesieniu do diagnozy (w tym analizy SWOT)	Uzasadnienie/ uwagi
5	Poziom bezpieczeństwa związanego z przestępczością	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.3.4. Bezpieczeństwo
RYNEK PRACY I GOSPODARKA			
6	Istniejące tradycje przemysłowe oraz utrwalony trend wzrostu liczby przedsiębiorstw	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość Zaznaczyć należy, że wskazane potencjały powinny zostać wzmocnione poprzez rozwój instrumentów ukierunkowanych na wsparcie inwestycji w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji.
7	Doświadczenie i osiągnięcia SSE	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki. W projekcie SRWŚ 2030+ założono, że nowe uprawnienia zarządzających SSE Starachowice w zakresie wspierania lokowania inwestycji, także poza obecnym obszarem strefy, przy doświadczeniu i osiągnięciach tej instytucji, dają szansę na większe zaangażowanie kapitału zagranicznego i krajowego w regionie.
8	Dobra marka świętokrzyskiego jako regionu wpierającego inicjatywy klastrowe oparte na specyficznych potencjałach województwa.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka.
9	Tereny w Obicach planowane pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce o powierzchni 600 ha, a	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.2. Infrastruktura transportowa
10	Realizowana inwestycja Głównego Urzędu Miar oraz plany badawczo-rozwojowe kieleckich uczelni publicznych – w tym Politechniki Świętokrzyskiej	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają pośrednio informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.5. Regionalne specjalizacje i innowacyjność gospodarki, wskazujące na potencjał sektora B+R w regionie.

Lp.	Główne potencjały rozwojowe	Ocena trafności w odniesieniu do diagnozy (w tym analizy SWOT)	Uzasadnienie/ uwagi
11	Branża turystyczna, ukierunkowana na specyficzne produkty turystyczne i edukacyjne oraz odpowiadająca na potrzeby wynikające z procesu starzenia się społeczeństwa (turystyka kwalifikowana, geoturystyka, turystyka uzdrowiskowa i ekoturystyka).	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.4.9. Turystyka Jednocześnie zaznaczyć należy, zgodnie z tym, co zawarto w projekcie SRWŚ 2030+, wykorzystanie potencjału tkwiącego w branży turystycznej uzależnione będzie od podjęcia szerokiego spektrum działań ukierunkowanych na rozwój ilościowy i jakościowy infrastruktury oraz produktów turystycznych.
12	Działalność targowa i eventowa (Targi Kielce to drugi w Polsce ośrodek targowo-wystawienniczy)	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają dane Polskiej Izby Przemysłu Targowego (Raport Targi w Polsce w 2019 roku). Jak zauważono w projekcie SRWŚ 2030+ rozwój działalności targowej i eventowej stanowi szansę przyciągania do regionu nowych imprez targowych oraz kongresowych i konferencyjnych dla biznesu i środowisk naukowych.
13	Rozwój biogospodarki (w tym rolnictwa i przemysłu spożywczego) oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziałach: 2.4.2. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość; 2.4.8. Rolnictwo oraz 2.5.1. Elektroenergetyka
DOSTĘPNOŚĆ			
14	Tranzytowe położenie województwa pomiędzy największymi aglomeracjami w Polsce: Warszawą, Łodzią, obszarem śląsko-krakowskim, a także Lublinem i Rzeszowem.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w rozdziale 2.6.1. Połączenia i dostępność regionu. Jednocześnie należy zaznaczyć, co uwzględniono także w projekcie SRWŚ 2030+, że wykorzystanie potencjału polegającego na tranzytowym położeniu województwa wymagać będzie dalszych działań mających na celu poprawę dostępności i jakości połączeń transportowych drogowych i kolejowych. W tym celu niezbędna jest wielopoziomowa współpraca na rzecz uwzględniania inwestycji transportowych w planach zarządzających infrastrukturą komunikacyjną i przewozami.

Lp.	Główne potencjały rozwojowe	Ocena trafności w odniesieniu do diagnozy (w tym analizy SWOT)	Uzasadnienie/ uwagi
KIELCE			
15	Największe miasto regionu, będące centrum gospodarczym, kulturalnym i naukowym świętokrzyskiego.	Trafne	Trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego m.in. w rozdziałach: 2.4.6. Specjalne strefy ekonomiczne w regionie, dostępność terenów inwestycyjnych; 2.4.9. Turystyka; 2.5.5. Sieci teleinformatyczne; 2.6.1. Połączenia i dostępność regionu; 2.6.2. Infrastruktura transportowa; 2.7.1. Struktura osiedleńcza regionu oraz w punkcie <i>Kielce jako ośrodek ponadregionalny</i> Warto także podkreślić, co zostało ujęte w treści projektu SRWŚ 2030+, że istotnym uwarunkowaniem rozwojowym Kielc jest jego położenie między ośrodkami metropolitalnymi – Krakowem, Warszawą, aglomeracją górnośląską i Łodzią oraz Lublinem. Położenie to z jednej strony zapewni korzyści związane z lokalizacją na szlakach transportowych między metropoliami oraz dostępność do usług przez nie oferowanych. Z drugiej strony ośrodki te, zwłaszcza Warszawa i Kraków, stanowiąc atrakcyjne miejsce osiedlania się, mogą przyczyniać się do odpływu ludności z Kielc
	Zauważone dodatkowe potencjały		W Diagnozie wskazano, że takie czynniki jak: niematerialne dziedzictwo kulturowe, rozwijające się przedsiębiorstwa społeczne i działalność ośrodków wspierania ekonomii społecznej, powstające i funkcjonujące partnerstwa lokalne oraz aktywność społeczna mieszkańców, w szczególności obszarów wiejskich; przynależą do mocnych stron województwa świętokrzyskiego. Te cechy regionu wskazane jako mocne strony sugerują, że potencjałem konkurencyjnym regionu, w szczególności istotnym w przyszłości, może być kapitał społeczny

Źródło: Opracowanie własne

5. Czy w projekcie opracowywanej SRWŚ 2030+ właściwie określono horyzont czasowy względem dokumentów nadrzędnych? Jeśli nie został określony prawidłowo, to w jakim zakresie i na jaki należałoby go zmienić.

Dokonując analizy przyjętego w projekcie SRWŚ 2030+ horyzontu czasowego strategii poszukiwano odpowiedzi na następujące pytanie:

Czy przyjęty w projekcie Strategii horyzont czasowy został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych?

W projekcie SRWP 2030+ przyjęto perspektywę 2030 r. jako horyzont czasowy zamierzeń rozwojowych. Przyjęty horyzont czasowy czyni zadość wymogom wynikającym z przepisów ustawy o samorządzie województwa (art. 11 ust. 1b), gdzie mowa jest o tym, że w strategii rozwoju województwa wydziela się okres niewykraczający poza okres objęty aktualnie obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju. W Polsce aktualnie obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju jest *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, której horyzont czasowy planowanych działań sięga 2030 r.

Ponadto dobiegający końca wieloletni okres finansowania Unii Europejskiej na lata 2014-2020 oraz towarzyszące mu przygotowania do perspektywy finansowej na lata 2021-2027 stanowią dodatkową przesłankę do przyjęcia horyzontu czasowego SRWŚ 2030+ obejmującego nową perspektywę finansową UE. Jest to o tyle istotne, że środki planowane do przekazania Polsce w ramach kolejnej unijnej perspektywy finansowej stanowią trudny do przecenienia impuls rozwojowy, którego pozytywne efekty powinny przejawiać się w kolejnej dekadzie zarówno w sferze gospodarczej, społecznej, przestrzennej jak i środowiskowej.

Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, że **przyjęty w projekcie SRWŚ 2030+ horyzont czasowy strategii został właściwie określony** względem dokumentów nadrzędnych, w szczególności mamy tu na myśli średniookresową strategią rozwoju kraju.

3.2. Ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej projektu SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu II)

1. Czy zaproponowane w projekcie ŚRWŚ 2030+ kierunki rozwoju, propozycja wizji rozwoju województwa wynikają z zapisów dokumentu pn.: Diagnostyka sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego? Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić?

Proces oceny spójności rozpoczęto od sprawdzenia, czy zaproponowane w projekcie ŚRWŚ 2030+ kierunki rozwoju, propozycja wizji rozwoju województwa wynikają z zapisów dokumentu pn.: Diagnostyka sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego.

Ustalenia, dotyczące strategicznych wyzwań rozwojowych województwa świętokrzyskiego, przyjęto jako podstawę do przeprowadzenia analizy spójności zaproponowanych w projekcie ŚRWŚ 2030+ kierunków rozwoju oraz propozycji wizji rozwoju województwa z zapisami dokumentu pn.: Diagnostyka sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego.

Wizja rozwoju województwa świętokrzyskiego będąca efektem prac realizowanych w trybie partycypacyjno-eksperymentalnym, zaprezentowana została w projekcie SRWŚ 2030+ w rozdziale 4. *Wizja i misja regionu*, na stronie 33. Zgodnie z tym, co czytamy na stronie 33 projektu SRWŚ 2030+ na kształt wizji wpłynęła diagnostyka sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, wyniki warsztatów z Grupami Roboczymi, które odbyły się we wrześniu i listopadzie 2019 r., konferencja regionalna oraz dyskusje na spotkaniach Zespołu Świętokrzyskie 2030+. Protokoły i notatki z tych wydarzeń dokumentują treść debaty i pozostają w dyspozycji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Wizja rozwoju województwa świętokrzyskiego, z horyzontem do 2030 r., powiązana została ze wskazanymi wnioskami i wyzwaniami wynikającymi z przeprowadzonej diagnostyki. Jej kształt uwzględnia konieczność zmiany ścieżki rozwoju województwa.

Wizja rozwoju powinna być opisem rzeczywistości, do której zmierza województwo świętokrzyskie w perspektywie 2030 roku. Wizja, jako pożądaný obraz województwa świętokrzyskiego w 2030 roku brzmi:

ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:

- **wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy**
- **szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne**
- **będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju**

Należy stwierdzić, że tak skonstruowana wizja koresponduje ze zidentyfikowanymi wyzwaniami rozwojowymi województwa świętokrzyskiego, a mianowicie:

- komponent odnoszący się do **wnoszenia coraz większego wkładu w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy**, koresponduje z wyzwaniami w sferze gospodarczej i urbanizacyjnej;
- komponent odnoszący się do **szanowania i dbania o dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne** koresponduje z wyzwaniami w sferze ekologicznej;

- komponent mówiący o tym, że województwo świętokrzyskie będzie **dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju**, koresponduje z wyzwaniem w sferze demograficznej oraz związanej z jakością życia.

Z kolei celem nadrzędnym dla zarządzających regionem, pozwalającym na stopniowe urzeczywistnianie wizji i doprowadzenie do pożądanego obrazu przyszłości, jest misja, która brzmi:

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:

- **tworzy przestrzeń współdziałania, pozwalającą na wykorzystanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej,**
- **uzyskuje konsensus w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa,**
- **pozyskuje kapitał stymulujący rozwój regionu, obejmujący publiczne środki finansowe (od wspólnotowych po lokalne), środki prywatne (w tym – nowe inwestycje zewnętrzne).**

Analizując treść przyjętej misji można zauważyć, że jest ona skoncentrowana na kwestiach **sprawnego zarządzania rozwojem województwa**. Takie podejście należy uznać za trafne, ponieważ to właśnie od sprawności zarządzania województwem w sferach demograficznej, gospodarczej, urbanizacyjnej, środowiskowej (ekologicznej) i związanej z szeroko rozumianą jakością życia, zależy w głównej mierze powodzenie realizacji przyjętej wizji rozwoju.

Mając na uwadze powyżej zaprezentowaną logikę, należy podkreślić dużą **komplementarność pomiędzy zadeklarowanymi kluczowymi działaniami zarządczymi, wynikającymi z misji, oraz opisem stanu docelowego rozwoju regionu, czyli wizji**. Dalsza analiza trafności wyboru kierunków interwencji, wynikających z celów nadrzędnych oraz wizji przeprowadzona została w odniesieniu do materiału diagnostycznego, którego podsumowaniem jest analiza SWOT oraz wynikające z niej **kluczowe wyzwania rozwojowe**. W tym celu zestawiono i porównano ze sobą „elementy składowe” wizji, misji, wyzwania rozwojowe oraz kierunki interwencji. Na tej podstawie można wyciągnąć następujące wnioski:

1. W projekcie SRWŚ 2030+ widoczna jest wysoka spójność pomiędzy składowymi wizji, kierunkami interwencji oraz materiałem diagnostycznym. Dowodem tego jest sposób uporządkowania celów operacyjnych.
 - a. Do części wizji mówiącej o tym, że w 2030 roku województwo świętokrzyskie stanie się ambitnym regionem o atrakcyjnym wizerunku, który będzie **wnosił coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy** przypisać można cele operacyjne od 1.1. do 1.3. nawiązujące bezpośrednio lub pośrednio do sfery gospodarczej i urbanizacyjnej, które stanowią odpowiedź przede wszystkim na wyzwanie nr 2 w punkcie 3.3. projektu Strategii.
 - b. Do części wizji mówiącej o tym, że w 2030 roku województwo świętokrzyskie stanie się ambitnym regionem o atrakcyjnym wizerunku, który będzie **szanował i dbał o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne** przypisać można cele operacyjne od 2.1. do 2.3. nawiązujące bezpośrednio lub pośrednio do sfery środowiskowej (ekologicznej), które stanowią odpowiedź na wyzwanie nr 1, przedstawione w punkcie 3.3. projektu Strategii.

- c. Do części wizji mówiącej o tym, że w 2030 roku województwo świętokrzyskie stanie się ambitnym regionem o atrakcyjnym wizerunku, **będącym dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju** przypisać można cele operacyjne od 3.1. do 3.3. nawiązujące bezpośrednio lub pośrednio do sfery demograficznej oraz do sfery odnoszącej się do jakości życia, które stanowią odpowiedź na wyzwania nr 2 i nr 5, przedstawione w punkcie 3.3. projektu Strategii.
2. W projekcie SRWŚ 2030+ komponenty misji, nad którymi pieczę sprawować będzie samorząd województwa świętokrzyskiego, powiązać można z celami operacyjnymi przypisanymi do celu strategicznego nr 4, nawiązującymi bezpośrednio lub pośrednio do sfery zarządczej. Takie powiązanie stanowi odpowiedź na wyzwanie odnoszące się do tej sfery zarządczej, które zostało przedstawione w punkcie 3.3. projektu Strategii.
3. **Należy zauważyć, że na poziomie kierunków interwencji, wynikających z celów operacyjnych brakuje kierunków interwencji dedykowanych wyzwaniu rozwojowemu nr 4 przedstawionemu w punkcie 3.3. projektu Strategii.** Nie stanowi to jednak istotnego uchybienia, ponieważ wyzwanie nr 4 wiąże się z **racjonalnym, prorozwojowym, gospodarowaniem słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką**, realizowanym poprzez terytorializację polityki rozwoju. Zagadnieniu temu został poświęcony rozdział 6 *Terytorialny wymiar strategii* (str. 47-66). Przedstawiono w nim m.in. informacje (tabele od 8 do 14) mówiące o oczekiwanych skutkach interwencji podejmowanych w ramach wszystkich czterech celów strategicznych.

Powyższe ustalenia są efektem szczegółowej analizy, która miała na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie badacze: Czy zaproponowane w projekcie ŚRWŚ 2030+ kierunki rozwoju, propozycja wizji rozwoju województwa wynikają z zapisów dokumentu pn.: *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego*? Analizę przeprowadzono z wykorzystaniem **matrycy logicznej, której punktem wyjścia jest misja oraz wizja**. Wizja i misja „rozłożone” zostały na kluczowe element składowe, do których przyporządkowane zostały zapisy z podsumowania diagnostycznego (rozdział 3.3 Strategiczne wyzwania rozwojowe). W kolejnym kroku przeanalizowana została spójność kierunków interwencji z zapisami wizji oraz diagnozy. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 5. Spójność wizji i kierunków rozwoju województwa z materiałem diagnostycznym

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
	wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy	Wyzwanie rozwojowe nr 3. Wzmocnienie i wyeliminowanie niekorzystnych cech gospodarki regionalnej, co można osiągnąć poprzez: a) działania horyzontalne na obszarze całego województwa: ▪ zwiększenie atrakcyjności dla napływu kapitału inwestycyjnego, w tym poprzez wdrażanie polityki dochodowej polegającej na stosowaniu odpowiednich ulg finansowych, ▪ wspieranie rodzimej przedsiębiorczości dostępnymi instrumentami organizacyjnymi i finansowymi, np. poprzez fundusze rozwoju przedsiębiorczości, ▪ aktywne gospodarowanie publicznymi zasobami województwa – nieruchomościami i potencjałem instytucjonalnym podmiotów samorządowych, ukierunkowanym na tworzenie przestrzeni współpracy regionalnej, b) działania terytorialnie zróżnicowane: ▪ podniesienie poziomu innowacyjności gospodarki poprzez wsparcie rozwoju uczelni wyższych tworzących atrakcyjne i oczekiwane na rynku kierunki kształcenia	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE	Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki 1.1.1. Budowa kampusu GUM i rozwój otoczenia naukowo-badawczego 1.1.2. Zapewnienie kapitału dla rozwoju przedsiębiorstw, w szczególności w oparciu o Regionalny Fundusz Rozwoju 1.1.3. Poprawa warunków dla inwestowania, w szczególności w oparciu o Kielecki Obszar Przemysłowy – strefa Obice 1.1.4. Rozwój sfery B+R oraz transfer wiedzy i technologii do gospodarki, szczególnie w obszarze regionalnych inteligentnych specjalizacji 1.1.5 Wzrost efektywności działania instytucji otoczenia biznesu Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu 1.2.1. Wsparcie studentów, absolwentów i młodych pracowników nauki 1.2.2. Rozwój i promocja szkolnictwa zawodowego 1.2.3. Budowa kompetencji kluczowych na każdym etapie kształcenia oraz we wszystkich grupach wiekowych 1.2.4. Promocja i wsparcie kształcenia ustawicznego w tym w celu zwiększania kompetencji cyfrowych 1.2.5. Profilaktyka zdrowotna służąca utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
		oraz przyszłościową możliwość do zatrudnienia dla osób młodych, pozyskanie krajowych inwestycji publicznych w sektorach stwarzających możliwość dyfuzji innowacji (w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym oraz w północnych ośrodkach miejskich województwa), wykreowanie i promocja wyspecjalizowanych produktów turystycznych oraz zdrowotnych, w kontekście regionalnym, krajowym i międzynarodowym, wykorzystujących walory naturalne i kulturowe regionu (w OSI Góry Świętokrzyskie, OSI uzdrowskim, na Ponidziu i we wszystkich miejscach o odpowiedniej atrakcyjności turystycznej).		Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu 1.3.1. Wspieranie kluczowych branż, ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych inteligentnych specjalizacji, we wdrażaniu technik informacyjno-komunikacyjnych oraz rozwiązań cyfrowych właściwych dla Przemysłu 4.0 1.3.2. Identyfikacja rozwojowych branż gospodarki regionalnej w oparciu o proces przedsiębiorczego odkrywania 1.3.3. Rozwój potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory uzdrowskie, środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe 1.3.4. Tworzenie warunków dla nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego 1.3.5. Wzmocnienie funkcji Targów Kielce jako ośrodka o ogólnopolskim znaczeniu 1.3.6. Dążenie do zrównoważonego rozwoju w oparciu o gospodarkę obiegu zamkniętego, w tym biogospodarki
	szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne	Wyzwanie rozwojowe nr 1. Wspieranie działań osłabiających negatywne zjawiska związane z zanieczyszczeniem środowiska i zmianami klimatycznymi i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych, co wymaga horyzontalnie na obszarze całego województwa: a) proekologicznej transformacji gospodarki regionalnej, w tym rolnictwa, b) wypromowania zrównoważonej konsumpcji energii,	CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION	Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego 2.1.1. Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej 2.1.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami 2.1.3. Ograniczenie niskiej emisji 2.1.4. Ekologiczna mobilność, w tym transport publiczny i infrastruktura rowerowa 2.1.5. Edukacja ekologiczna 2.1.6. Ochrona bioróżnorodności 2.1.7. Ochrona krajobrazu 2.1.8. Ochrona gleb

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
		c) rozpowszechnienia korzystnych dla klimatu systemów komunalnych, zwłaszcza w sferze ogrzewania mieszkań, d) wspierania sprzyjających środowisku form mobilności, e) upowszechnienia świadomości ekologicznej mieszkańców regionu, f) przeciwdziałania skutkom zagrożeń naturalnych.		Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych 2.2.1. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wody 2.2.2. Przeciwdziałanie skutkom zagrożeń naturalnych 2.2.3. Ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko (rewitalizacja środowiskowa) 2.2.4. Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w miastach Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna 2.3.1. Rozwój infrastruktury energetycznej, w tym usprawnienie systemów ciepłowniczych, gazowych i elektroenergetycznych 2.3.2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce, sferze publicznej i mieszkalnictwie 2.3.3. Zwiększenie efektywności energetycznej i zarządzania energią
	będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju	Wyzwanie rozwojowe nr 2. Zatrzymanie i odwrócenie niekorzystnych procesów demograficznych , co oznacza horyzontalnie na obszarze całego województwa: a) konieczność zwiększenia atrakcyjności zamieszkania, w szczególności dla ludzi młodych przez stymulowanie procesów podnoszących ogólnie jakość życia poprzez poprawę jakości i warunków zatrudnienia oraz dostępności do usług i obiektów użyteczności publicznej,	CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI	Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie 3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców 3.1.2. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie 3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji 3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
		b) wykreowanie w regionie aktywności gospodarczych i warunków przyciągających nowych mieszkańców w sektorach: wytwórczości, nauki i usług. Wyzwanie rozwojowe nr 5. Podniesienie standardu życia mieszkańców regionu poprzez poprawę i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej; wyzwaniem jest tu prowadzenie polityki dochodowej, obejmującej podniesienie zdolności do pozyskiwania środków inwestycyjnych i operacyjnych na niezbędne nakłady poprzez (stosowane horyzontalnie na całym terenie województwa): a) wykorzystanie środków unijnych dostępnych poprzez Politykę Spójności i inne źródła pomocowe, b) wykorzystanie krajowych środków publicznych objętych systemami polityki regionalnej (zarządzanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego) oraz politykami sektorowymi, zarządzanymi i finansowanymi przez innych ministrów rządu RP, c) prywatyzację wybranych usług z zachowaniem publicznej kontroli jakości usług i ich cen, d) rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze inwestycyjnej i zarządczej.		3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym 3.2.1. Rozwój i upowszechnianie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów 3.2.2. Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczania skali ubóstwa i wykluczenia społecznego 3.2.3. Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego (treningowego i wspieranego) 3.2.4. Rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej 3.2.5. Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych 3.2.6. Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego 3.2.7. Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych 3.2.8. Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
				Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu 3.3.1. Rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej i transportu publicznego 3.3.2. Rozbudowa sieci teleinformatycznych i rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych 3.3.3. Wzmocnienie potencjałów OSI w regionie 3.3.4. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 3.3.5. Dążenie do poprawy standardów gospodarowania przestrzenią w województwie. Uzyskanie wysokiej jakości przestrzeni.
• tworzy przestrzeń współdziałania, pozwalającą na wykorzystanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej • uzyskuje konsensus w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa		Wyzwanie rozwojowe: Sprostanie zdefiniowanym pięciu kluczowym wyzwaniom wymagać będzie podjęcia horyzontalnych działań o charakterze zarządczym. Najtrudniejszym zadaniem będzie uzyskanie konsensusu wokół potrzeby transformacji i modernizacji regionu, czyli korekty ścieżki rozwojowej województwa. Wiąże się to z zapewnieniem zgody politycznej dla realizacji niniejszej Strategii i wdrożeniem przyjętych w niej działań i projektów. W praktyce oznaczać to będzie koncentrację wysiłku organizacyjnego i finansowego na wskazanych w Strategii rozwiązaniach. Inne wyzwania związane z wnioskami z Diagnozy dotyczą: ▪ rozwoju współpracy z instytucjami międzynarodowymi i krajowymi, które mogą wesprzeć procesy rozwojowe w regionie (aktywizacja działań	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem 4.1.1. Poprawa standardów programowania, zarządzania i monitorowania polityki rozwoju 4.1.2. Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej 4.1.3. Przygotowanie rozwiązań na rzecz zintegrowanego, strategicznego planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego 4.2.1. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego do życia 4.2.2. Promocja gospodarcza i turystyczna regionu

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
• pozyskuje kapitał stymulujący rozwój regionu, obejmujący publiczne środki finansowe (od wspólnotowych po lokalne), środki prywatne (w tym – nowe inwestycje zewnętrzne)		egzogenicznych interesariuszy zewnętrznych), ▪ budowy sieci współpracy wewnątrzregionalnej o charakterze publicznym i partnerstw międzysektorowych (działania endogeniczne), ▪ wzmocnienia potencjału naukowego i systemu edukacji w województwie, które warunkować będzie wiele zapisanych w Strategii rozwiązań w różnych obszarach aktywności regionu.		Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa 4.3.1. Rozwój współpracy terytorialnej (wewnątrz regionu, międzyregionalnej i międzynarodowej) 4.3.2. Partnerstwo międzysektorowe 4.3.3. Upowszechnienie rozwiązań i procedur e-administracji na całym obszarze województwa, a szczególnie w terenach oddalonych od Kielc i miast powiatowych
• tworzy przestrzeń współdziałania, pozwalającą na wykorzystanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej • uzyskuje konsensus w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa	• wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy • szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne • będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju	4. Racjonalne, a przy tym prorozwojowe, gospodarowanie słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką poprzez terytorializację polityki rozwoju, obejmującą identyfikację krajowych i regionalnych obszarów strategicznej interwencji oraz wdrożenie instrumentów zwiększania konkurencyjności tych obszarów i eliminowania występujących w nich barier rozwojowych; jest to wyzwanie o charakterze wybitnie terytorialnym wskazujące następujące OSI: a) obszary realizacji polityki unijnej i krajowej zapisane w KSRR 2030: ▪ miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, ▪ obszary zmarginalizowane (obszary wiejskie i małe miasteczka),	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI	Kierunki interwencji przewidziane w ramach poszczególnych celów strategicznych dostosowane do specyfiki poszczególnych OSI. Oczekiwanie skutki interwencji dla poszczególnych OSI przedstawiono w tabelach od 8 do 14

Misja (składowe) SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO:	Wizja (składowe) ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:	Nawiązanie do SWOT (Diagnozy) oraz podsumowania diagnostycznego (wyzwania rozwojowe)	Nawiązanie do celów strategicznych	Kierunki interwencji
• pozyskuje kapitał stymulujący rozwój regionu, obejmujący publiczne środki finansowe (od wspólnotowych po lokalne), środki prywatne (w tym – nowe inwestycje zewnętrzne)		b) obszary realizacji polityki wojewódzkiej wykraczające poza interwencję krajową: ▪ Kielecki Obszar Funkcjonalny jako dedykowany wzmocnieniu konkurencyjności województwa świętokrzyskiego, z naciskiem na zagospodarowanie terenów w Obicach planowanych pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce, ▪ obszar uzdrowiskowy obejmujący: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Kazimierz Wielką, ▪ obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie, ▪ Góry Świętokrzyskie, ▪ Ponidzie, ▪ Dolina Wisły.	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	

2. Czy spójnie zostały ze sobą powiązane cele strategiczne i operacyjne z wizją rozwoju (z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania)? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Kolejna ocena wewnętrznej logiki projektu Strategii dotyczy badania spójności celów strategicznych i operacyjnych z wizją rozwoju, jak też z przyjętym systemem monitorowania wyrażonym za pomocą zaproponowanych wskaźników monitorowania.

W poprzedniej części badania oceniona została spójność wizji m. in. z wyzwaniami rozwoju. W tym miejscu uzyska się odpowiedź na „komplementarność wizji” w stosunku do celów strategicznych i operacyjnych. Dalsze badania skupione będą więc na ocenie logiki hierarchii celów. Po pierwsze należy ocenić czy cele strategiczne korespondują z wizją. Po drugie czy cele operacyjne stanowią logiczne rozwinięcie celów strategicznych oraz czy zaproponowane wskaźniki monitorowania dają możliwość nadzorowania procesu realizacji przyjętej wizji rozwoju.

Cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne powinny wynikać z przyjętej wizji rozwoju.

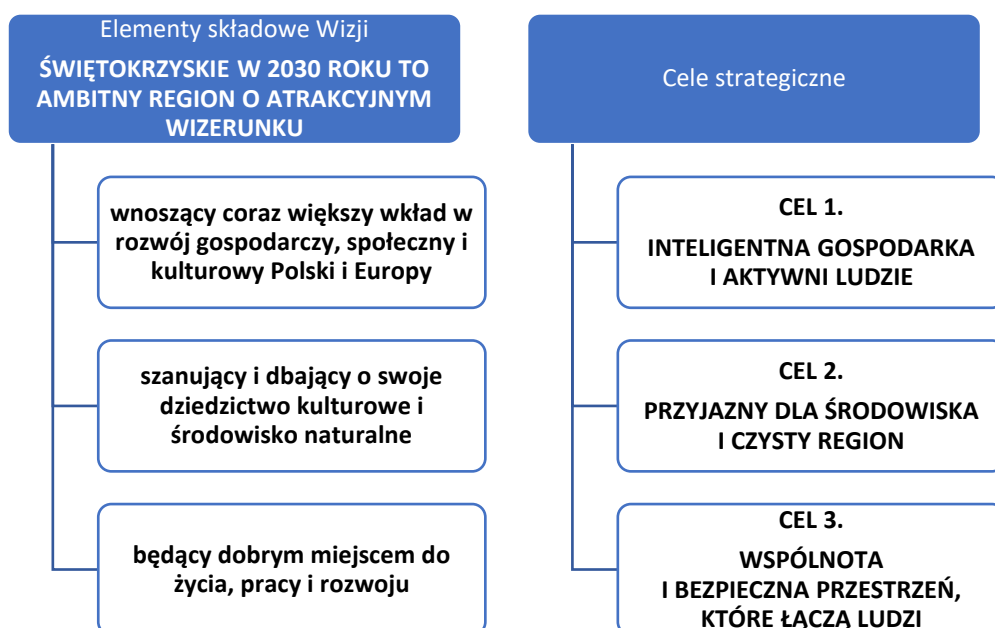
W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto wizję, jako pożądaną obraz województwa świętokrzyskiego w 2030 roku, w brzmieniu:

ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:

- wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy
- szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne
- będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju

Należy zatem stwierdzić, że elementy składowe wizji mają odzwierciedlenie w celach strategicznych, co zobrazowano na poniższym rysunku.

Rysunek 7. Powiązania między elementami wizji a celami strategicznymi

W projekcie SRWŚ 2030+ znajduje się jeszcze jeden cel strategiczny, a mianowicie Cel 4. (horyzontalny) Sprawne zarządzanie regionem. Zgodnie z treścią projektu Strategii cel ten wiąże się z koniecznością zapewnienia sprawnego zarządzania rozwojem przy uwzględnieniu istniejących zasobów oraz wyzwań związanych z modernizacją ścieżki rozwoju. Wymaga to określenia szeregu działań o charakterze horyzontalnym, zakładających wielopodmiotową i wielosektorową współpracę w określaniu i wykorzystywaniu dla dobra regionu dostępnych zasobów oraz środków i metod wdrażania założonych celów strategicznych i operacyjnych.

Można zatem stwierdzić, że cel strategiczny nr 4 jest powiązany ze wszystkim elementami składowymi misji województwa świętokrzyskiego, co przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 8. Powiązania między elementami składowymi misji a celami strategicznymi

Źródło: opracowanie własne

W kolejnym kroku należy odpowiedzieć na pytanie czy cele operacyjne stanowią logiczne rozwinięcie celów strategicznych oraz czy zaproponowane wskaźniki monitorowania dają możliwość nadzorowania procesu realizacji przyjętej wizji rozwoju. Aby odpowiedzieć na to pytanie dokonano analizy przyporządkowanych celów operacyjnych do poszczególnych celów strategicznych oraz przyporządkowania do poszczególnych celów operacyjnych zaproponowanych wskaźników monitorowania, sprawdzając czy wskaźniki dają możliwość nadzorowania procesu realizacji przyjętej wizji rozwoju.

Poniżej przedstawiono szczegółowe odniesienie się do oceny powiązań pomiędzy celami strategicznymi i operacyjnymi a wizją rozwoju z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania.

Tabela 6. Spójność celów strategicznych i operacyjnych z wizją i misją rozwoju (z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania)

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE	Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki	wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy	1.1.1. Budowa kampusu GUM i rozwój otoczenia naukowo-badawczego 1.1.2. Zapewnienie kapitału dla rozwoju przedsiębiorstw, w szczególności w oparciu o Regionalny Fundusz Rozwoju 1.1.3. Poprawa warunków dla inwestowania, w szczególności w oparciu o Kielecki Obszar Przemysłowy – strefa Obice 1.1.4. Rozwój sfery B+R oraz transfer wiedzy i technologii do gospodarki, szczególnie w obszarze regionalnych inteligentnych specjalizacji 1.1.5 Wzrost efektywności działania instytucji otoczenia biznesu	1. Wartość środków finansowych w dyspozycji Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości (na koniec roku kalendarzowego) [wzrost] 2. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców [wzrost] 3. Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP na 1 mln ludności [wzrost]	Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki jedynie częściowo dają możliwość obserwowania czy zwiększa się konkurencyjność i innowacyjność świętokrzyskiej gospodarki. Rekomenduje się zatem uzupełnienie listy wskaźników lub zamienienie dwóch pierwszych na następujące wskaźniki: - miejsce województwa w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji (w 2019 r. województwo zajęło 214 miejsce na 238 regionów ujętych w badaniu) ⁵ – oczekiwany trend – wzrost - średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2018 r – 14,3% wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost
	Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu	wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy,	1.2.1. Wsparcie studentów, absolwentów i młodych pracowników nauki 1.2.2. Rozwój i promocja szkolnictwa zawodowego	1. Uczniowie w I klasach szkół branżowych I stopnia [wzrost]	Należy stwierdzić, że zaproponowane wskaźniki dają możliwość śledzenia realizacji

⁵ Dane na temat miejsca województwa świętokrzyskiego w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji można uzyskać w tym miejscu: *Regional Innovation Scoreboard – RIS*
<https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf> (dostęp: 01.09.2020 r.)

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
		społeczny i kulturowy Polski i Europy	1.2.3. Budowa kompetencji kluczowych na każdym etapie kształcenia oraz we wszystkich grupach wiekowych 1.2.4. Promocja i wsparcie kształcenia ustawicznego w tym w celu zwiększania kompetencji cyfrowych 1.2.5. Profilaktyka zdrowotna służąca utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników	2. Odsetek absolwentów studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych [wzrost] 3. Osoby dorosłe w wieku 25–64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie czterech tygodni przed badaniem) [wzrost]	wizji rozwoju w obszarze kompetentnych kadr dla rozwoju gospodarki
	Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu	wносяcy coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy	1.3.1. Wspieranie kluczowych branż, ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych inteligentnych specjalizacji, we wdrażaniu technik informacyjno-komunikacyjnych oraz rozwiązań cyfrowych właściwych dla Przemysłu 4.0 1.3.2. Identyfikacja rozwojowych branż gospodarki regionalnej w oparciu o proces przedsiębiorczego odkrywania 1.3.3. Rozwój potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory uzdrowiskowe, środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe 1.3.4. Tworzenie warunków dla nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego 1.3.5. Wzmocnienie funkcji Targów Kielce jako ośrodka o ogólnopolskim znaczeniu 1.3.6. Dążenie do zrównoważonego rozwoju w oparciu o gospodarkę obiegu zamkniętego, w tym biogospodarki	1. Noclegi na 10 tys. mieszkańców udzielone: - turystom krajowym [wzrost] - turystom zagranicznym [wzrost] 2. Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce [wzrost] 3. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw [wzrost]	Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość obserwowania czy następuje transformacja kluczowych branż gospodarki regionu. Jednocześnie rekomenduje się uzupełnienie listy wskaźników o następujący wskaźnik: - przedsiębiorstwa ogółem (przedsiębiorstwa sektora niefinansowego) posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 93,3% wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost
CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA	Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego	szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne	2.1.1. Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej 2.1.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami 2.1.3. Ograniczenie niskiej emisji	1. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [wzrost]	Należy stwierdzić, że zaproponowane wskaźniki dają możliwość śledzenia realizacji wizji rozwoju w obszarze

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
I CZYSTY REGION			2.1.4. Ekologiczna mobilność, w tym transport publiczny i infrastruktura rowerowa 2.1.5. Edukacja ekologiczna 2.1.6. Ochrona bioróżnorodności 2.1.7. Ochrona krajobrazu 2.1.8. Ochrona gleb	2. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów [wzrost] 3. Liczba dni z przekroczonym 24-godzinny poziom dopuszczalnym stężenia pyłu PM10: • Kielce (strefa M. Kielce) [spadek] • Busko-Zdrój (strefa świętokrzyska) [spadek] • Starachowice (strefa świętokrzyska) [spadek] 4. Liczba przewiezionych pasażerów pociągami regionalnymi [wzrost] 5. Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) [wzrost]	poprawy jakości i ochrony środowiska przyrodniczego
	Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych	szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne	2.2.1. Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wody 2.2.2. Przeciwdziałanie skutkom zagrożeń naturalnych 2.2.3. Ograniczenie wpływu i skutków oddziaływania człowieka na środowisko (rewitalizacja środowiskowa) 2.2.4. Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w miastach	1. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca (m³/rok) [wzrost] 2. Obiekty małej retencji wodnej w regionie [wzrost] 3. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji [spadek]	Należy stwierdzić, że zaproponowane wskaźniki dają możliwość śledzenia realizacji wizji rozwoju w obszarze adaptacji do zmian klimatu i zwalczania skutków zagrożeń naturalnych Jednocześnie zespół badawczy ma uwagę do wskaźnik nr 1. Wydaje się, że oczekiwany trend jest błędny. Chcąc chronić i racjonalnie gospodarować

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
					zasobami wody należy dążyć do obniżenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, a nie do jego zwiększania
	Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne	2.3.1. Rozwój infrastruktury energetycznej, w tym usprawnienie systemów ciepłowniczych, gazowych i elektroenergetycznych 2.3.2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce, sferze publicznej i mieszkalnictwie 2.3.3. Zwiększenie efektywności energetycznej i zarządzania energią	1. Gęstość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej [wzrost] 2. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem [wzrost] 3. Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB [spadek]	Należy stwierdzić, że zaproponowane wskaźniki dają możliwość śledzenia realizacji wizji rozwoju w obszarze energetyki odnawialnej i efektywności energetycznej
CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI	Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie	będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju	3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców 3.1.2. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie 3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji 3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego 3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców	1. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmików województw [wzrost] 2. Saldo migracji na pobyt stały [wzrost] 3. Zdawalność egzaminów maturalnych [wzrost] 4. Członkostwo w organizacjach non-profit [wzrost]	Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają częściowo możliwość obserwowania czy następuje poprawa kapitału społecznego w regionie. Rekomenduje się zatem uzupełnienie listy wskaźników o następujące wskaźniki: - liczba uczestników imprez masowych (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 677 772 wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost - działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic: organizowane imprezy i uczestnicy imprez (wartość

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
					wskaźników dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – liczba imprez: 6172, liczba uczestników: 1 247 279 wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost Ponadto zespół badawczy ma uwagę do wskaźnik nr 2. Dla roku bazowego (2018) saldo migracji na pobyt stały dla województwa świętokrzyskiego osiągnęło wartość ujemną i wyniosło - 2628. Przyjęcie docelowego trendu określonego jako wzrost może mylnie sugerować, że województwo zmierza w kierunku wzrostu ujemnego wskaźnika (tzn. pogłębienia negatywnej sytuacji migracyjnej). Sugeruje się przyjęcie wskaźnika, mówiącego o tym, że średniorocznie, w latach 2021-2030 wartość wskaźnika będzie dodatnia (wówczas będziemy mieli do czynienia z odwróceniem negatywnego trendu i napływem ludności do województwa) lub wartość wskaźnika średniorocznie, w latach 2021-2030 będzie korzystniejsza niż w latach 2011-2020 (wówczas będzie można

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
					mówić co najmniej o wyhamowaniu negatywnego trendu migracyjnego obserwowanego w latach 2011-2020)
	Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym	będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju	3.2.1. Rozwój i upowszechnianie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów 3.2.2. Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczania skali ubóstwa i wykluczenia społecznego 3.2.3. Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego (treningowego i wspieranego) 3.2.4. Rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej 3.2.5. Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych 3.2.6. Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego 3.2.7. Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych 3.2.8. Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia	1. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [wzrost] 2. Liczba funkcjonujących w regionie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej [wzrost] 3. Przychodnie na 10 tys. osób [wzrost] 4. Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. osób [wzrost]	Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość obserwowania czy następuje poprawa w dostępie do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych w środowisku lokalnym. Jednocześnie rekomenduje się uzupełnienie listy wskaźników o następujący wskaźnik: - placówki stacjonarnej pomocy społecznej (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 70 obiektów wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
	Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności	będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju	3.3.1. Rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej i transportu publicznego 3.3.2. Rozbudowa sieci teleinformatycznych i rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych 3.3.3. Wzmocnienie potencjałów OSI w regionie 3.3.4. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 3.3.5. Dążenie do poprawy standardów gospodarowania przestrzenią w województwie. Uzyskanie wysokiej jakości przestrzeni.	1. Odsetek dróg wojewódzkich w stanie dobrym [wzrost] 2. Wskaźnik penetracji budynkowej Internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s [wzrost] 3. Liczba gminnych programów rewitalizacji (w tym opracowanych na podstawie obecnie obowiązujących zaktualizowanych lokalnych programów rewitalizacji) [utrzymanie] 4. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem [wzrost]	Należy stwierdzić, że zaproponowane wskaźniki dają możliwość śledzenia realizacji wizji rozwoju w obszarze wzmocnienia spójności
CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwoju	Cel nawiązuje do wszystkich elementów misji	4.1.2. Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej 4.1.3. Przygotowanie rozwiązań na rzecz zintegrowanego, strategicznego planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego		Do celu operacyjnego nie przypisano żadnych wskaźników, co będzie utrudniać możliwość śledzenia realizacji misji w obszarze rozwoju systemów zarządzania strategicznego rozwojem. Biorąc pod uwagę przyjęte główne kierunki interwencji można zaproponować do wykorzystania następujące wskaźniki: - udział wydatków poniesionych na szkolenia pracowników

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
					administracji publicznej w budżecie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (dane własne UMWS) oczekiwany trend: wzrost - cyfrowe (bazodanowe) plany zagospodarowania (udział powierzchni obowiązujących planów miejscowych w postaci elektronicznej w powierzchni planów ogółem) (dane własne UMWS) - oczekiwany trend – wzrost - udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (dane GUS) – oczekiwany trend – wzrost
	Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego	Cel nawiązuje do wszystkich elementów wizji	4.2.1. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego do życia 4.2.2. Promocja gospodarcza i turystyczna regionu		Do celu operacyjnego nie przypisano żadnych wskaźników, co będzie utrudniać możliwość śledzenia realizacji misji w obszarze budowy rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego. Biorąc pod uwagę przyjęte główne kierunki interwencji można zaproponować do wykorzystania następujące wskaźniki:

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
					- miejsce województwa świętokrzyskiego w rankingu konkurencyjności regionów (w 2019 r. województwo świętokrzyskie zajęło 211 miejsce na 268 regionów⁶) – oczekiwany trend – wzrost - średni czas pobytu turysty w województwie małopolskim (dane GUS) - oczekiwany trend – wzrost)

⁶ Więcej informacji na temat indeksu konkurencyjności regionów i miejsca w rankingu województwa świętokrzyskiego, można uzyskać w tym miejscu: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/rci2019_scorecards.pdf (dostęp. 02.09.2020 r.)

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Elementy składowe wizji / misji	Główne kierunki interwencji	Wskaźniki monitorowania [oczekiwany trend]	Uzasadnienie spójności celów
	Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa	Cel nawiązuje do wszystkich elementów wizji	4.3.1. Rozwój współpracy terytorialnej (wewnątrz regionu, międzyregionalnej i międzynarodowej) 4.3.2. Partnerstwo międzysektorowe 4.3.3. Upowszechnienie rozwiązań i procedur e-administracji na całym obszarze województwa, a szczególnie w terenach oddalonych od Kielc i miast powiatowych		Do celu operacyjnego nie przypisano żadnych wskaźników, co będzie utrudniać możliwość śledzenia realizacji misji w obszarze wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa. Biorąc pod uwagę przyjęte główne kierunki interwencji można zaproponować do wykorzystania następujące wskaźniki: - odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną (dane GUS, oczekiwany trend – wzrost) - przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat (dane własne UMWS, oczekiwany trend – wzrost) - odsetek samorządów lokalnych w województwie realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-społeczne (zlecenie na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) [dane własne UMWS, oczekiwany trend – wzrost]

Źródło: opracowanie własne

Analizując **powiązania pomiędzy celami strategicznymi i operacyjnymi a wizją oraz misją rozwoju z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania stwierdzić należy, że:**

- W projekcie SRWŚ 2030+ założono dwa kluczowe wskaźniki dla misji strategicznej, związane z najważniejszymi wyzwaniami rozwojowymi świętokrzyskiego. Te dwa kluczowe wskaźniki to:
 - Liczba mieszkańców województwa, gdzie zakłada się, że w perspektywie 2030 roku uda się utrzymać stan z 2018 roku, tzn. liczba ludności województwa będzie oscylować w okolicach wartości 1 241 546.
 - PKB na jednego mieszkańca, gdzie zakłada się, że w perspektywie 2030 roku wartość wskaźnika zarówno w ujęciu kwotowym jak i procentowym, będzie rosła.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że misja województwa odnosi się do zagadnień związanych z zarządzaniem województwem. Zatem dobór tych dwóch wskaźników, które informują o sytuacji demograficznej i gospodarczej województwa, należy uznać za trafny z punktu widzenia możliwości oceny jakości zarządzania województwem.

Ponadto, jak już wcześniej wspomniano, elementy misji zostały przyporządkowane do systemu zarządzania województwem, co ma swoje odzwierciedlenie w celu strategicznym nr 4. Warto podkreślić, iż wartością dodaną misji ujętej w projekcie SRWŚ 2030+ jest sformułowanie wyzwań o charakterze politycznym. Należy zaznaczyć, iż ujęcie tego aspektu, jako istotnej determinanty powodzenia realizacji strategii (wyrażonej stosownymi zapisami w strategii), jest zamierzeniem śmiałym i jednocześnie wydaje się kluczowe dla powodzenia realizacji strategii. Nawiązuje bowiem bezpośrednio do wagi głównego wyzwania rozwoju regionu – zmiany ścieżki rozwoju – co wymaga w opinii oceniających także szerokiego poparcia/zjednoczenia się wokół celów rozwojowych (uzyskanie dla nich aprobaty najważniejszych środowisk politycznych). Tak zdefiniowana misja narzuca systemowi zarządzania regionem także zadanie budowania wewnętrznego konsensusu, tworzenia szerokich koalicji i wsparcia dla zamierzeń strategicznych.

- **W projekcie SRWŚ 2030+ zapisano (str. 81), że przy przypisywaniu wskaźników do każdego celu operacyjnego przyjętego w ramach celów strategicznych 1–3; pominięto cel horyzontalny (4), argumentując to tym, że ma on wybitnie jakościowy charakter. Przyjmując argumentację o jakościowym charakterze celu strategicznego nr 4, jednocześnie wskazujemy, że pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość monitorowania postępów realizacji zamierzeń przewidzianych dla tego celu, a tym samym utrudni możliwość monitorowania postępów realizacji misji i wizji rozwoju województwa. Rekomenduje się zatem uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitorowania.**
- Dla części celów operacyjnych zaproponowano uzupełnienie wskaźników monitorowania, co w opinii zespołu badawczego powinno przyczynić się do poprawy możliwości obserwacji postępów w realizacji przyjętej wizji rozwoju województwa.

3. Czy struktura treści projektu ŚRWŚ 2030+ jest czytelna, posiada wewnętrzną logikę, spójność oraz czy zastosowany język jest poprawny terminologicznie i jednoznaczny? Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

W tej części opracowania przedstawiono ocenę odnoszącą się do spójności i logiki wewnętrznej projektu SRWŚ 2030+.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że w istotnym zakresie oceny logiki i spójności wewnętrznej projektu dokonano już przy ocenie poszczególnych składowych projektu SRWP 2030, w tym analizy SWOT, momentu przejścia z części diagnostycznej do operacyjnej, wyrażonego w opisie „wyzwań”, oceny wizji oraz kierunków interwencji.

Poniżej ujęto dokonane już wcześniej oceny w formę syntetyczną i wskazano występujące deficyty „logiki i spójności wewnętrznej”.

Tabela 7. Ocena logiki i spójności wewnętrznej projektu SRWŚ 2030

Część dokumentu SRWŚ 2030+	Ocen logiki i spójności wewnętrznej projektu SRWŚ 2030+
Uwarunkowania zewnętrzne strategii (szczegółową analizę przedstawiono w Załączniku 1)	Uwarunkowania zewnętrzne Strategii zaprezentowane w projekcie SRWŚ 2030+ charakteryzują się dużą logiką i spójnością. Jednocześnie należy stwierdzić, że • Czynniki wykazane na poziomie unijnym charakteryzuje brak spójności, ponieważ nie są one powiązane z żadnym zdefiniowanym uwarunkowaniem. • Wskazane uwarunkowanie odnoszące się do powstania nowego paradygmatu rozwoju regionalnego należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie logika i spójność powiązań tego paradygmatu z rozwojem społeczno-gospodarczy regionu w perspektywie do 2030 roku nie jest możliwa do określenia ze względu na brak w projekcie SRWŚ 2030+ informacji niezbędnych do przeprowadzenia takiej oceny. Rekomenduje się dokonanie stosownych uzupełnień w treści Strategii, tak aby uwarunkowania zewnętrzne charakteryzowały się pełną logiką i spójnością.
Wyzwania i potencjały rozwojowe	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030 wyzwania i potencjały rozwojowe korespondują zasadniczo z częścią diagnostyczną, której podsumowaniem jest analiza SWOT.
Misja, wizja, kierunki interwencji	W projekcie SRWŚ 2030+ widoczna jest wysoka spójność pomiędzy składowymi wizji, misji, kierunkami interwencji oraz materiałem diagnostycznym.
Cele strategiczne i operacyjne	Cele strategiczne i operacyjne w dużej mierze odzwierciedlają zdiagnozowane potencjały i wyzwania rozwojowe. Ponadto, analizując

Część dokumentu SRWŚ 2030+	Ocen logiki i spójności wewnętrznej projektu SRWŚ 2030+
	powiązania pomiędzy celami strategicznymi i operacyjnymi a wizją rozwoju z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania stwierdzić należy, że zaproponowane wskaźniki pozwalają na częściowe monitorowanie postępów realizacji wizji.
Terytorialny wymiar strategii	Analizując tryb wyznaczania OSI w województwie świętokrzyskim należy stwierdzić, iż realizowany był on w oparciu o obiektywne, mierzalne wskaźniki rozwoju, które pozwoliły wskazać zarówno obszary problemowe, jak też takie, które charakteryzują się szczególnym potencjałem wzrostu (są lub mogą być swoistym biegunami wzrostu w skali regionu). Jednocześnie granice OSI opierają się na związkach funkcjonalno-przestrzennych, bazują na potencjale terytorialnym, którego ważną cechą są relacje społeczno-gospodarcze, porozumienia partnerskie i wreszcie akceptacja na poziomie lokalnym. Wątpliwości oceniających budzi nt. fakt, że łącznie OSI obejmują aż 87 gmin, zamieszkałych przez ponad 1 121 tys. mieszkańców (90% ludności regionu). Obszary OSI obejmą 83% województwa. Takie podejście zasadniczo jest sprzeczne z ideą strategicznej koncentracji sił i środków, rodzi się obawa, nadmiernego rozproszenia interwencji.
System realizacji	System realizacji SRWŚ 2030+ wykazuje się wysoką spójnością i logiką powiązań poszczególnych elementów składowych.

Z kolei odpowiadając na drugą część pytania badawczego, a mianowicie: **czy zastosowany język jest poprawny terminologicznie i jednoznaczny**, stwierdzić należy, że analizowany tekst projektu SRWŚ 2030+ charakteryzuje się wysokim poziomem poprawności terminologicznej, jednocześnie zastosowany język ocenić należy jako trudny w odbiorze. Korzystając z urzędniczej terminologii, można stwierdzić, że z punktu widzenia skutecznej komunikacji mocnymi stronami są wykorzystanie elementów graficznych ilustrujących układ treści, a także zachowanie poprawności językowej. Odnotowano nieliczne literówki i błędy interpunkcyjne, bez istotnego znaczenia dla zrozumiałości tekstu. Do słabych stron należą przede wszystkim: trudne słownictwo, w dużej mierze wynikające ze specyfiki dokumentu, niewykorzystanie perspektywy odbiorcy i oparcie formalne tekstu na wyróżnikach bezosobowego stylu kancelaryjnego. Wspomniane niewykorzystanie perspektywy odbiorcy wydaje się wynikać ze specyfiki analizowanego dokumentu. **Rekomenduje się zatem dokonanie modyfikacji językowej treści projektu SRWŚ 2030+ głównie pod kątem poprawy jego czytelności i jasności odbioru dla czytelnika niezaznajomionego ze specyfiką dokumentów o charakterze strategicznym.**

4. Czy projekt SRWŚ 2030+ jest spójny ze wszystkimi najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie regionalnym, m.in.: z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego?

Ocenę spójności projektu SRWŚ 2030+ z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (PZPWŚ) wykonano analizując, czy cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+ odpowiadają na zidentyfikowane w PZPWŚ wiodące problemy wymienione w punkcie 1.1. *Problemy zagospodarowania przestrzennego*⁷.

Podsumowując, należy stwierdzić, że projekt SRWŚ 2030+ **jest spójny** z PZPWŚ.

Poniższa tabela zawiera ocenę powiązań celów strategicznych i operacyjnych SRWŚ 2030+ z wiodącymi problemami wymienionymi w PZPWŚ.

⁷ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, Załącznik nr 1 do uchwały nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r., s. 184-185.

Tabela 8. Spójność pomiędzy Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego i celami SRWŚ 2030

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego [wiodące problemy]	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Niski poziom dostępności i konkurencyjności przestrzeni gospodarczej województwa spowodowany m.in.: • słabą dostępnością transportową do europejskiej sieci TEN-T, zwłaszcza obszaru funkcjonalnego Kielc i miast położonych nad rzeką Kamienną; • wysoce niewystarczająco rozwiniętą siecią instytucji innowacji i transferu technologii oraz niewielką dostępnością mieszkańców do Internetu szerokopasmowego; • niedoborem kompleksowej oferty wojewódzkiej terenów pod inwestycje strukturalne; • istnieniem obszarów nieposiadających dostępu do sieci rozdzielczej gazu (głównie zachodnia i południowo-zachodnia część województwa); • dekapitalizacją sieci energetycznych; • niskim wykorzystaniem potencjału intensyfikacji produkcji rolnej na obszarach najlepszych gleb oraz zanikiem funkcji rolniczych w części północno-zachodniej; • występowaniem obszarów strukturalnie słabych, pozbawionych liczących się potencjałów rozwoju, w skojarzeniu z niską aktywnością samorządów w budowaniu lokalnej przewagi konkurencyjnej; • wysokim udziałem obszarów objętych prawną ochroną przyrody, stwarzającym lokalnie ograniczenia rozwoju gospodarczego;	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
Wysoka kumulacja problemów społecznych wyrażającą się m.in.: • wysokim bezrobociem o charakterze strukturalnym, generującym patologie społeczne; (północna część województwa) wywołanym m.in. upadkiem przemysłu na północy oraz zanikiem funkcji rolniczej w niektórych gminach zurbanizowanych; • rozległymi obszarami depopulacji (gminy położone w północno-wschodniej, południowej, zachodniej i północno-zachodniej części województwa);	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego [wiodące problemy]	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
• corocznym wysokim poziomem ujemnego salda migracji; • niskim poziomem aktywności gospodarczej (obszar ten obejmuje gminy posiadające poniżej 50 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców); • regresem małych miast, zwłaszcza obsługujących obszary wiejskie; • niedoborem kadr w sektorze nauki i B+R w połączeniu z drenażem młodych, wykształconych osób przez sąsiednie metropolie oraz wyjazdy do pracy na zachód; • płytkim rynkiem pracy i mało urozmaiconą jego ofertą;	Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
Kompleks problemów środowiskowych w tym: • zjawisko żywiołowej, niekontrolowanej suburbanizacji, zwłaszcza wokół Kielc i w mniejszym stopniu w sąsiedztwie miast położonych nad rzeką Kamienną — stwarza poważne zagrożenie dla przestrzeni publicznych, krajobrazu przyrodniczo-kulturowego i ładu przestrzennego; • przekształcenia krajobrazu i lokalnie zwiększony pobór wód, związane z eksploatacją surowców skalnych (nagromadzenie kopalni odkrywkowych występuje na południe i południowy-zachód od Kielc); • nierównomierne rozmieszczenie zasobów wód podziemnych, występowanie obszarów niewodonośnych — deficytowych w wodę; • częściowo zabudowane obszary zalewowe, zwłaszcza rzeki Wisły zagrożone powodzią i podtopieniami; • problem erozji i nadmiernego uproszczenia agrocenoz na obszarach najlepszych gleb; • niezakończona rekultywacja odkrywkowej kopalni siarki „Piaseczno” (gm. Łoniów i gm. Koprzywnica); • nadmierna sukcesja gruntów odłogujących i nie użytkowanych rolniczo, które niejednokrotnie posiadają wysoką wartość przyrodniczą; • zakwalifikowanie obu stref województwa świętokrzyskiego do klasy C wg kryterium ochrony zdrowia ze względu na ponadnormatywne wartości pyłu PM10 i PM2,5 oraz beznz(a)pirenu oraz do klasy D2 ze względu na przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu, zaś strefy świętokrzyskiej do klasy C i D2 wg kryterium ochrony roślin ze względu na przekroczenia poziomu celu docelowego i długoterminowego.	CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem

Źródło: opracowanie własne

5. Czy cele i założenia opracowanej SRWŚ 2030+ są spójne z politykami i strategiami na poziomie krajowym.

W kolejnym kroku skupiono się na poszukiwaniu odpowiedzi na następujące pytanie badawcze:

Czy cele i założenia opracowanej SRWŚ 2030+ są spójne z politykami i strategiami na poziomie krajowym, m.in. z:

- a. **Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),**
- b. **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,**
- c. **Długookresową Strategią Rozwoju Kraju „Polska2030”. Trzecia fala nowoczesności”,**
- d. **Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,**
- e. **innymi krajowymi strategiami sektorowymi.**

Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co dokładnie należałoby zmienić.

Chcąc odpowiedzieć na powyższe pytanie skoncentrowano się na ocenie spójności projektu SRWŚ 2030+ z dokumentami określającymi ramy krajowej polityki rozwoju, tj. *Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)* oraz *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*⁸. Skoncentrowano się na spójności celów ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ z celami ujętymi w SOR oraz KSRR.

Ponadto zdecydowano, że wykonanie analizy spójności celów ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ z celami ujętymi w *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju „Polska2030”. Trzecia fala nowoczesności* oraz z celami ujętymi w *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* jest bezcelowe. Stanowisko to wynika wprost z zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw⁹. W art. 33 tejże ustawy czytamy, że traci moc¹⁰:

- 1) koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r. poz. 252);
- 2) długookresowa strategia rozwoju kraju przyjęta uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (M.P. poz. 121).

⁸ Analizę spójności zewnętrznej projektu SRWP 2030 przeprowadzono z wykorzystaniem treści zawartych w następujących dokumentach:

1. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
2. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, załącznik do uchwały nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia "Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030"

⁹ Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 12 sierpnia 2020 poz. 1378)

¹⁰ Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 12 sierpnia 2020 poz. 1378), s. 21.

Rada Ministrów 14 lutego 2017 r. *przyjęła Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* – w skrócie SOR. SOR **stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju**, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej.

W SOR zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Strategia stanowi też podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów).

Z kolei 17 września 2019 r. Rada Ministrów przyjęła *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030* – w skrócie KSRR. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030* rozwija postanowienia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, określone w filarze **rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony**. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

KSRR identyfikuje cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorząd terytorialny oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne, ich zadania, dokumenty programowe, sposób monitorowania i oceny efektów realizacji, formy wsparcia finansowego oraz źródła finansowania polityki regionalnej.

Analiza powiązań celów SRWŚ 2030+ z celami SOR

W SOR zdefiniowano **cel główny**, którym jest **tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym**.

Do tak zdefiniowanego celu głównego przypisano trzy **cele szczegółowe**:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

W ramach każdego z tych celów aktywność państwa skupi się na **wybranych obszarach** – filarach nowego modelu gospodarczego dla Polski (w każdym z obszarów zarysowano cel realizacji założonych działań):

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną:
 - Obszar: Reindustrializacja – cel: Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji,
 - Obszar: Rozwój innowacyjnych firm – cel: Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych,
 - Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa – cel: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia,

- Obszar: Kapitał dla rozwoju – cel: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych,
- Obszar: Ekspansja zagraniczna – cel: Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie.
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:
 - Obszar: Spójność społeczna – cel: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy,
 - Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie – cel: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu:
 - Obszar: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce – cel: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli,
 - Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem – cel: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego,
 - Obszar: E-państwo – cel: Cyfrowe państwo usługowe,
 - Obszar: Finanse publiczne – cel: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne,
 - Obszar: Efektywność wykorzystania środków UE – cel: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.

Ponadto w SOR wskazano obszary, przypisując im cele do osiągnięcia, wpływające na osiągnięcie celów Strategii. Do obszarów tych zaliczono:

- Obszar: Kapitał ludzki i społeczny – cele: (a) Poprawa jakości kapitału ludzkiego, (b) Zwiększenie udziału kapitału społecznego (w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego) w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju,
- Obszar: Cyfryzacja – cel: Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju,
- Obszar: Transport – cel: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów,
- Obszar: Energia – cel: Zapewnienie powszechnego dostępu do energii pochodzącej z różnych źródeł,
- Obszar: Środowisko – cel: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców,

- Bezpieczeństwo narodowe – cel: (a) Poprawa odporności państwa na współczesne zagrożenia i zdolności przeciwdziałania im, (b) Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego, jako warunek rozwoju kraju.

Poniższa tabela zawiera ocenę powiązań celów strategicznych i operacyjnych SRWŚ 2030+ z celami do osiągnięcia w ramach SOR. **Analizując treści zawarte tabeli można stwierdzić, że wszystkie cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+ mają powiązanie z celami do osiągnięcia w ramach SOR.**

Tabela 9. Zgodność pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i celami SRWŚ 2030

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	
Obszar Reindustrializacja Cel: Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu
Obszar Rozwój innowacyjnych firm Cel: Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki
Obszar Małe i średnie przedsiębiorstwa Cel: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu
Obszar Kapitał dla rozwoju Cel: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych	-
Obszar Ekspansja zagraniczna Cel: Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie	-
Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	
Obszar Spójność społeczna Cel 1: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Cel 2: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym
Obszar Rozwój zrównoważony terytorialnie Cel 1: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe.	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Cel 2: Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	
Obszar Prawo w służbie obywatelom i gospodarce Cel: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli	-
Obszar Instytucje prorozwajowe i strategiczne zarządzanie rozwojem Cel 1: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Cel 2: Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
Obszar E-państwo Cel: Cyfrowe państwo usługowe	-
Obszar Finanse publiczne Cel: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne	-
Obszar Efektywność wykorzystania środków UE Cel: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe	-
Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii	
Obszar: Kapitał ludzki i społeczny: Cel 1: Poprawa jakości kapitału ludzkiego Cel 2: Zwiększenie udziału kapitału społecznego (w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego) w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie
Obszar: Cyfryzacja – cel: Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju	CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Obszar: Transport – cel: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów	CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności
Obszar: Energia – cel: Zapewnienie powszechnego dostępu do energii pochodzącej z różnych źródeł	CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna
Obszar: Środowisko – cel: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców	CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych
Bezpieczeństwo narodowe: Cel 1 Poprawa odporności państwa na współczesne zagrożenia i zdolności przeciwdziałania im Cel 2 Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego, jako warunek rozwoju kraju	-

Źródło: opracowanie własne

Analiza powiązań celów SRWŚ 2030+ z celami KSRR

W KSRR zdefiniowano **cel główny**, którym jest **efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym**. Do tak zdefiniowanego celu głównego przypisano trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach każdego z tych celów określono kierunki interwencji:

- Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym:
 - 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.
 - 1.1.1. Tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce,
 - 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.
 - 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.
 - 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska,
 - 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych,
 - 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.
- Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych:
 - 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego,
 - 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym,
 - 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach,
- Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie:
 - 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem,
 - 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym,
 - 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych,

3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.

W poniższej tabeli wskazano, które cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+ są powiązane z celami do osiągnięcia w ramach KSRR. Analizując treści zawartych w tabeli można stwierdzić, podobnie jak w przypadku tabeli obrazującej powiązania SOR i SRWŚ 2030+, że wszystkie cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+ mają powiązanie z celami do osiągnięcia w ramach KSRR.

Tabela 10. Zgodność pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i celami SRWŚ 2030+

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo. 1.1.1. Tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwoju Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo. 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska	nie dotyczy
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych	CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.	CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+
Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu
Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym	CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej	nie dotyczy

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, należy stwierdzić, że projekt SRWŚ 2030+ **jest spójny** ze *Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)* oraz *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*.

3.3. Ocena skuteczności SRWŚ 2030+ (odpowiedzi na pytania badawcze z Modułu III)

1. Czy trafnie określono system realizacji SRWŚ 2030+ z punktu widzenia realizacji wizji i osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych (trafność doboru realizatorów i zadań, komunikacja pomiędzy realizatorami, sprawozdawczość, etc.)?

System realizacji SRWŚ 2030+ ujęty został w rozdziale 7. *System realizacji i monitorowania SRWŚ 2030+*. W tym rozdziale ujęto trzy podrozdziały:

- 7.1. *Instytucje i instrumentarium*
- 7.2. *Narzędzia i ramy finansowe realizacji SRWŚ 2030+*
- 7.3. *System monitorowania i ewaluacji*

W podrozdziale 7.1. *Instytucje i instrumentarium* szczegółowo opisano zasady i elementy składające się na system realizacji SRWŚ 2030+. **Biorąc pod uwagę logikę powiązań występujących na poziomie wizji, misji oraz celów strategicznych, należy uznać, że zaproponowany system realizacji strategii jest trafny.**

Na taką ocenę składa się fakt, że w systemie realizacji Strategii właściwie wskazano zasady, na jakich opierać będzie się proces implementacji. Do zasad tych zaliczono:

1. zasadę koordynacji, która zakłada łączenie działań, mechanizmów i instrumentów polityki spójności UE, polityki regionalnej państwa oraz różnych polityk sektorowych wdrażanych na poziomie województwa,
2. zasadę subsydiarności, która zakłada zaprogramowanie i realizowanie działań na możliwie najniższym, ale jednocześnie efektywnym dla danego zagadnienia, poziomie administracyjnym,
3. zasadę koncentracji, oznaczającą skupienie środków finansowych i zasobów organizacyjnych na interwencje w działania strategiczne w wybranych dziedzinach decydujących o konkurencyjności regionu, jak również na wyodrębnionych terytoriach,
4. zasadę partnerstwa, która oznacza współudział, współdecydowanie i współodpowiedzialność różnorodnych środowisk i instytucji zaangażowanych w proces realizacji przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Strategii, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań,
5. zasadę wieloszczeblowego zarządzania, która zakłada uwzględnianie integrującej i koordynacyjnej roli samorządu województwa na poziomie regionalnym oraz znacznie większe włączenie władz samorządowych szczebla lokalnego w programowanie i działania rozwojowe

W opinii zespołu badawczego dopełnieniem wyżej wymienionych zasad byłoby ujęcie w SRWŚ 2030+ jeszcze jednej zasady, a mianowicie:

6. zasady poszanowania środowiska przyrodniczego, która powinna być brana pod uwagę w kontekście wdrażania planowanych przedsięwzięć rozwojowych, szczególności tych ingerujących w środowisko.

Biorąc pod uwagę wymienione w projekcie Strategii zasady założono, że system realizacji SRWŚ 2030+ wspierać będzie nie tylko racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów ludzkich, rzeczowych, jak i finansowych pozostających w dyspozycji Samorządu Województwa, ale przyczyni się również do mobilizowania partnerów regionalnych na rzecz podejmowania aktywności służących realizacji strategicznych celów rozwojowych województwa. **Przyjęte podejście należy uznać za trafne zwłaszcza w kontekście przygotowania się samorządu województwa do stopniowej zmiany roli i dominującego sposobu funkcjonowania – z dysponenta środków na rozwój na inicjatora, kreatora, moderatora, mentora oraz autora projektów rozwojowych** aktywnie pozyskującego zewnętrzne środki (nie tylko z alokowanych na poziom wojewódzki), a także realnego partnera w wielopoziomowych projektach rozwojowych na rzecz całego województwa oraz jego wybranych, szczególnie tego wymagających, obszarów. Należy jednocześnie podkreślić, że **waga tego wyzwania wiąże się ze zwiększeniem efektywności funkcjonowania struktur organizacyjnych oraz zwiększeniem potencjału wiedzy pracowników samorządu województwa świętokrzyskiego i partnerów**. Sprawność instytucjonalna staje się bowiem coraz ważniejszym atutem konkurencyjności. Na ten aspekt zwracano także uwagę w trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI)¹¹, gdzie podkreślano, że sprawność zarządzania strategicznego województwem zależeć będzie w dużej mierze od osób przewodzących zmianom, które powinny konsekwentnie wdrażać działania zmierzające do realizacji wizji rozwoju województwa. Sprawne funkcjonowanie województwa wiązać się będzie także z kreowaniem i realizacją „dobrych” projektów przenikających różne obszary tematyczne. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości kadr zaangażowanych w zadania związane z zarządzaniem strategicznym rozwojem w województwie warto wskazać na konieczność podnoszenia kompetencji rozwojowych wśród pracowników samorządu województwa oraz partnerów z różnych sektorów (m.in. poprzez szkolenia, staże, praktyki, stypendia, wymiany). Na aspekt wzrostu kompetencji kadr administracji publicznej zwraca uwagę cel operacyjny 4.1. *Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem* w kierunku działań 4.1.2. Należy jednak zaznaczyć, że w ramach tego celu nie przewidziano żadnych wskaźników dających możliwość prowadzenia cyklicznej obserwacji wzrostu kompetencji kadr administracji publicznej. Sugeruje się zatem uzupełnienie wskazanego kierunku działań o wskaźniki pozwalające na prowadzenie tego typu obserwacji.

Ponadto w projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że system realizacji Strategii opierać się będzie na dwóch filarach:

1. Filar „Instytucje”, obejmujący podmioty oraz pozostające w ich władaniu kompetencje i zasoby, które mogą zostać wykorzystane na rzecz realizacji Strategii;
2. Filar „Instrumentarium”, odnoszący się do narzędzi oraz mechanizmów polityki rozwoju regionalnego służących wdrażaniu opisanej w Strategii interwencji.

¹¹ *Badania IDI, Instytut Badawczy IPC, wrzesień 2020 r.*

W filarze „Instytucje” scharakteryzowano role poszczególnych podmiotów w procesie realizacji Strategii. Do podmiotów tych zaliczono:

- **Samorząd Województwa Świętokrzyskiego**, który będzie pełnił role inicjująco-integrująco-koordynacyjną w odniesieniu do rozwoju regionu. Będzie odpowiedzialny za programowanie działań rozwojowych regionu, budowanie sieci współpracy na szczeblu regionalnym, koordynowanie działań prorozwojowych realizowanych na terenie województwa oraz czuwanie nad przebiegiem procesów realizacji polityki regionalnej przez odpowiednie mechanizmy monitorowania i ewaluacji. Odpowiedzialność za proces wdrażania SRWŚ 2030+ spoczywać będzie na **Zarządzie Województwa Świętokrzyskiego**. Z kolei działania związane z wdrażaniem SRWŚ 2030+ będą realizowane przez jednostkę pomocniczą – **Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego** – oraz **wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne**.
- **Radę ds. Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego** (powstała na bazie Zespołu Świętokrzyskie 2030+), która będzie pełnić rolę ciała doradczego i opiniotwórczego dla Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w sprawach dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. W skład Rady wejdą przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z terenu województwa świętokrzyskiego, administracji rządowej, jednostek sektora edukacji i szkolnictwa wyższego oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Zadaniem Rady będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat celów i kierunków polityki regionalnej województwa, a także bieżąca ich ocena.
- **Zespół zadaniowy ds. realizacji SRWŚ 2030+**, powołany w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Będzie on pełnił rolę forum koordynacji działań służących realizacji celów Strategii w ramach administracji regionalnej. Zasadniczym zadaniem Zespołu będzie monitorowanie postępów wdrażania SRWŚ 2030+, proponowanie optymalnych ścieżek i mechanizmów osiągania opisanych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi w ten proces. W skład Zespołu wejdą:
 - Marszałek Województwa Świętokrzyskiego lub członek Zarządu Województwa Świętokrzyskiego właściwy ds. polityki rozwoju województwa (jako przewodniczący Zespołu);
 - Skarbnik Województwa Świętokrzyskiego;
 - Sekretarz Województwa Świętokrzyskiego;
 - Przedstawiciele departamentu odpowiedzialnego w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego za opracowanie, koordynację wdrażania oraz monitoring SRWŚ 2030+ (Departament właściwy ds. rozwoju regionalnego), którego dyrektor będzie pełnić funkcję zastępcy przewodniczącego Zespołu;
 - Przedstawiciele (w randze dyrektorów lub ich zastępców) merytorycznych departamentów urzędu marszałkowskiego oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie i osiąganie poszczególnych celów określonych w Strategii rozwoju województwa.

- **Departament Inwestycji i Rozwoju**, jako departament właściwy ds. rozwoju regionalnego. Będzie to podmiot odpowiedzialny za programowanie i koordynowanie procesu zarządzania strategicznego, a także monitorowanie postępów realizacji SRWŚ 2030+. W ramach Departamentu funkcjonuje Oddział ds. Programowania Strategicznego i Analiz, który pełni również rolę Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego. W strukturze organizacyjnej Departamentu istotną rolę odgrywają ponadto komórki odpowiedzialne za politykę proinnowacyjną, zarządzanie oraz monitoring i ewaluację RPO.
- **Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego**, którego rolą będzie realizowanie zadań związanych z planowaniem przestrzennym

Dodatkowo w filarze „Instytucje” wskazuje się, że wdrażanie Strategii będzie odbywać się we **współpracy z gremiami o charakterze regionalnym**. W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że w proces wdrażania Strategii powinno zostać zaangażowane szerokie grono partnerów, w tym: administracja rządowa, jednostki samorządu terytorialnego, jednostki sektora edukacji, szkolnictwa wyższego i naukowo-badawczego, partnerzy społeczno-gospodarczy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy i instytucje otoczenia biznesu. Partnerzy samorządu regionalnego reprezentowani są w różnego rodzaju gremiach. Są to m.in.: Świętokrzyska Rada Innowacji; Świętokrzyska Rada Działalności Pożytku Publicznego; Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego; Wojewódzka Rada Rynku Pracy; Młodzieżowy Sejmik Województwa Świętokrzyskiego; Forum Gospodarcze Województwa Świętokrzyskiego; Komitet Monitorujący RPOWŚ 2014-2020; Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej; Świętokrzyska Rada Seniorów; Wojewódzka Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych; Świętokrzyska Federacja Sportu. W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że skuteczna realizacja Strategii wymaga stałej współpracy Samorządu Województwa z powyższymi zespołami. **Takie podejście należy uznać za trafne.**

Z kolei w filarze „Instrumentarium” rozróżniono dwa typy narzędzi oraz mechanizmów polityki rozwoju regionalnego służących wdrażaniu Strategii:

- Instrumentarium programowe – na które składają się najważniejsze dokumenty związane z rozwojem województwa świętokrzyskiego uszeregowane w oparciu o kryterium szczebla (poziomu) programowania:
 - Najwyższy szczebel programowania reprezentuje Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego wraz z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Są to dokumenty przyjmowane przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, i pełnią rolę nadrzędną w stosunku do wszystkich pozostałych dokumentów strategicznych, programowych, planistycznych czy finansowych przygotowywanych na poziomie regionalnym, będąc tym samym podstawową merytoryczną wytyczną dla programowanych w nich interwencji publicznych. Zamierzenia obu tych dokumentów będą wdrażane poprzez hierarchiczny system powiązanych ze sobą pod względem logicznym i merytorycznym dokumentów (plany, programy, polityki), instrumentów oraz mechanizmów.
 - Na drugim poziomie programowania strategicznego znajduje się niewielka liczba ściśle określonych strategii sektorowych i branżowych, których obowiązek opracowania bądź to wynika z przepisów krajowych, bądź też stanowi wypełnienie warunków

niezbędnych do uruchomienia wdrażania środków europejskiej polityki spójności. Do tego typu dokumentów zaliczyć można m.in. Regionalną Strategię Innowacji oraz Strategię Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego. Ponadto Samorząd Województwa z własnej inicjatywy może opracować dokumenty nieobligatoryjne, takie jak polityki rozwoju czy strategie ponadregionalne mające na celu wzmocnienie współpracy terytorialnej.

- Trzeci poziom programowania strategicznego stanowią programy o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, które są zasadniczym narzędziem realizacji Strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi. Programy te ukierunkowane będą na realizację poszczególnych celów operacyjnych (bądź też ich grup) Strategii. Szczególną grupę instrumentów wspierających wdrażanie Strategii stanowią programy operacyjne służące wdrażaniu Polityki Spójności Unii Europejskiej w latach 2021–2027, wśród których wskazać należy na: Regionalny program operacyjny – przygotowywany przez zarząd województwa i stanowiący zasadnicze źródło finansowania kierunków działań opisanych w Strategii; Krajowy program operacyjny dla Polski Wschodniej (planowany) – opracowywany na szczeblu centralnym, służący wsparciu rozwoju społeczno-gospodarczego pięciu wschodnich regionów Polski; Program 2020+ (planowany) – skierowany do najsłabszych pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów Polski, ze szczególnym uwzględnieniem zidentyfikowanych w KSRR 2030 obszarów strategicznej interwencji; krajowe programy operacyjne – opracowywane na szczeblu centralnym, dające możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację kierunków działań Strategii.
- Instrumentarium instytucjonalne – na które składają się instrumenty wykorzystujące procedury negocjacji pomiędzy instytucjami różnych szczebli zarządzania publicznego na rzecz wypracowania konsensusu dotyczącego priorytetów polityki rozwoju. Stanowią one ostatni element systemu realizacji Strategii. W szczególności będą one wspierać realizację kluczowych z punktu widzenia celów SRWŚ 2030+ projektów i przedsięwzięć. W tej grupie wskazać należy przede wszystkim na:
 - **kontrakt terytorialny** (obowiązujący do ostatecznego rozliczenia regionalnego programu operacyjnego na lata 2014–2020) – będący umową pomiędzy rządem a samorządem województwa co do realizacji kluczowych dla danego regionu przedsięwzięć i projektów;
 - **kontrakt programowy** (planowany) – umowa określająca warunki i kierunki dofinansowania regionalnego programu operacyjnego, w tym zapisanych w nim przedsięwzięć priorytetowych;
 - **kontrakt sektorowy** (planowany) – umowa określająca sposób realizacji, w tym finansowania, programów rozwoju opracowanych przez właściwych ministrów w zakresie interwencji ukierunkowanej terytorialnie
 - **porozumienie terytorialne** (planowane) – umowa określająca w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego porozumieniem

Biorąc pod uwagę elementy składowe filaru „Instytucje” i filaru „Instrumentarium”, na których opierać się ma system realizacji Strategii, stwierdzić należy, że przyjęte podejście jest trafne, a system realizacji wydaje się być kompletny w odniesieniu do wyzwań rozwojowych oraz do celów, jakie mają być realizowane. Na trafność ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ rozwiązań wskazuje logika doboru realizatorów Strategii oraz podziału ról pomiędzy różne instytucje zaangażowane w proces wdrażania Strategii a także spójne i logiczne powiązanie dokumentów strategicznych z różnych poziomów programowania strategicznego. Ponadto za trafny uznać należy dobór planowanych do wykorzystania w procesie realizacji Strategii instrumentów instytucjonalnych. **Jednocześnie zespół badawczy rekomenduje uzupełnienie instrumentarium instytucjonalnego o dodatkowe instrumenty.** Mogą to być np. instrumenty wspierające współpracę sektora publicznego i prywatnego. Współpraca taka może być realizowana przykładowo w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne. Zakładać bowiem należy, że podmioty prywatne również będą zaangażowane w realizację zamierzeń przyjętych w SRWŚ 2030+. Ponadto warto rozważyć uzupełnienie instrumentarium o takie rozwiązania jak: regionalne „miękkie” partnerstwa i sieci współpracy z udziałem przedstawicieli/jednostek Województwa Świętokrzyskiego, jako nośnik transferu know-how, wzmacniania pozycji regionu w sieci wewnątrzregionalnych i międzyregionalnych powiązań oraz instrument mobilizowania partnerów do wspólnych projektów i generowania innowacji; partnerskie projekty regionalne z udziałem Województwa i jego jednostek, jako projekty realizacyjne Strategii (zarówno inspirowane przez samorząd województwa, jak i partnerów); partnerskie projekty międzyregionalne, w tym międzynarodowe, jako zyskujące na znaczeniu potencjalne źródło komplementarnego know-how i finansowania; instrumenty typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT), instrumenty typu rozwoju kierowanego przez lokalne społeczności (RKLS - LGD, inne wielosektorowe partnerstwa lokalne), jako animatorzy rozwoju lokalnego, wypełniający funkcję lokalnych agencji rozwoju w obszarach tematycznych realizujących cele i kierunki strategii rozwoju województwa.

Ważnym elementem systemu realizacji Strategii jest komunikacja i sprawozdawczość. Zagadnienia te zostały poruszone w podrozdziale 7.3. *System monitorowania i ewaluacji*. Czytamy w nim m.in., że system monitorowania i ewaluacji SRWŚ 2030+ pełni cztery zasadnicze funkcje:

1. Dostarcza informacji na temat postępów realizacji celów Strategii.
2. Identyfikuje rozbieżności (różnice) pomiędzy zaplanowaną a faktycznie realizowaną ścieżką osiągnięcia celów Strategii.
3. Informuje o opóźnieniach w osiągnięciu założonych w Strategii celów.
4. Generuje impulsy do modyfikacji (polegającej w szczególności na zaniechaniu lub uzupełnieniu) założonych w Strategii celów oraz mechanizmów ich osiągnięcia.

Aby zapewnić skuteczność realizacji powyższych funkcji system realizacji Strategii oparto na następujących założeniach:

- **rzetelność** –informacje gromadzone i przetwarzane przez system powinny w możliwie najwierniejszy (rzetelny) sposób opisywać procesy społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzenne zachodzące w regionie;

- **zintegrowany charakter** – system powinien gromadzić dane odnoszące się do pełnego spektrum zjawisk społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzennych zachodzących w regionie, a nie koncentrować się wyłącznie na wycinkach rzeczywistości;
- **efektywność** – rozumiana jako zdolność do osiągania stawianych przed systemem celów w sposób skuteczny, przy jednoczesnym zachowaniu racjonalności kosztów (rzeczowych i finansowych) związanych z jego funkcjonowaniem;
- **stabilność** – wyrażająca się w konsekwentnym przestrzeganiu zasad gromadzenia, weryfikacji oraz interpretacji danych, dzięki czemu możliwe będzie monitorowanie oraz porównywanie procesów społeczno-gospodarczo-środowiskowo-przestrzennych zachodzących w regionie w perspektywie długookresowej;
- **terytorialny charakter** – oznaczający, że system będzie rejestrować intensywność oraz efekty interwencji dedykowanej poszczególnym obszarom województwa, w tym zwłaszcza wyznaczonym w Strategii obszarom strategicznej interwencji;
- **transparentność** – oznaczająca, że system oraz zasady jego funkcjonowania powinny być nie tylko zrozumiałe dla podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w monitorowanie i ewaluację Strategii, ale przede wszystkim dla odbiorców informacji przezeń generowanych, którymi w szczególności są mieszkańcy województwa świętokrzyskiego, partnerzy Samorządu Województwa (przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie, administracja rządowa, NGO's) oraz władze województwa;
- **inkluzywność** – polegająca na włączaniu w proces monitorowania oraz oceny skuteczności prowadzonych polityk publicznych podmiotów zaangażowanych w ich planowanie oraz wdrażanie. Inkluzywny charakter systemu winien wyrażać się także w woli tych podmiotów gromadzenia oraz przekazywania w wystandaryzowanej formie informacji na temat postępów realizacji podejmowanych przez nie działań przyczyniających się do osiągania celów Strategii.

Analizując powyższy zestaw założeń, na których oparty został system monitorowania i ewaluacji Strategii należy dojść do wniosku, że daje on możliwość realizacji przewidzianych dla niego funkcji.

W podrozdziale 7.3. *System monitorowania i ewaluacji* ujęto także informacje o zakresie i charakterze gromadzonych danych. Przyjęto, że system będzie gromadził oraz analizował dane odnoszące się do społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzennych (terytorialnych) aspektów rozwoju województwa świętokrzyskiego. Ponadto w ramach systemu zbierane będą informacje dotyczące projektów oraz przedsięwzięć realizujących cele SRWŚ 2030+. Ta funkcjonalność systemu będzie bazować na dwojakiego rodzaju danych:

- **rzeczowych** – odnoszących się w szczególności do liczby przedsięwzięć realizujących poszczególne cele strategiczne i operacyjne SRWŚ 2030+;
- **finansowych** – obrazujących strumień środków skierowanych na realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych SRWŚ 2030+.

Dane gromadzone przez system będą podlegać agregacji względem poniższych zmiennych:

- **cel strategiczny** – ile projektów/przedsięwzięć realizuje dany cel SRWŚ 2030+ oraz jaka jest ich wartość (planowana i wydatkowana);
- **cel operacyjny** – ile projektów/przedsięwzięć realizuje dany cel operacyjny SRWŚ 2030+ oraz jaka jest ich wartość (planowana i wydatkowana);
- **podmiot** odpowiedzialny za realizację (administracja regionalna lub podmiot zewnętrzny).

W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto także, że podmioty zaangażowane we wdrażanie przedsięwzięć przyczyniających się realizacji celów Strategii zobowiązane będą do corocznego raportowania **postępów rzeczowych** (co w danym roku udało się osiągnąć) oraz **finansowych** (jakie środki zostały w danym roku przeznaczone na rzecz realizacji przedsięwzięcia/projektu).

Przyjęte podejście co do zakresu i charakteru gromadzonych danych oraz ich analizy należy uznać za trafne. Daje ono bowiem możliwość uzyskania wiedzy o postępach w realizacji zamierzeń strategicznych. **Zastrzeżenie zespołu badawczego budzi jednak kwestia możliwości obserwacji postępów w realizacji działań przewidzianych dla OSI.** Należy bowiem podkreślić, że dla wyznaczonych w projekcie SRWŚ 2030+ obszarów strategicznej interwencji nie zdefiniowano celów do realizacji (są jedynie wymienione oczekiwane skutki interwencji) i nie przypisano wskaźników, które pozwoliłyby na prowadzenie cyklicznej obserwacji postępów w realizacji zamierzeń przewidzianych dla OSI. Rekomenduje się zatem dokonanie stosownych uzupełnień dokumentu Strategii o treści (cele i wskaźniki) pozwalające monitorować postępy w realizacji działań przewidzianych dla OSI.

Podrozdział 7.3. *System monitorowania i ewaluacji* charakteryzuje także zagadnienia dotyczące sprawozdawczości. W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że prowadzony monitoring Strategii będzie skutkował, w obszarze sprawozdawczości, powstaniem **raportu monitoringowego**. Dokument ten będzie przygotowywany w cyklu dwuletnim na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz informacji przekazanych przez merytoryczne departamenty urzędu marszałkowskiego i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne. Będzie on zatwierdzany przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, a następnie przedkładany Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego.

Z kolei w obszarze ewaluacji Strategii zakłada się powstanie **raportu ewaluacyjnego**, będącego efektem procedury oceny adekwatności i skuteczności wdrażania Strategii przeprowadzonej przez niezależną od administracji regionalnej jednostkę. W zależności od etapu wdrażania Strategii zakłada się, że ewaluacja będzie mieć charakter **on-going** i **ex-post**. W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że mając na uwadze upływający horyzont czasowy Strategii, jak również dobiegającą końca wieloletnią perspektywę finansową UE na lata 2021–2027, najpóźniej w 2026 r. powinna zostać przeprowadzona ewaluacja **śródkresowa (on-going)** podsumowująca dotychczasowy przebieg wdrażania Strategii. W oparciu o wyniki tego procesu podjęta zostanie decyzja o aktualizacji bądź też rozpoczęciu prac nad nową Strategią.

Trzecim elementem systemu sprawozdawczości będzie **raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa** opisany w *ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Zgodnie z przepisami tej ustawy zarząd województwa zobowiązany jest przedstawiać sejmikowi raport nie rzadziej niż raz w ciągu kadencji. Raport, będący jednocześnie elementem monitorowania planu

zagospodarowania przestrzennego województwa, będzie koncentrować się na przestrzennych aspektach rozwoju województwa świętokrzyskiego

Natomiast elementem wspomagającym monitorowanie Strategii będzie **Raport o stanie województwa**. Dokument ten obejmuje podsumowanie działalności Zarządu Województwa w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał Sejmiku Województwa i budżetu obywatelskiego. Powyższy raport, przygotowywany corocznie, będzie zawierał najbardziej aktualną charakterystykę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu na tle kraju, innych województw, dzięki czemu możliwe będzie uchwycenie zachodzących zmian oraz odpowiednie reagowanie na zjawiska niekorzystne oraz niezgodne z założoną ścieżką rozwoju. Raport o stanie województwa będzie przedstawiany Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego na tej samej sesji co sprawozdanie z wykonania budżetu w roku ubiegłym. Dzięki temu radni województwa, mieszkańcy oraz partnerzy regionalni otrzymują kompleksową informację dotyczącą polityk publicznych realizowanych przez administrację regionalną, która będzie odnosić się zarówno do ich wymiaru rzeczowego (raport), jak i finansowego (sprawozdanie).

Zaproponowany w projekcie SRWŚ 2030+ system sprawozdawczości należy uznać za trafny. Za taką opinią przemawia fakt, że zaproponowane dokumenty powstające w ramach nie tylko systemu monitorowania i ewaluacji Strategii, ale także w ramach realizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz w ramach realizacji zapisów *ustawy o samorządzie województwa*, pozwolą z jednej strony na holistyczne spojrzenie na efekty działań realizowanych w ramach Strategii, a z drugiej strony dadzą możliwość zidentyfikowania specyficznych czynników, które mogą mieć istotny wpływ na powodzenie procesu implementacji Strategii. Ponadto przygotowywanie i publikowanie raportów, które w sposób wielowątkowy przedstawiają stan i perspektywy rozwoju województwa, przyczyni się do poprawy komunikacji władz województwa z różnymi interesariuszami, poprzez udostępnienie interesariuszom kompleksowej informacji na temat polityk publicznych realizowanych przez administrację regionalną.

W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto, że podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji SRWŚ 2030+ będzie Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, który będzie realizował zadania przewidziane w ramach tego systemu poprzez **Zespół zadaniowy ds. realizacji SRWŚ 2030+**. Do zadań Zespołu będą należały w szczególności:

- bieżący monitoring postępów wdrażania SRWŚ 2030+;
- proponowanie Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego mechanizmów oraz instrumentów usprawniających wdrażanie Strategii;
- formułowanie propozycji dotyczących zmian w Strategii;
- opracowanie wstępnego projektu *Raportu monitoringowego z realizacji SRWŚ 2030+* przed jego przyjęciem przez Zarząd województwa;
- opiniowanie projektu raportów ewaluacyjnych dotyczących skuteczności osiągania celów Strategii rozwoju województwa.

Ponadto realizując postulat inkluzywności systemu monitorowania i ewaluacji SRWŚ 2030+, istotną rolę w tym systemie przewidziano dla **Rady ds. Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego**. Gremium

to bowiem uczestniczyć w bieżącej ocenie realizacji celów i kierunków polityki regionalnej województwa opisanych w SRWŚ 2030+.

Analizując powyższe ramy instytucjonalne przypisujące odpowiedzialność za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji SRWŚ 2030+, należy uznać, że zostały one zdefiniowane trafnie. Za taką oceną przemawia fakt, że wyraźnie wskazano podmiot odpowiedzialny za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji SRWŚ 2030+ oraz jasno określono zakres realizowanych przez ten podmiot zadań. Ponadto uwzględniono w procesie monitoringu i ewaluacji Strategii rolę ciała doradczego i opiniotwórczego, w którego składzie znajdują się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z terenu województwa świętokrzyskiego, administracji rządowej, jednostek sektora edukacji i szkolnictwa wyższego oraz partnerów społeczno-gospodarczych.

Na system realizacji SRWŚ 2030+ ujęty został w rozdziale 7. *System realizacji i monitorowania SRWŚ 2030+*, składają się także narzędzia i ramy finansowe realizacji Strategii ujęte w podrozdziale 7.2. *Narzędzia i ramy finansowe realizacji SRWŚ 2030+*. Zagadnienia poruszane w tym podrozdziale będą stanowić materiał analityczny służący udzieleniu odpowiedzi 4 pytanie badawcze w Module III.

2. Czy system realizacji określony w projekcie SRWŚ 2030+ daje gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?

W tej części oceny systemu realizacji SRWŚ 2030+ skupiono się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: czy system realizacji daje gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?

W opinii zespołu badawczego system realizacji SRWŚ 2030+ nie budzi większych zastrzeżeń. Starając się udzielić odpowiedzi na pytanie badawcze napotkano na trudność związaną ze sformułowaniem „gwarancja skuteczności”. Oceniając bowiem w 2020 roku system realizacji Strategii trudnym jest stwierdzenie czy daje on gwarancję skuteczności osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych wyznaczonych w perspektywie roku 2030. Niemniej jednak podjęto taką próbę i stwierdzono, że:

- Pozytywnie na skuteczność systemu realizacji Strategii wpływa fakt, że kadra kierownicza Urzędu Marszałkowskiego oraz pracownicy Urzędu posiadają doświadczenie w realizacji wielu dokumentów o charakterze strategicznym. Ponadto z wywiadów przeprowadzonych wśród osób biorących udział w opracowywaniu Strategii wynika, że kierownictwo Urzędu Marszałkowskiego jest świadome strategicznego wymiaru przyjętych celów, rozumie wagę założeń przyjętych w dokumencie Strategii dla rozwoju województwa oraz ma świadomość konieczności podjęcia współdziałania i współpracy z różnymi interesariuszami na rzecz urzeczywistnienia zapisów Strategii. Ponadto skuteczność systemu realizacji Strategii zwiększa uwzględnienie w tym systemie potencjału instytucjonalnego Urzędu Marszałkowskiego oraz samorządu wojewódzkiego. Co więcej system realizacji SRWŚ 2030+ czerpie inspiracje i wykorzystuje instrumenty zakorzenione w dokumentach unijnych i krajowych. To dotyczy przede wszystkim aspektów finansowania, ale także całego podejścia do polityki rozwoju zapisanego w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Ponadto, zgodnie z opinią wyrażoną przez osoby biorące udział w procesie opracowywaniu Strategii, zaproponowany system realizacji opiera się także na dobrych praktykach wykorzystywane w Polsce w tym obszarze.

Niezmiernie ważne jest także to, że system realizacji otwiera się na partnerów społecznych i gospodarczych. Jest to niezwykle istotne, ponieważ takie partnerskie podejście daje szansę na przełamanie słabości polskiego systemu zarządzania rozwojem, polegającego przede wszystkim na koncentrowaniu się na tym, co jest ważne lokalnie, dla małych społeczności, bez uwzględniania szerszego spojrzenia i postrzegania rozwoju nie tylko województwa, ale także szerzej – kraju, jako systemu naczyń połączonych, w którym swoją rolę do odegrania mają różni interesariusze, a nie tylko jednostki administracji publicznej, którzy niestety często są pomijani w tym procesie.

- Negatywnie na skuteczność systemu realizacji Strategii w perspektywie roku 2030 wpływać będą zmiany na krajowej i regionalnej scenie politycznej (ryzyko braku kontynuacji realizacji przyjętych zamierzeń strategicznych) oraz tarcia pomiędzy rządem RP a Komisją Europejską (ryzyko utraty stabilności finansowej oraz źródeł finansowania realizowanych przedsięwzięć). Ponadto negatywny wpływ na skuteczność realizacji przyjętych zamierzeń strategicznych będą miały takie nieprzewidywalne wydarzenia o charakterze kryzysogennym jak wybuch pandemii COVID-19, która wygenerowała recesję gospodarczą w skali świata. Ponadto istotnym zagrożeniem dla realizacji celów Strategii są deficyty w obszarze zarządzania strategicznego rozpatrywane w ujęciu terytorialnym. Wiąże się to z położeniem szczególnego nacisku na kwestię wzmacniania kompetencji zarządzających jednostkami samorządu terytorialnego, przede wszystkim na obszarach wymagających szczególnego wsparcia (mamy tu na myśli głównie miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją). Wydaje się, że to właśnie Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego powinien być partnerem kompetencyjnym dla partnerów lokalnych. Kolejnym zagrożeniem dla skuteczności realizacji Strategii może być brak konsensusu co do wybranej ścieżki rozwoju i brak wsparcia samorządów lokalnych. Może się bowiem okazać, że samorządy lokalne nie wesprą Strategii wojewódzkiej i skupią się na polityce lokalnej, koncentrując się na realizacji własnych lokalnych celów.
- Ponadto przyjąć należy, że system realizacji określony w projekcie SRWŚ 2030+ będzie dawał tym większą gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych, im skuteczniejsze będą władze samorządu województwa w realizowaniu zapisów misji rozwoju województwa. To bowiem od tworzenia przestrzeni współdziałania, pozwalającej na wykorzystanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej; od uzyskania konsensusu w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa i wreszcie od umiejętności pozyskiwania kapitału stymulującego rozwój regionu, obejmującego środki publiczne i prywatne; zależy powodzenia realizacji Strategii.

3. Czy przyjęty zestaw wskaźników monitorowania jest poprawnie zdefiniowany i czy ich realizacja umożliwi cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych? Jeśli nie umożliwi, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Chcąc odpowiedzieć na powyższe pytanie badawcze dokonano analizy wskaźników monitorowania celów strategicznych ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ w punkcie 7.3. *System monitorowania i ewaluacji* (str. 82-84).

Poszukując odpowiedzi na powyższe pytanie, analizie należałoby poddać poprawność definiowania poszczególnych wskaźników. Biorąc pod uwagę fakt, że w projekcie SRWŚ 2030+ użyto w przeważającej większości wskaźników wykorzystywanych w statystyce publicznej, gdzie poszczególne wskaźniki posiadają odpowiednie definicje, należy stwierdzić, że nie ma konieczności przytaczania tych definicji w treści przedmiotowego dokumentu.

Przystępując zatem do analizy wskaźników monitoringu, skupiono się na ocenie czy ich realizacja umożliwi cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych.

Poniższa tabela prezentuje ocenę wskaźników monitoringu celów operacyjnych pod kątem możliwości cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągania celów strategicznych i operacyjnych.

Przeprowadzona ocena pozwala stwierdzić, że zdecydowana większość **wskaźników monitoringu celów operacyjnych umożliwia prowadzenie cyklicznej obserwacji postępu w kontekście osiągania celów strategicznych i operacyjnych**. W przypadku wykazania częściowej możliwości prowadzenia powyższej obserwacji, zarekomendowano stosowne uzupełnienia. Największe wątpliwości zespołu badawczego budzi brak wskaźników monitoringu przy celach operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4. Zdaniem zespołu badawczego pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągania celu strategicznego nr 4, jak i przyporządkowanych do niego celów operacyjnych. Tym samym utrudniona zostanie możliwość obserwacji postępów w realizacji misji województwa świętokrzyskiego. **Rekomenduje się zatem uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitoringu.**

Tabela 11. Ocena wskaźników monitoringu celów operacyjnych pod kątem możliwości cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
r CEL 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI	Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki	1. Wartość środków finansowych w dyspozycji Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości (na koniec roku kalendarzowego) [wzrost]	mln zł	Częściowo. Sama wartość środków finansowych w dyspozycji Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości jest niewystarczająca w kontekście pomiaru konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki. Wskaźnikiem lepiej powiązanim z celem operacyjnym 1.1. byłby wskaźnik pokazujący jaki odsetek środków finansowych będących w dyspozycji Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości trafia do innowacyjnych przedsiębiorstw
		2. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców [wzrost]	szt./10 tys.	Częściowo. Informacja jedynie o liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego jest niewystarczająca w kontekście pomiaru konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki. Wskaźnikiem lepiej powiązanim z celem operacyjnym 1.1. byłby wskaźnik pokazujący jaki odsetek podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego przynależy do RIS województwa świętokrzyskiego
		3. Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP na 1 mln ludności [wzrost]	szt./1 mln	Tak
		Podsumowanie: Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki jedynie częściowo dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 1 i celu operacyjnego 1.1. Rekomenduje się zatem uzupełnienie/wymienienie listy wskaźników na następujące wskaźniki:		
	Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu	1. Uczniowie w I klasach szkół branżowych I stopnia [wzrost]	Osoba	Tak
		2. Odsetek absolwentów studiujących na kierunkach	%	Tak

¹² Dane na temat miejsca województwa świętokrzyskiego w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji można uzyskać w tym miejscu: Regional Innovation Scoreboard – RIS <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf> (dostęp: 01.09.2020 r.)

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
		technicznych i przyrodniczych [wzrost]		
		3. Osoby dorosłe w wieku 25–64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie czterech tygodni przed badaniem) [wzrost]	%	Tak
		Podsumowanie: Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 1 i celu operacyjnego 1.2.		
	Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu	1. Noclegi na 10 tys. mieszkańców udzielone: - turystom krajowym [wzrost] - turystom zagranicznym [wzrost]	szt.	Tak
		2. Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce [wzrost]	%	Częściowo. Informacja jedynie o liczbie zwiedzających jest niewystarczająca w kontekście pomiaru wsparcia procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu. Wskaźnikiem lepiej powiązany z celem operacyjnym 1.3. byłby wskaźnik pokazujący jaki odsetek wystawców należał do branż przynależnych do RIS województwa świętokrzyskiego
		3. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw [wzrost]	mln zł	Tak
		Podsumowanie: Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 1 i celu operacyjnego 1.3. Jednocześnie rekomenduje się uzupełnienie listy wskaźników o następujący wskaźnik: przedsiębiorstwa ogółem (przedsiębiorstwa sektora niefinansowego) posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 93,3% wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost		
CEL 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION	Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego	1. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [wzrost]	%	Tak
		2. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów [wzrost]	%	Tak

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
		3. Liczba dni z przekroczonym 24-godzinnym poziomem dopuszczalnym stężenia pyłu PM10: - Kielce (strefa M. Kielce) [spadek] - Busko-Zdrój (strefa świętokrzyska) [spadek] - Starachowice (strefa świętokrzyska) [spadek]	Liczba dni	Tak
		4. Liczba przewiezionych pasażerów pociągami regionalnymi [wzrost]	tys. osób	Tak
		5. Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) [wzrost]	km	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 2 i celu operacyjnego 2.1.		
	Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych	1. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca (m³/rok) [wzrost]	m³	Tak Jednocześnie zespół badawczy ma uwagę do trendu przypisanego do wskaźnik. Wydaje się, że oczekiwany trend jest błędny. Chcąc chronić i racjonalnie gospodarować zasobami wody należy dążyć do obniżenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, a nie do jego zwiększania
		2. Obiekty małej retencji wodnej w regionie [wzrost]	szt.	Tak
		3. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji [spadek]	ha	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki (przy uwzględnieniu uwagi dotyczącej zmiany oczekiwanego trendu przy wskaźniku nr 1) dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 2 i celu operacyjnego 2.2.		

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
	Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	1. Gęstość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej [wzrost]	km/100km ²	Tak
		2. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem [wzrost]	%	Tak
		3. Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB [spadek]	GWh	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 2 i celu operacyjnego 2.3.		
CEL 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ	Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie	1. Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmików województw [wzrost]	%	Tak
		2. Saldo migracji na pobyt stały [wzrost]	osoby	Tak
		3. Zdawalność egzaminów maturalnych [wzrost]	%	Tak
		4. Członkostwo w organizacjach non-profit [wzrost]	tys. osób	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 3 i celu operacyjnego 3.1. Jednocześnie widoczny jest brak wskaźników, które nawiązywałyby do budowania kapitału społecznego w oparciu o ofertę spędzania czasu wolnego, która przyczyni się do kreowania wspólnotowości mieszkańców województwa. Biorąc powyższe pod uwagę rekomenduje się uzupełnienie listy wskaźników o następujące wskaźniki: liczba uczestników imprez masowych (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 677 772 wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost		

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
		działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic: organizowane imprezy i uczestnicy imprez (wartość wskaźników dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – liczba imprez: 6172, liczba uczestników: 1 247 279 wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost Ponadto zespół badawczy ma uwagę do wskaźnik nr 2. Dla roku bazowego (2018) saldo migracji na pobyt stały dla województwa świętokrzyskiego osiągnęło wartość ujemną i wyniosło - 2628. Przyjęcie docelowego trendu określonego jako wzrost może mylnie sugerować, że województwo zmierza w kierunku wzrostu ujemnego wskaźnika (tzn. pogłębienia negatywnej sytuacji migracyjnej). Sugeruje się przyjęcie wskaźnika, mówiącego o tym, że średniorocznie, w latach 2021-2030 wartość wskaźnika będzie dodatnia (wówczas będziemy mieli do czynienia z odwróceniem negatywnego trendu i napływem ludności do województwa) lub wartość wskaźnika średniorocznie, w latach 2021-2030 będzie korzystniejsza niż w latach 2011-2020 (wówczas będzie można mówić co najmniej o wyhamowaniu negatywnego trendu migracyjnego obserwowanego w latach 2011-2020)		
	Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym	1. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [wzrost]	%	Tak
		2. Liczba funkcjonujących w regionie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej [wzrost]	szt.	Tak
		3. Przychodnie na 10 tys. osób [wzrost]	szt.	Tak
		4. Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. osób [wzrost]	osoba	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 3 i celu operacyjnego 3.2. Jednocześnie rekomenduje się uzupełnienie listy wskaźników o następujący wskaźnik: placówki stacjonarnej pomocy społecznej (wartość wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego w 2019 r – 70 obiektów wg danych GUS) – oczekiwany trend – wzrost		
	Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności	1. Odsetek dróg wojewódzkich w stanie dobrym [wzrost]	%	Tak
		2. Wskaźnik penetracji budynkowej Internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s [wzrost]	%	Tak

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
		3. Liczba gminnych programów rewitalizacji (w tym opracowanych na podstawie obecnie obowiązujących zaktualizowanych lokalnych programów rewitalizacji) [utrzymanie]	szt.	Tak
		4. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	Tak
		Podsumowanie Należy stwierdzić, że przyjęte wskaźniki dają możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego 3 i celu operacyjnego 3.3.		
CEL 4. – (HORYZONTALNY) SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem	Brak wskaźników	-	Nie można dokonać oceny ze względu na brak wskaźników monitoringu przypisanych do celu operacyjnego 4.1.
	Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego	Brak wskaźników	-	Nie można dokonać oceny ze względu na brak wskaźników monitoringu przypisanych do celu operacyjnego 4.2.
	Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa	Brak wskaźników	-	Nie można dokonać oceny ze względu na brak wskaźników monitoringu przypisanych do celu operacyjnego 4.3.
	Podsumowanie W projekcie SRWŚ 2030+ przy przypisywaniu wskaźników do celów operacyjnych pominięto cele operacyjne przyporządkowane do celu strategicznego nr 4, argumentując to tym, że ma on wybitnie jakościowy charakter. Przyjmując argumentację o jakościowym charakterze tego celu, zespół badawczy wskazuje, że pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego nr 4, jak i przyporządkowanych do niego celów operacyjnych. Aby wypełnić wykazaną lukę zespół badawczy rekomenduje do wykorzystania następujące wskaźniki: - Do celu operacyjnego 4.1.: - udział wydatków poniesionych na szkolenia pracowników administracji publicznej w budżecie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (dane własne UMWŚ) oczekiwany trend: wzrost - cyfrowe (bazodanowe) plany zagospodarowania (udział powierzchni obowiązujących planów miejscowych w postaci elektronicznej w powierzchni planów ogółem) (dane własne UMWŚ) - oczekiwany trend – wzrost			

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik	Miara	Czy wskaźnik umożliwia cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
	• udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (dane GUS) – oczekiwany trend – wzrost • Do celu operacyjnego 4.2.: • miejsce województwa świętokrzyskiego w rankingu konkurencyjności regionów (w 2019 r. województwo świętokrzyskie zajęło 211 miejsce na 268 regionów¹³) – oczekiwany trend – wzrost • średni czas pobytu turysty w województwie małopolskim (dane GUS) – oczekiwany trend – wzrost • Do celu operacyjnego 4.3.: • odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną (dane GUS, oczekiwany trend – wzrost) • przyrost wartości budżetów obywatelskich w województwie na przestrzeni ostatnich trzech lat (dane własne UMWS, oczekiwany trend – wzrost) • odsetek samorządów lokalnych w województwie realizujących co najmniej jedno ponadroczne zadanie publiczne jako partnerstwo publiczno-społeczne (zlecenie na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) [dane własne UMWS, oczekiwany trend – wzrost]			

Źródło: opracowanie własne

¹³ Więcej informacji na temat indeksu konkurencyjności regionów i miejsca w rankingu województwa świętokrzyskiego, można uzyskać w tym miejscu: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/rci2019_scorecards.pdf (dostęp: 02.09.2020 r.)

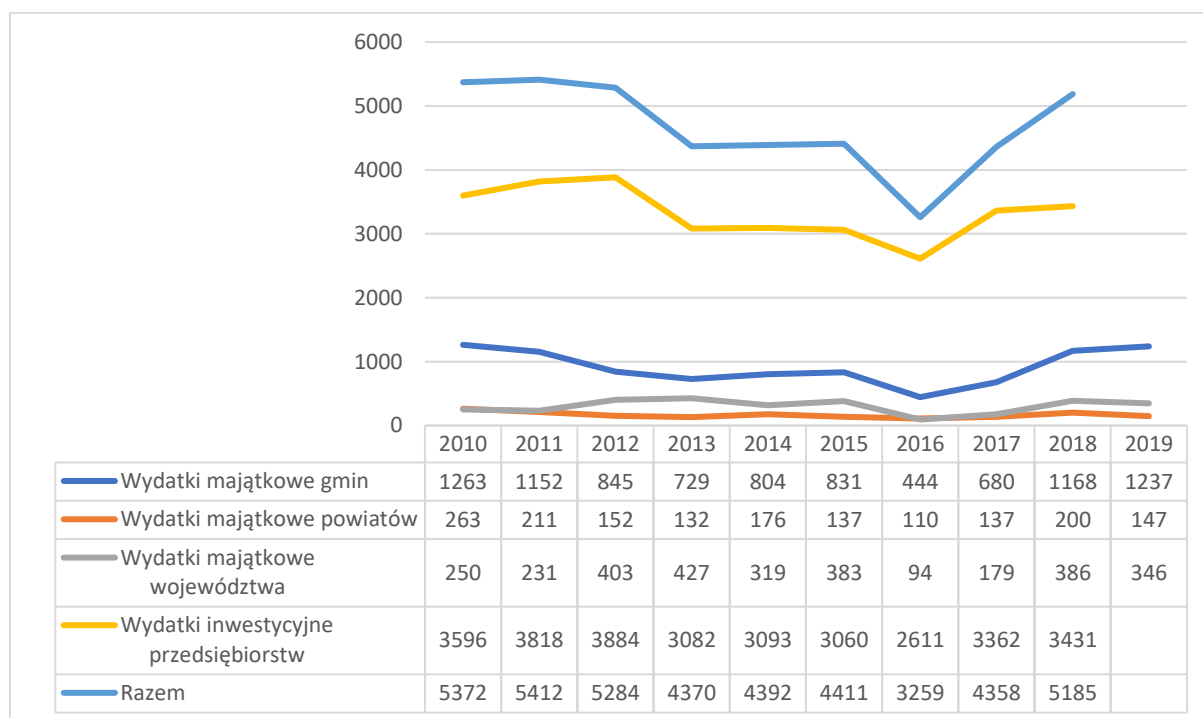
4. Czy realne jest osiągnięcie zakładanych celów zawartych w projekcie SRWŚ 2030+ przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych? Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Oceny zaproponowanych w dokumencie ram finansowych dokonano na podstawie analizy danych ujętych w statystyce GUS odnoszących się do dochodów i wydatków JST oraz nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Przeanalizowano dane statystyczne za okres od 2010 do 2019 i na tej podstawie określono trendy zmian w potencjale finansowania polityk rozwoju w sferze publicznej oraz w sferze prywatnej. Na podstawie trendów sporządzono prognozę finansowania polityki rozwoju województwa. Wyniki sporządzonej prognozy porównano z propozycjami odnoszącymi się do ram finansowych przedstawionymi w projekcie Strategii.

Spojrzenie na wydatki inwestycyjne samorządów lokalnych oraz przedsiębiorstw w istotny sposób określa poziom finansowania wydatków rozwojowych w skali regionu. W wydatkach inwestycyjnych zawierają się m. in. środki zewnętrzne, w tym dotacje rozwojowe z Unii Europejskiej.

W okresie ostatniej dekady w województwie świętokrzyskim nie odnotowano stałego wzrostu wydatków rozwojowych zarówno w sferze publicznej (w ujęciu regionalnym) jak też przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego. Wydatki rozwojowe charakteryzowały się zmiennością, po 2010 roku systematycznie spadały, osiągając minimum w 2016 roku. Od tego momentu zauważalny był wzrost, szczególnie w odniesieniu do wydatków majątkowych gmin oraz inwestycji przedsiębiorstw. Łącznie w skali regionu, aż 71% wydatków rozwojowych stanowiły inwestycje przedsiębiorstw.

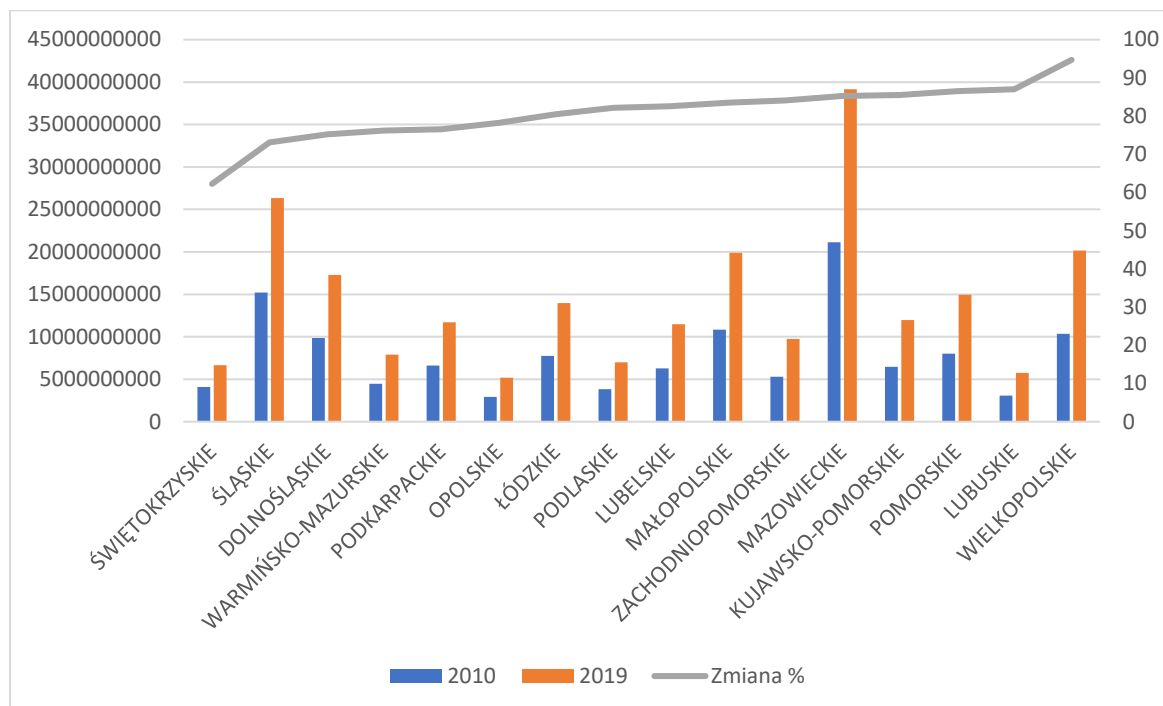
Wykres 1. Wydatki majątkowe gmin, powiatów, województwa oraz wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w okresie od 2010 do 2019 roku

Źródło: GUS/BDL

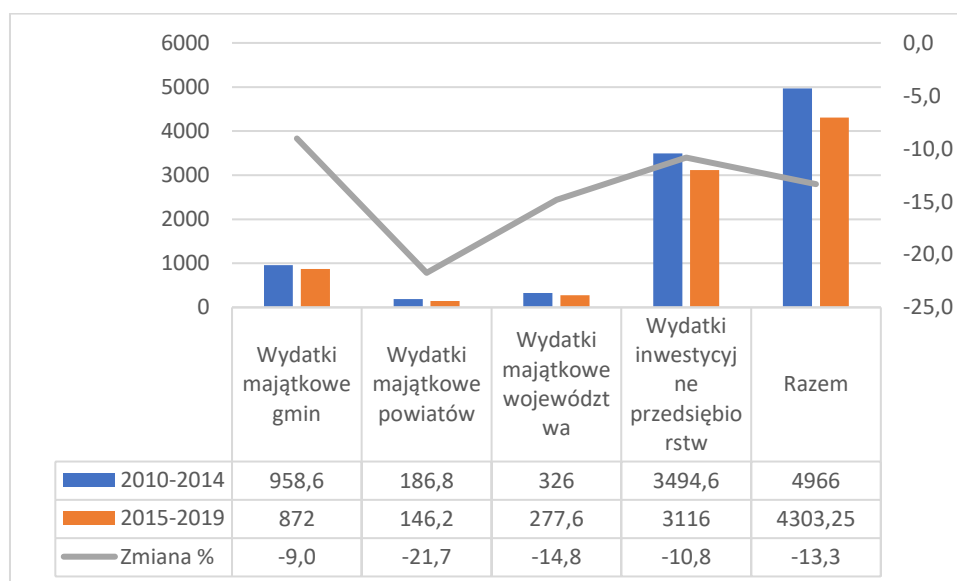
Wzrost dochodów gmin w województwie świętokrzyskim pomiędzy 2010 a 2019 rokiem wyniósł 62,2% i była to najniższa skala wzrostu dochodów w skali kraju. Jednocześnie w tym samym okresie nie zauważono istotnego wzrostu wydatków majątkowych samorządów. Co więcej w przedziale okresu 2015-2019 odnotowano spadek wydatków majątkowych gmin oraz przedsiębiorstw w porównaniu z okresem pomiędzy 2010 a 2014 rokiem.

Wykres 2. Dochody gmin ogółem w województwach w Polsce

Źródło: GUS/BDL

Wykres 3. Zmiana wydatków majątkowych gmin, powiatów, województwa oraz wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w okresie od 2010 do 2019 roku

Źródło: GUS/BDL

Powyższe spojrzenie na wydatki rozwojowe skłania do konkluzji, iż wydatki majątkowe samorządu terytorialnego w dużym stopniu uzależnione są od dostępności zewnętrznych funduszy. Wzrost dochodów gmin nie przełożył się w istotnym zakresie na wzrost wydatków inwestycyjnych. Rosły więc przede wszystkim wydatki bieżące. Rozwój regionu w dużym stopniu uzależniony był od inwestycji przedsiębiorstw.

Jak czytamy w projekcie Strategii na podstawie danych BDL za lata 2012–2018 przyjmuje się za wiarygodną informację, że do 2030 r. przedsiębiorstwa z województwa świętokrzyskiego wydadzą środki finansowe na cele ujęte w Strategii o orientacyjnej wartości 5,2 mld zł, pośrednio przyczyniając się do realizacji przede wszystkim celów 1 i 2 SRWŚ. Planowane przez gminy i powiaty województwa świętokrzyskiego nakłady inwestycyjne w latach 2020–2030 wyniosą ok. 10,35 mld zł.

W opinii oceniających prognozy odnoszące się do poziomu finansowania inwestycji rozwojowych przez jednostki samorządu terytorialnego są realne, lub być może niedoszacowane. Wg danych GUS w dekadzie pomiędzy 2010 a 2019 rokiem łączne wydatki inwestycyjne poziomu regionalnego wynosiły 12,1 mln zł. Co prawda w dużym stopniu ta kwota uzależniona była od wielkości środków unijnych, których w kolejnej dekadzie będzie na pewno mniej. Jednocześnie warto zauważyć, iż dochody własne samorządu terytorialnego w dużym zakresie kształtują dochody z PIT. Na pewno wzrost dochodów z PIT osłabiać będą procesy demograficzne. Przechodzenie na emeryturę i ubytek ludności w wieku produkcyjnym przyczyni się do spadku liczby podatników w zakresie umów o pracę, wzrośnie liczba podatników związanych z emeryturami i rentami. W tym miejscu warto jednak zaznaczyć, iż w skali regionu następował wzrost wynagrodzeń, a w skali kraju wzrost średniego wynagrodzenia krajowego, co wpływało na wysokość emerytur. Reasumując, prognozy finansowania wydatków rozwojowych w skali regionu przez regionalny sektor publiczny wydają się być realne.

Wydaje się natomiast, że mocno niedoszacowany jest udział sektora prywatnego w finansowaniu rozwoju regionu. Dane GUS podają, że w przedziale czasu od 2010 do 2018 roku wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim wynosiły 29,9 mld zł. Rozbieżność może jednak wynikać z trudności zdefiniowania jak część wydatków inwestycyjnych wspierać będzie rozwój regionu w odniesieniu do celów strategicznych.

Mając na uwadze powyższe spojrzenie na poziom wydatków rozwojowych w skali regionu można ocenić, iż **realne jest osiągnięcie zakładanych celów zawartych w projekcie SRWŚ 2030+** przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych. W opinii oceniających ramy finansowania rozwoju regionu z poziomu publicznego są realne, być może niedoszacowane. Dyskusyjna jest natomiast kwestia spojrzenia na finansowanie regionu z poziomu prywatnego. Łączne wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw były wyraźnie wyższe w okresie od 2010 do 2018 od prognozy dla kolejnej dekady. Jednocześnie trudność w ocenie polega na tym, w jaki sposób oceniać wkład przedsiębiorstw w rozwój regionu. Czy należy ujmować wszystkie wydatki inwestycyjne, czy tylko wybrane, które można bezpośrednio przypisać do celów rozwojowych ujętych w Strategii.

Podsumowując, należy stwierdzić, że ramy finansowe projektu SRWŚ 2030+ określone zostały na bazie dostępnej na dzień tworzenia dokumentu wiedzy i prognoz dot. finansowania działań rozwojowych i w opinii oceniających zostały sporządzone w sposób prawidłowy. Oznacza to, że realne jest osiągnięcie zakładanych celów projektu SRWŚ 2030+ pod warunkiem utrzymania zakładanego poziomu finansowania działań rozwojowych i ich skutecznego wykorzystania.

4. Wnioski i rekomendacje

Poniżej w formie syntetycznej przedstawiono najważniejsze wnioski płynące z badania ex-ante projektu SRWŚ 2030+ oraz przypisano do nich rekomendacje, które w opinii oceniających wniosą wkład w podniesienie jakości projektu SRWŚ 2030+.

Tabela 12. Wnioski i rekomendacje płynące z oceny ex-ante projektu SRWŚ 2030+

Lp.	Wniosek wynikający z badania (strona w raporcie)	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
1	Zdefiniowanie w projekcie Strategii wyzwania wykazują się spójnością z analizą SWOT. Zauważono przy tym, że przy wyzwaniu rozwojowym odnoszącym się do Ekologii nie wymieniono działań/ wyzwań, które odnoszą się do problemu deficytu zasobów wodnych w województwie świętokrzyskim. Rekomenduje się uzupełnienie tego wyzwania (str. 18) Ponadto w odniesieniu do wyzwania nr 4. <i>Racjonalne, a przy tym prorozwojowe, gospodarowanie słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką poprzez terytorializację polityki rozwoju</i> – należy zwrócić uwagę, że rozwinięcie tego wyzwania odnosi się do wszystkich OSI w województwie. W związku z tym pojawia się niespójność w zdefiniowaniu wyzwania. Otóż wyzwanie wskazuje, że racjonalne i prorozwojowe gospodarowanie przestrzenią województwa odnosić się powinno do obszarów słabo zurbanizowanych. Stoi to w sprzeczności z niższej wymienionymi OSI, takimi jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Kielecki Obszar Funkcjonalny, obszar funkcjonalny miast północnych: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna i Końskie, które co do zasady są terenami mocno zurbanizowanymi. Rekomenduje się przeformułowanie treści zapisu wyzwania.	Rekomenduje się uzupełnienie wyzwania rozwojowego odnoszącego się do Ekologii o działania/ wyzwania, które odnoszą się do problemu deficytu zasobów wodnych w województwie świętokrzyskim (str. 18). Rekomenduje się przeformułowanie treści zapisu wyzwania nr 4 tak, aby było ono spójne i odnosiło się do obszarów słabo zurbanizowanych (str. 18).	Uzupełnienia mają na celu podniesienie spójności zapisów dotyczących wyzwań rozwojowych województwa świętokrzyskiego
2	Analiza SWOT zaprezentowana w projekcie SRWŚ 2030+ charakteryzuje się dużą trafnością i poprawnością, jednak część zapisów wymaga korekty, wyjaśnienia lub uzupełnienia. (str. 35-37 oraz zaznaczone treści w tabeli 2)	W odniesieniu do czynników SWOT, które oceniający uznali za częściowo trafne, mało trafne lub nietrafne sugeruje się weryfikację i przeformułowanie treści zapisów. W odniesieniu do zapisów, których dotyczyła trudność zweryfikowania w oparciu o materiał Diagnostyczny proponuje się wskazanie źródła informacji.	Część zapisów analizy SWOT, co do których oceniający mają rozbieżną od Autorów Strategii ocenę charakteru danych zjawisk, wymaga weryfikacji, w szczególności w odniesieniu do ich strategicznego znaczenia dla rozwoju regionu. Weryfikacja zapisów ma analizy SWOT ma na celu podniesienie spójności tej części dokumentu z materiałem diagnostycznym

Lp.	Wniosek wynikający z badania (strona w raporcie)	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
		Dobrym rozwiązaniem może być uzupełnienie o schemat prezentujący dochodzenie do ustaleń w postaci SWOT, pokazujący ścieżkę logiczną definiowania wniosków końcowych. W tym schemacie warto wskazać, że istotną część wiedzy pozyskano w trakcie spotkań/ konsultacji/ badań jakościowych. (str. 37)	
3	Analizując tryb wyznaczania OSI w województwie świętokrzyskim należy stwierdzić, iż realizowany był on w oparciu o obiektywne, mierzalne wskaźniki rozwoju, które pozwoliły wskazać zarówno obszary problemowe, jak też takie, które charakteryzują się szczególnym potencjałem wzrostu (są lub mogą być swoistym biegunami wzrostu w skali regionu). Wątpliwości oceniających budzi fakt, że łącznie OSI obejmują aż 87 gmin, zamieszkałych przez ponad 1 121 tys. mieszkańców (90% ludności regionu). Obszary OSI obejmą 83% województwa. Oceniający zwracają również uwagę na istotne rozproszenie terytorialne OSI. Obszary zagrożone trwają marginalizacją oraz fakt, że część OSI pokrywa się, tj. wybrane gminy zostały zaliczone do różnych OSI. Oznacza to, że w przypadku tych obszarów za problem należy uznać sferę zarządzania, co przekładać się będzie na realizację efektywnych działań i projektów, które pozwolą wyprowadzać te obszary ze stanu marginalizacji. Co do zasady nowe podejście do rozwoju regionalnego ujęte w KSRR zakłada realizację partnerskich projektów, które komplementarnie rozwiązywać będą problemy tych obszarów. Ponadto w przypadku gmin, które ujęte są w kilku OSI może dojść do braku komplementarności i spójności w realizacji polityk rozwoju. (str. 67).	Rekomenduje się dokonanie ustalenie priorytetów tematycznych wsparcia OSI na dalszym etapie wdrażania Strategii (np. na etapie przygotowania RPO), kierując się zasadą strategicznej koncentracji sił i środków, tak aby uniknąć ryzyka nadmiernego rozproszenia interwencji. (str. 67)	Podejście do wyznaczania OSI, które skutkuje w przypadku województwa świętokrzyskiego tym, że obszary strategicznej interwencji zamieszkuje 90% ludności regionu i obejmują one 83% województwa jest sprzeczne z ideą strategicznej koncentracji sił i środków, rodzi się obawa nadmiernego rozproszenia interwencji. W związku z powyższym nasuwa się pytanie: czy kwestia koncentracji sił i środków, wyboru ścieżki rozwoju, etc. będzie przedmiotem dalszych uzgodnień – np. na poziomie podziału środków RPO?

Lp.	Wniosek wynikający z badania (strona w raporcie)	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
4	Potencjały województwa świętokrzyskiego zostały trafnie zidentyfikowane. Jednocześnie zastrzeżenia zespołu badawczego budzi przede wszystkim wykazanie jako potencjału dostępu do usług opieki zdrowotnej (str. 70) Ponadto zespół badawczy sugeruje ujęcie po stronie potencjałów rozwojowych województwa świętokrzyskiego kapitału społecznego (str. 70)	Rekomenduje się usunięcie z listy potencjałów województwa dostępu do usług opieki zdrowotnej (str. 70). Rekomenduje się ujęcie kapitału społecznego po stronie potencjałów województwa (str. 70).	Wykazanie jako potencjału dostępu do usług opieki zdrowotnej jest mało trafne. O ile bowiem trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego, o tyle zapisy tejże diagnozy sugerują równocześnie, że dostępu do usług opieki zdrowotnej nie należy rozpatrywać jako czynnika decydującego o przewadze konkurencyjnej województwa. Z kolei za ujęciem po stronie potencjałów województwa kapitału społecznego przemawiają wyniki analizy SWOT
5	W projekcie SRWŚ 2030+ zapisano (str. 81), że przy przypisywaniu wskaźników do każdego celu operacyjnego przyjętego w ramach celów strategicznych 1–3; pominięto cel horyzontalny (4), argumentując to tym, że ma on wybitnie jakościowy charakter. Przyjmując argumentację o jakościowym charakterze celu strategicznego nr 4, jednocześnie wskazać należy, że pozostawienie celów operacyjnych bez przypisanych do nich wskaźników utrudni możliwość monitorowania postępów realizacji wizji i misji województwa (str. 98). Ponadto dla części celów operacyjnych zaproponowano uzupełnienie wskaźników monitorowania (str. 98)	Rekomenduje się uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitorowania (str. 98) Rekomenduje się także uzupełnienie wskazanych celów operacyjnych o zaproponowane wskaźniki monitorowania (str. 98)	Przypisanie do celów operacyjnych będących rozwinięciem celu strategicznego nr 4 odpowiednio dobranych wskaźników umożliwi monitorowanie postępów realizacji zamierzeń przewidzianych dla tego celu strategicznego, a tym samym przyczyni się do monitorowania postępów realizacji wizji i misji rozwoju województwa. Z kolei uzupełnienie części celów operacyjnych o zaproponowane wskaźniki monitorowania, powinno przyczynić się do poprawy możliwości obserwacji postępów w realizacji przyjętej wizji rozwoju województwa.

Lp.	Wniosek wynikający z badania	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
6	Uwarunkowania zewnętrzne Strategii zaprezentowane w projekcie SRWŚ 2030+ charakteryzują się dużą logiką i spójnością. Jednocześnie należy stwierdzić, że: (a) czynniki wykazane na poziomie unijnym charakteryzuje brak spójności, ponieważ nie są one powiązane z żadnym zdefiniowanym uwarunkowaniem; (b) wskazane uwarunkowanie odnoszące się do powstania nowego paradygmatu rozwoju regionalnego należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie logika i spójność powiązań tego paradygmatu z rozwojem społeczno-gospodarczy regionu w perspektywie do 2030 roku nie jest możliwa do określenia ze względu na brak w projekcie SRWŚ 2030+ informacji niezbędnych do przeprowadzenia takiej oceny. (str. 99)	Rekomenduje się dokonanie stosownych uzupełnień w treści Strategii, tak aby uwarunkowania zewnętrzne charakteryzowały się pełną logiką i spójnością (str. 99)	Zdecydowana większość wskazanych w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowań zewnętrznych wykazuje się logiką i spójnością. Aby zachować pełną spójność i logikę należy w przypadku dwóch uwarunkowań dokonać stosownych uzupełnień.
7	Analizowany tekst projektu SRWŚ 2030+ charakteryzuje się wysokim poziomem poprawności terminologicznej, jednocześnie zastosowany język ocenić należy jako trudny w odbiorze (str. 100).	Rekomenduje się dokonanie modyfikacji językowej treści projektu SRWŚ 2030+ głównie pod kątem poprawy jego czytelności i jasności odbioru dla czytelnika niezaznajomionego ze specyfiką dokumentów o charakterze strategicznym (str. 100)	Poprawa czytelności i jasności treści zawartych w projekcie SRWŚ 2030+ ma na celu spowodowanie, aby dokument ten był „przyswajalny” nie tylko dla osób zajmujących się zarządzaniem strategicznym jednostkami samorządu terytorialnego, ale także dla przeciętnego czytelnika. Poprawa czytelności i jasności przekazu powinna przyczynić się do większego upowszechnienia treści Strategii wśród mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
8	Na aspekt wzrostu kompetencji kadr administracji publicznej zwraca uwagę cel operacyjny 4.1. <i>Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem</i> w kierunku działań 4.1.2. Należy jednak zaznaczyć, że w ramach tego celu nie przewidziano żadnych wskaźników dających możliwość prowadzenia cyklicznej obserwacji wzrostu kompetencji kadr administracji publicznej (str. 117)	Sugeruje się uzupełnienie wskazanego kierunku działań o wskaźniki pozwalające na prowadzenie cyklicznej obserwacji wzrostu kompetencji kadr administracji publicznej (str. 117)	Realizacja zamierzeń Strategii w dużej mierze będzie zależeć od jakości kadr zatrudnionych w jednostkach administracji publicznej. Należy zatem podejmować działania mające na celu podnoszenie wiedzy, umiejętności i kompetencji tych kadr. Z kolei aby mieć możliwość prowadzenia cyklicznej obserwacji wzrostu

Lp.	Wniosek wynikający z badania (strona w raporcie)	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
			kompetencji kadr administracji publicznej konieczne jest określenie odpowiednich wskaźników monitorowania
9	Biorąc pod uwagę elementy składowe filaru „Instytucje” i filaru „Instrumentarium”, na których opierać się ma system realizacji Strategii, stwierdzić należy, że przyjęte podejście jest trafne, a system realizacji wydaje się być kompletny w odniesieniu do wyzwań rozwojowych oraz do celów, jakie mają być realizowane. Jednocześnie warto rozważyć uzupełnienie instrumentarium instytucjonalnego o dodatkowe instrumenty (str. 120-121)	Rekomenduje się uzupełnienie instrumentarium instytucjonalnego o dodatkowe instrumenty. Mogą to być np. instrumenty wspierające współpracę sektora publicznego i prywatnego. Współpraca taka może być realizowana przykładowo w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne. Ponadto warto rozważyć uzupełnienie instrumentarium o takie rozwiązania jak: regionalne „miękkie” partnerstwa i sieci współpracy z udziałem przedstawicieli/jednostek Województwa Świętokrzyskiego, jako nośnik transferu know-how, wzmocnienia pozycji regionu w sieci wewnątrzregionalnych i międzyregionalnych powiązań oraz instrument mobilizowania partnerów do wspólnych projektów i generowania innowacji; partnerskie projekty regionalne z udziałem Województwa i jego jednostek, jako projekty realizacyjne Strategii (zarówno inspirowane przez samorząd województwa, jak i partnerów); partnerskie projekty międzyregionalne, w tym międzynarodowe, jako zyskujące na znaczeniu potencjalne źródło komplementarnego know-how i finansowania; instrumenty typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych	Rozszerzenie instrumentarium instytucjonalnego ma na celu poszerzenie wachlarza możliwych do wykorzystania w procesie realizacji Strategii instrumentów kładących nacisk na partnerstwo i współpracę

Lp.	Wniosek wynikający z badania	Proponowana rekomendacja (strona w raporcie)	Uzasadnienie dla proponowanej rekomendacji
		(ZIT), instrumenty typu rozwoju kierowanego przez lokalne społeczności (RKLS - LGD, inne wielosektorowe partnerstwa lokalne), jako animatorzy rozwoju lokalnego, wypełniający funkcję lokalnych agencji rozwoju w obszarach tematycznych realizujących cele i kierunki strategii rozwoju województwa (str. 121)	
10	Przyjęte w ramach systemu monitorowania i ewaluacji podejście co do zakresu i charakteru gromadzonych danych oraz ich analizy należy uznać za trafne. Zastrzeżenie zespołu badawczego budzi jednak kwestia możliwości obserwacji postępów w realizacji działań przewidzianych dla OSI. Należy bowiem podkreślić, że dla wyznaczonych w projekcie SRWŚ 2030+ obszarów strategicznej interwencji nie zdefiniowano celów do realizacji (są jedynie wymienione oczekiwane skutki interwencji) i nie przypisano wskaźników, które pozwoliłyby na prowadzenie cyklicznej obserwacji postępów w realizacji zamierzeń przewidzianych dla OSI (str. 123)	Rekomenduje się zatem dokonanie stosownych uzupełnień dokumentu Strategii o treści (cele i wskaźniki) pozwalające monitorować postępy w realizacji działań przewidzianych dla OSI (str. 123)	Uzupełnienie dokumentu Strategii o cele do realizacji dla poszczególnych OSI oraz przypisane do nich wskaźniki monitorowania pozwoli na prowadzenie cyklicznej obserwacji postępów w realizacji zamierzeń przewidzianych dla OSI (str. 123)
11	Przeprowadzona ocena pozwala stwierdzić, że zdecydowana większość wskaźników monitoringu celów operacyjnych umożliwia prowadzenie cyklicznej obserwacji postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych. W przypadku wykazania częściowej możliwości prowadzenia powyższej obserwacji, zarekomendowano stosowne uzupełnienia. Największe wątpliwości zespołu badawczego budzi brak wskaźników monitoringu przy celach operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4. Zdaniem zespołu badawczego pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągnięcia celu strategicznego nr 4, jak i przyporządkowanych do niego celów operacyjnych (str. 127)	Rekomenduje się zatem uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitoringu (str. 127).	Przyporządkowanie celom operacyjnym przypisanym do celu strategicznego nr 4 odpowiednich wskaźników monitoringu pozwoli na obserwację postępów w realizacji misji województwa świętokrzyskiego.

Źródło: opracowanie własne

5. Podsumowanie

Przedmiotem badania ewaluacyjnego była ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (SRWŚ 2030+), pozwalająca na sformułowanie rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej i formalnej tego dokumentu.

Głównym celem ewaluacji było dokonanie kompleksowej oceny ex-ante projektu SRWŚ 2030+ oraz sformułowanie wniosków i możliwych do wykorzystania rekomendacji dotyczących pożądanych zmian projektu dokumentu, które przyczynią się do podniesienia jego jakości.

W ramach badania Wykonawca udzielił odpowiedzi na 14 pytań badawczych, przyporządkowanych do trzech modułów.

Na potrzeby analizy ex-ante projektu SRWŚ 2030+ wykorzystano następujące metody badawcze:

Analiza desk research była kluczowym narzędziem badania ewaluacyjnego ex-ante projektu SRWŚ 2030+. Pozwoliła przede wszystkim odtworzyć logikę definiowania wyzwań strategicznych, wizji i celów rozwojowych. Jest również bardzo ważna w kontekście oceny systemu zarządzania SRWŚ 2030+, w tym doboru wskaźników monitoringu.

Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) – badania te pozwoliły na pogłębienie wiedzy nt. logiki tworzenia projektu SRWŚ+ 2030 i przyjętych w niej wyzwań rozwojowych, wizji, celów, jak również zaproponowanego systemu zarządzania strategią. Wykonawcy badania skupili się na mechanizmach tworzenia strategii, w tym również wnioskach formułowanych na etapie konsultacji społecznych, odbiorze projektu Strategii przez partnerów społecznych, instytucjonalnych, w tym samorządowych i przedsiębiorców. Szczególnie ważny był aspekt odnoszący się do zarządzania SRWŚ+ 2030.

Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami instytucji włączonych w proces przygotowywania SRWŚ 2030+. W ramach badania przeprowadzonych 15 wywiadów.

Model logiczny – na jej podstawie dokonano analizy całości układu logicznego dokumentu, wychodząc od części diagnostycznej, analizy SWOT, potencjałów i problemów, uwarunkowań zewnętrznych, wyzwań rozwojowych, a następnie przypisanych do nich poszczególnych celów i zadań. Model logiczny pozwolił ocenić czy strategia stanowi odpowiedź na wszystkie zdiagnozowane problemy, odpowiednio wykorzystuje potencjał regionu oraz szanse zewnętrzne, czy cele i zadania zostały właściwie zaprogramowane.

Model logiczny pozwolił również ocenić zapisy odnoszące się do wizji, i sprawdzić czy mają one swoją kontynuację w celach strategicznych i operacyjnych SRWŚ 2030+ oraz czy dobrano właściwy zestaw wskaźników pomiaru zmian, jakie nastąpią w wyniku realizacji Strategii.

Macierz/matryca przystawalności – w niniejszym badaniu analiza przystawalności posłużyła sprawdzeniu czy i w jakim stopniu zapisy SRWŚ 2030+ realizują cele/działania opisane w dokumentach strategicznych kraju, przede wszystkim: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Spotkanie konsultacyjne – w trakcie dyskusji przedstawicieli Wykonawcy przedstawiono wstępne wnioski i poddano je dyskusji. Spotkanie przeprowadzono po zakończeniu kompleksowej analizy

i oceny zebranego materiału badawczego, w końcowym etapie sporządzania wstępnej wersji raportu końcowego.

W odniesieniu do poszczególnych pytań badawczych wyciągnięto następujące wnioski.

MODUŁ I. Ocena trafności projektu SRWŚ 2030+

1. Czy projekt SRWŚ 2030+ trafnie odpowiada na wyzwania/potrzeby/przeszkody rozwojowe województwa świętokrzyskiego określone w dokumencie pn.: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego? Jeśli nie odpowiada, to jakie zmiany w tym zakresie winny być wprowadzone.

Odpowiedź:

Mając na uwadze zaprezentowaną w projekcie SRWŚ 2030+ listę wyzwań należy stwierdzić, iż zostały one zdefiniowane właściwie, tj. stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy, bazują na potencjałach regionu oraz umożliwiają wykorzystanie szans płynących z otoczenia, próbując unikać zagrożeń.

W odniesieniu do głównego syntetycznego wniosku jaki wpływa z Diagnozy, należy zgodzić się z opinią autorów Strategii, że województwo świętokrzyskie systematycznie rozwija się, ale rozwój ten jest powolniejszy niż odpowiednie procesy identyfikowane w skali kraju, oraz że zmiana ścieżki rozwoju stanowi najważniejsze wyzwanie stojące przed województwem świętokrzyskim w perspektywie nadchodzącej dekady.

2. Czy w analizie SWOT województwa świętokrzyskiego zawartej w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego zostały trafnie odzwierciedlone mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla województwa? Jeśli nie, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Mając na uwadze szczegółową weryfikację zapisów analizy SWOT należy uznać, że została ona sporządzona poprawnie. Weryfikacji wymaga kilka zapisów, co do których oceniający mają rozbieżną od Autorów Strategii ocenę charakteru danego zjawiska, w szczególności w odniesieniu do jego strategicznego znaczenia dla rozwoju regionu. Jednocześnie należy podkreślić, iż odmienna ocena interpretacji kilku czynników w analizie SWOT nie miała żadnego znaczenia dla definiowania wyzwań rozwojowych, które w opinii oceniających określono w projekcie SRWŚ 2030+ trafnie.

3. Czy w projekcie SRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane obszary strategicznej interwencji (zgodnie z zapisami KSRR), w tym obszary problemowe? Jeśli nie, to w jakim obszarze nie zostały i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Tryb wyznaczania OSI w województwie świętokrzyskim realizowany był on w oparciu o obiektywne, mierzalne wskaźniki rozwoju, które pozwoliły wskazać zarówno obszary problemowe, jak też takie, które charakteryzują się szczególnym potencjałem wzrostu (są lub mogą być swoistym biegunami wzrostu w skali regionu).

Wątpliwości oceniających budzi nt. fakt, że łącznie OSI obejmują aż 87 gmin, zamieszkanymi przez ponad 1 121 tys. mieszkańców (90% ludności regionu). Obszary OSI obejmą 83% województwa. Takie podejście zasadniczo jest sprzeczne z ideą strategicznej koncentracji sił i środków, rodzi się obawa, nadmiernego rozproszenia interwencji.

Rekomenduje się ustalenie priorytetów tematycznych wsparcia OSI na dalszym etapie wdrażania Strategii (np. na etapie przygotowania RPO), kierując się zasadą strategicznej koncentracji sił i środków, tak aby uniknąć ryzyka nadmiernego rozproszenia interwencji.

4. Czy w projekcie ŚRWŚ 2030+ trafnie zostały zidentyfikowane potencjały rozwojowe województwa świętokrzyskiego, tj.: czynniki decydujące o przewadze konkurencyjnej województwa? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Potencjały województwa świętokrzyskiego zostały trafnie zidentyfikowane. Jednocześnie zastrzeżenia zespołu badawczego budzi przede wszystkim wykazanie jako potencjału dostępu do usług opieki zdrowotnej. O ile bowiem trafność zapisu potwierdzają informacje ujęte w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego, o tyle zapisy te same diagnozy sugerują równocześnie, że dostępu do usług opieki zdrowotnej nie należy rozpatrywać jako czynnika decydującego o przewadze konkurencyjnej województwa. Rekomenduje się zatem usunięcie z listy potencjałów województwa dostępu do usług opieki zdrowotnej. Ponadto zespół badawczy sugeruje ujęcie po stronie potencjałów rozwojowych województwa świętokrzyskiego kapitału społecznego, na co wskazują zapisy analizy SWOT.

5. Czy w projekcie opracowywanej SRWŚ 2030+ właściwie określono horyzont czasowy względem dokumentów nadrzędnych? Jeśli nie został określony prawidłowo, to w jakim zakresie i na jaki należałoby go zmienić.

Odpowiedź:

Przyjęty w projekcie SRWŚ 2030+ horyzont czasowy strategii został właściwie określony względem dokumentów nadrzędnych.

MODUŁ II. Ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej projektu SRWŚ 2030+

1. Czy zaproponowane w projekcie ŚRWŚ 2030+ kierunki rozwoju, propozycja wizji rozwoju województwa wynikają z zapisów dokumentu pn.: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego? Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić?

Odpowiedź:

Należy podkreślić dużą komplementarność pomiędzy zadeklarowanymi kluczowymi działaniami zarządczymi wynikającymi z misji oraz opisem stanu docelowego rozwoju regionu czyli wizji. W projekcie SRWŚ 2030+ widoczna jest wysoka spójność pomiędzy składowymi wizji, kierunkami interwencji oraz materiałem diagnostycznym.

W projekcie SRWŚ 2030+ komponenty misji, nad którymi pieczę sprawować będzie samorząd województwa świętokrzyskiego, powiązać można z celami operacyjnymi przypisanymi do celu strategicznego nr 4, nawiązującymi bezpośrednio lub pośrednio do sfery zarządczej.

Należy zauważyć, że na poziomie kierunków interwencji, wynikających z celów operacyjnych brakuje kierunków interwencji dedykowanych wyzwaniu rozwojowemu nr 4 przedstawionemu w punkcie 3.3. projektu Strategii. Nie stanowi to jednak istotnego uchybienia, ponieważ wyzwanie nr 4 wiąże się z racjonalnym, prorozwojowym, gospodarowaniem słabo zurbanizowaną przestrzenią wojewódzką, realizowanym poprzez terytorializację polityki rozwoju. Zagadnieniu temu został poświęcony rozdział 6 Terytorialny wymiar strategii (str. 47-66).

2. Czy spójnie zostały ze sobą powiązane cele strategiczne i operacyjne z wizją rozwoju (z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania)? Jeśli nie zostały, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

W projekcie SRWŚ 2030+ przyjęto wizję, jako pożądany obraz województwa świętokrzyskiego w 2030 roku, w brzmieniu:

ŚWIĘTOKRZYSKIE W 2030 ROKU TO AMBITNY REGION O ATRAKCYJNYM WIZERUNKU:

- wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy
- szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne
- będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju

Można stwierdzić, że elementy składowe wizji mają odzwierciedlenie w celach strategicznych, co zobrazowano na poniższym rysunku.

Rysunek 9. Powiązania między elementami wizji a celami strategicznymi

Źródło: opracowanie własne

W projekcie SRWŚ 2030+ znajduje się jeszcze jeden cel strategiczny, a mianowicie Cel 4. (horyzontalny) Sprawne zarządzanie regionem. Zgodnie z treścią projektu Strategii cel ten wiąże się z koniecznością zapewnienia sprawnego zarządzania rozwojem przy uwzględnieniu istniejących zasobów oraz wyzwań związanych z modernizacją ścieżki rozwoju. Wymaga to określenia szeregu działań o charakterze

horyzontalnym, zakładających wielopodmiotową i wielosektorową współpracę w określaniu i wykorzystywaniu dla dobra regionu dostępnych zasobów oraz środków i metod wdrażania założonych celów strategicznych i operacyjnych. Można zatem stwierdzić, że cel strategiczny nr 4 jest powiązany ze wszystkim elementami składowymi misji województwa świętokrzyskiego. Ponadto należy stwierdzić, że w projekcie SRWŚ 2030+ cele operacyjne stanowią logiczne rozwinięcie celów strategicznych.

W projekcie SRWŚ 2030+ założono dwa kluczowe wskaźniki dla misji strategicznej, związane z najważniejszymi wyzwaniami rozwojowymi świętokrzyskiego. Te dwa kluczowe wskaźniki to:

- Liczba mieszkańców województwa, gdzie zakłada się, że w perspektywie 2030 roku uda się utrzymać stan z 2018 roku, tzn. liczba ludności województwa będzie oscylować w okolicach wartości 1 241 546.
- PKB na jednego mieszkańca, gdzie zakłada się, że w perspektywie 2030 roku wartość wskaźnika zarówno w ujęciu kwotowym jak i procentowym, będzie rosła.

Dobór tych wskaźników należy uznać za trafny z punktu widzenia możliwości oceny jakości zarządzania województwem.

W projekcie SRWŚ 2030+ zapisano (str. 81), że przy przypisywaniu wskaźników do każdego celu operacyjnego przyjętego w ramach celów strategicznych 1–3, pominięto cel horyzontalny (4), argumentując to tym, że ma on wybitnie jakościowy charakter. Przyjmując argumentację o jakościowym charakterze celu strategicznego nr 4, oceniający wskazali, że pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość monitorowania postępów realizacji zamierzeń przewidzianych dla tego celu, a tym samym utrudni możliwość monitorowania postępów realizacji misji i wizji rozwoju województwa. Rekomenduje się zatem uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitorowania.

Dla części celów operacyjnych zaproponowano ponadto uzupełnienie wskaźników monitorowania, co w opinii zespołu badawczego powinno przyczynić się do poprawy możliwości obserwowania postępów w realizacji przyjętej wizji rozwoju województwa.

3. Czy struktura treści projektu ŚRWŚ 2030+ jest czytelna, posiada wewnętrzną logikę, spójność oraz czy zastosowany język jest poprawny terminologicznie i jednoznaczny? Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Struktura treści projektu ŚRWŚ 2030+ jest czytelna, posiada wewnętrzną logikę, spójność, co widoczne jest w ocenie składowych projektu SRWP 2030 (diagnoza, wyzwania, wizja, misja, cele).

Analizowany tekst projektu SRWŚ 2030+ charakteryzuje się wysokim poziomem poprawności terminologicznej, jednocześnie zastosowany język ocenić należy jako trudny w odbiorze. Korzystając z porządkowej terminologii, można stwierdzić, że z punktu widzenia skutecznej komunikacji mocnymi stronami są wykorzystanie elementów graficznych ilustrujących układ treści, a także zachowanie poprawności językowej. Odnotowano nieliczne literówki i błędy interpunkcyjne, bez istotnego znaczenia dla zrozumiałości tekstu. Do słabych stron należą przede wszystkim: trudne słownictwo, w dużej mierze wynikające ze specyfiki dokumentu, niewykorzystanie perspektywy odbiorcy i oparcie

formalne tekstu na wyróżnikach bezosobowego stylu kancelaryjnego. Wspomniane niewykorzystanie perspektywy odbiorcy wydaje się wynikać ze specyfiki analizowanego dokumentu.

4. Czy projekt SRWŚ 2030+ jest spójny ze wszystkimi najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie regionalnym, m.in.: z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego?

Odpowiedź:

Projekt SRWŚ 2030+ jest spójny ze wszystkimi najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie regionalnym.

5. Czy cele i założenia opracowanej SRWŚ 2030+ są spójne z politykami i strategiami na poziomie krajowym, m.in. z:

- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju „Polska2030”. Trzecia fala nowoczesności”,
- Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- innymi krajowymi strategiami sektorowymi.

Jeśli nie są, to w jakim zakresie i co dokładnie należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Cele i założenia opracowanej SRWŚ 2030+ są spójne z politykami i strategiami na poziomie krajowym.

MODUŁ III. Ocena skuteczności projektu SRWŚ 2030+

1. Czy trafnie określono system realizacji SRWŚ 2030+ z punktu widzenia realizacji wizji i osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych (trafność doboru realizatorów i zadań, komunikacja pomiędzy realizatorami, sprawozdawczość, etc.)?

Odpowiedź:

Biorąc pod uwagę elementy składowe filaru „Instytucje” i filaru „Instrumentarium”, na których opierać się ma system realizacji Strategii, stwierdzić należy, że przyjęte podejście jest trafne, a system realizacji wydaje się być kompletny w odniesieniu do wyzwań rozwojowych oraz do celów, jakie mają być realizowane. Na trafność ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ rozwiązań wskazuje logika doboru realizatorów Strategii oraz podziału ról pomiędzy różne instytucje zaangażowane w proces wdrażania Strategii a także spójne i logiczne powiązanie dokumentów strategicznych z różnych poziomów programowania strategicznego. Ponadto za trafny uznać należy dobór planowanych do wykorzystania w procesie realizacji Strategii instrumentów instytucjonalnych. Jednocześnie zespół badawczy rekomenduje uzupełnienie instrumentarium instytucjonalnego o dodatkowe instrumenty. Mogą to być np. instrumenty wspierające współpracę sektora publicznego i prywatnego. Współpraca taka może być realizowana przykładowo w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne. Zakładać bowiem należy, że podmioty prywatne również będą zaangażowane w realizację zamierzeń przyjętych w SRWŚ 2030+. Ponadto warto rozważyć uzupełnienie instrumentarium o takie rozwiązania jak: regionalne „miękkie” partnerstwa i sieci współpracy z udziałem przedstawicieli/jednostek Województwa Świętokrzyskiego, jako nośnik transferu know-how, wzmocnienia pozycji regionu w sieci wewnątrzregionalnych

i międzyregionalnych powiązań oraz instrument mobilizowania partnerów do wspólnych projektów i generowania innowacji; partnerskie projekty regionalne z udziałem Województwa i jego jednostek, jako projekty realizacyjne Strategii (zarówno inspirowane przez samorząd województwa, jak i partnerów); partnerskie projekty międzyregionalne, w tym międzynarodowe, jako zyskujące na znaczeniu potencjalne źródło komplementarnego know-how i finansowania; instrumenty typu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT), instrumenty typu rozwoju kierowanego przez lokalne społeczności (RKLS - LGD, inne wielosektorowe partnerstwa lokalne), jako animatorzy rozwoju lokalnego, wypełniający funkcję lokalnych agencji rozwoju w obszarach tematycznych realizujących cele i kierunki strategii rozwoju województwa.

Analizując zestaw założeń, na których oparty został system monitorowania i ewaluacji Strategii należy dojść do wniosku, że daje on możliwość realizacji przewidzianych dla niego funkcji.

Przyjęte podejście co do zakresu i charakteru gromadzonych danych oraz ich analizy należy uznać za trafne. Daje ono bowiem możliwość uzyskania wiedzy o postępach w realizacji zamierzeń strategicznych. Zastrzeżenie zespołu badawczego budzi kwestia możliwości obserwacji postępów w realizacji działań przewidzianych dla OSI. Należy bowiem podkreślić, że dla wyznaczonych w projekcie SRWŚ 2030+ obszarów strategicznej interwencji nie zdefiniowano celów do realizacji (są jedynie wymienione oczekiwane skutki interwencji) i nie przypisano wskaźników, które pozwoliłyby na prowadzenie cyklicznej obserwacji postępów w realizacji zamierzeń przewidzianych dla OSI.

Zaproponowany w projekcie SRWŚ 2030+ system sprawozdawczości należy uznać za trafny. Za taką opinią przemawia fakt, że zaproponowane dokumenty powstające w ramach nie tylko systemu monitorowania i ewaluacji Strategii, ale także w ramach realizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz w ramach realizacji zapisów *ustawy o samorządzie województwa*, pozwolą z jednej strony na holistyczne spojrzenie na efekty działań realizowanych w ramach Strategii, a z drugiej strony dadzą możliwość zidentyfikowania specyficznych czynników, które mogą mieć istotny wpływ na powodzenie procesu implementacji Strategii.

Analizując ramy instytucjonalne przypisujące odpowiedzialność za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji SRWŚ 2030+, należy uznać, że zostały one zdefiniowane trafnie. Za taką oceną przemawia fakt, że wyraźnie wskazano podmiot odpowiedzialny za prowadzenie procesu monitoringu i ewaluacji SRWŚ 2030+ oraz jasno określono zakres realizowanych przez ten podmiot zadań. Ponadto uwzględniono w procesie monitoringu i ewaluacji Strategii rolę ciała doradczego i opiniotwórczego, w którego składzie znajdują się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z terenu województwa świętokrzyskiego, administracji rządowej, jednostek sektora edukacji i szkolnictwa wyższego oraz partnerów społeczno-gospodarczych.

2. Czy system realizacji określony w projekcie SRWŚ 2030+ daje gwarancję skuteczności z punktu widzenia osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych?

Odpowiedź:

System realizacji SRWŚ 2030+ nie budzi większych zastrzeżeń. Starając się udzielić odpowiedzi na pytanie badawcze napotkano na trudność związaną ze sformułowaniem „gwarancja skuteczności”. Oceniając bowiem w 2020 roku system realizacji Strategii trudnym jest stwierdzenie czy daje on gwarancję skuteczności osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych wyznaczonych w perspektywie roku 2030, biorąc pod uwagę wpływ czynników zewnętrznych na osiągnięcie założonych celów rozwojowych.

3. Czy przyjęty zestaw wskaźników monitorowania jest poprawnie zdefiniowany i czy ich realizacja umożliwi cykliczne obserwowanie postępu w kontekście osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych? Jeśli nie umożliwi, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Zdecydowana większość wskaźników monitoringu celów operacyjnych umożliwia prowadzenie cyklicznej obserwacji postępu w kontekście osiągania celów strategicznych i operacyjnych. W przypadku wykazania częściowej możliwości prowadzenia powyższej obserwacji, zarekomendowano stosowne uzupełnienia. Największe wątpliwości zespołu badawczego budzi brak wskaźników monitoringu przy celach operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4. Zdaniem zespołu badawczego pozostawienie celów operacyjnych przypisanych do tego celu strategicznego bez odpowiednio dobranych wskaźników, utrudni możliwość cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągania celu strategicznego nr 4, jak i przyporządkowanych do niego celów operacyjnych. Tym samym utrudniona zostanie możliwość obserwacji postępów w realizacji misji województwa świętokrzyskiego. Rekomenduje się zatem uzupełnienie celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego nr 4 o odpowiednie wskaźniki monitoringu.

4. Czy realne jest osiągnięcie zakładanych celów zawartych w projekcie SRWŚ 2030+ przy oszacowanych w dokumencie ramach finansowych? Jeśli nie jest, to w jakim zakresie i co należałoby zmienić.

Odpowiedź:

Ramy finansowe projektu SRWŚ 2030+ określone zostały na bazie dostępnej na dzień tworzenia dokumentu wiedzy i prognoz dot. finansowania działań rozwojowych i w opinii oceniających zostały sporządzone w sposób prawidłowy. Oznacza to, że realne jest osiągnięcie zakładanych celów projektu SRWŚ 2030+ pod warunkiem utrzymania zakładanego poziomu finansowania działań rozwojowych i ich skutecznego wykorzystania.

6. Spis map, rysunków, tabel, wykresów

Tabela 1. Matryca powiązań pomiędzy wyzwaniami rozwojowymi województwa świętokrzyskiego a czynnikami rozwoju ujętymi w analizie SWOT	19
Tabela 2. Ocena i uzasadnienie trafności ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju województwa świętokrzyskiego	38
Tabela 3. Podstawowe dane nt. OSI w województwie świętokrzyskim	68
Tabela 4. Analiza trafności wskazanych w projekcie SRWŚ 2030+ potencjałów rozwojowych w odniesieniu do materiału diagnostycznego.....	71
Tabela 5. Spójność wizji i kierunków rozwoju województwa z materiałem diagnostycznym	79
Tabela 6. Spójność celów strategicznych i operacyjnych z wizją i misją rozwoju (z uwzględnieniem zaproponowanych wskaźników monitorowania).....	88
Tabela 7. Ocena logiki i spójności wewnętrznej projektu SRWŚ 2030.....	99
Tabela 8. Spójność pomiędzy Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego i celami SRWŚ 2030	102
Tabela 9. Zgodność pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i celami SRWŚ 2030.....	108
Tabela 10. Zgodność pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i celami SRWŚ 2030+.....	113
Tabela 11. Ocena wskaźników monitoringu celów operacyjnych pod kątem możliwości cyklicznego obserwowania postępu w kontekście osiągania celów strategicznych i operacyjnych	128
Tabela 12. Wnioski i rekomendacje płynące z oceny ex-ante projektu SRWŚ 2030+	139
Tabela 1. Ocena i uzasadnienie trafności ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego	157
Rysunek 1. Moduły badania ewaluacyjnego	5
Rysunek 2. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module I	6
Rysunek 3. Logika badania ewaluacyjnego w odniesieniu do wyzwań rozwojowych województwa	7
Rysunek 4. Logika badania ewaluacyjnego w odniesieniu do OSI.....	8
Rysunek 5. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module II	9
Rysunek 6. Metody badawcze zastosowane w badaniu ewaluacyjnym w Module III	11
Rysunek 7. Powiązania między elementami wizji a celami strategicznymi.....	86
Rysunek 8. Powiązania między elementami składowymi misji a celami strategicznymi	87
Rysunek 7. Powiązania między elementami wizji a celami strategicznymi.....	148
Wykres 1. Wydatki majątkowe gmin, powiatów, województwa oraz wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w okresie od 2010 do 2019 roku.....	135
Wykres 2. Dochody gmin ogółem w województwach w Polsce.....	136
Wykres 3. Zmiana wydatków majątkowych gmin, powiatów, województwa oraz wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego w okresie od 2010 do 2019 roku	136

7. Bibliografia

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego, Kielce, październik 2019
2. Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI), Sprawozdanie krajowe na 2019 r. dotyczące Polski
3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, załącznik do uchwały nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia "Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030"
4. Opis przedmiotu zamówienia na realizację badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+”
5. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, Załącznik nr 1 do uchwały nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r
6. Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2019 r., Informacje sygnałowe, GUS, Warszawa, 21.10.2019
7. Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019, GUS, Warszawa, Szczecin, 2019
8. Stańczak J., Szałtys D., (2017), *Regionalne zróżnicowanie procesu starzenia się ludności Polski w latach 1990–2015 oraz w perspektywie do 2040 roku*, [w:] *Zielonogórskie Spotkania z Demografią*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Zielona Góra.
9. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
10. Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 12 sierpnia 2020 poz. 1378)

Źródła internetowe:

1. <https://aqicn.org/map/europe/pl/> (dostęp: 13.08.2020)
2. <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf> (dostęp: 01.09.2020)
3. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/rci2019_scorecards.pdf (dostęp: 02.09.2020)
4. <https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/typ/dokumenty/widok/mapa/rok/2020/?x=0.7827&y=1.2488&level=1> (dostęp: 26.08.2020)
5. <https://ungc.org.pl/info/zasoby-wodne-polsce/> (dostęp 12.08.2020)
6. <https://www.gov.pl/web/rozwoj/komentarz-do-danych-gus-i-eurostat-nt-wzrostu-pkb-w-ii-kw-2020-r> (dostęp: 14.08.2020)
7. <https://www.gov.pl/web/rozwoj/zasieg-ubostwa-ekonomicznego-w-2019-roku--komentarz-do-danych-gus> (dostęp: 14.08.2020)
8. <https://www.money.pl/gospodarka/pomogly-swiadczenia-socjalne-i-dobra-sytuacja-gospodarcza-ubostwo-maleje-ale-nie-wszedzie-tak-samo-6527435898029697a.html> (dostęp: 14.08.2020)
9. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/dbaj-o-zdrowie-nie-oddychaj.html> (dostęp 17.08.2020)
10. <https://www.sciencedaily.com/releases/2019/03/190312075933.htm> (dostęp: 13.08.2020)

8. Aneksy

9. Produkty badania (załączniki)

9.1. Załącznik 1. Ocena trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego

Pytania badawcze nie nawiązywały wprost do oceny trafności ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowań zewnętrznych Strategii, jednak zespół badawczy dokonał takiej oceny, aby uzyskać pełny kontekst zagadnień mogących wywierać wpływ na proces implementacji Strategii.

Uwarunkowania zewnętrzne Strategii zaprezentowane zostały w projekcie SRWŚ 2030+ pod tym samym tytułem w rozdziale 2 na stronach 6-10 i przedstawione zostały w podziale na:

- Uwarunkowania globalne.
- Uwarunkowania unijne.
- Uwarunkowania krajowe.

Treści zawarte w Strategii w rozdziale 2 korespondują z treściami zawartymi w Diagnostyce w punkcie 2.1.

Uwarunkowania zewnętrzne Strategii zaprezentowane w projekcie SRWŚ 2030+ charakteryzują się dużą trafnością. Zespół badawczy sformułował zastrzeżenia co do dwóch uwarunkowań:

- Ocena wpływu czynników wykazanych na poziomie unijnym jest niemożliwa do określenia ze względu na brak jasno zdefiniowanego uwarunkowania. Rekomenduje się zatem dokument Strategii uzupełnić o treści, które jasno zdefiniują uwarunkowanie/uwarunkowania na poziomie unijnym oraz wyjaśnią jego/ich wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego w perspektywie roku 2030.
- Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do powstania nowego paradygmatu rozwoju regionalnego należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie ocena wpływu tego paradygmatu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu w perspektywie do 2030 roku nie jest możliwa do określenia ze względu na brak w projekcie SRWŚ 2030+ informacji niezbędnych do przeprowadzenia takiej oceny.

Rekomenduje się zatem uzupełnienie treści projektu SRWŚ 2030+ o odpowiednie zapisy.

Poniżej zaprezentowano ocenę i uzasadnienie odnoszące się do wskazanych w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego.

Tabela 13. Ocena i uzasadnienie trafności ujętych w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
Uwarunkowania globalne					
1	Zmiany klimatyczne	Globalny problem nabierający w XXI wieku niespotykanej wcześniej wagi to zmiany klimatyczne, które są już wyraźnie widoczne w skali globalnej i należy się spodziewać, że będą coraz dotkliwiej odczuwalne przez społeczeństwa i gospodarki. Wzrost temperatury sprzyja wzrostowi intensywności i częstotliwości wielu zjawisk klimatycznych i ich pochodnych, które nie są obojętne dla rozwoju gospodarczego i społecznego świata. Należą do nich ekstremalne zjawiska pogodowe, w tym tornada, grad, błyskawice, burze piaskowe, fale upałów, ulew i burze.	Trafne	Bardzo duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do zmian klimatycznych należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie należy wzmocnić zapisy odnoszące się do wyzwań polityk unijnych związanych ze zmianami klimatycznymi. Wpływ „zmian klimatycznych” na rozwój społeczno-gospodarczy regionu w perspektywie do 2030 roku będzie bardzo duży. Prowadzone na całym świecie badania wykazują negatywny wpływ zmian klimatycznych na sposób życia i ubóstwo oraz w konsekwencji na spodziewane migracje, wysiedlenia i konflikty. Zmiany klimatyczne stanowią wyzwania dla kreowania rozwoju w skali globalnej, Europy, regionów i w wymiarach lokalnych. Nasilenie się zmian klimatycznych korelować będzie z szeregiem problemów społecznych i gospodarczych w skali całego świata, co może mieć istotne skutki dla Europy, kraju i regionu. Zmiany klimatu wpływać będą praktycznie na wszystkie elementy jakości życia. W wyzwaniu zauważono, że zmiany klimatu wpływać będą na występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, które nie pozostaną obojętne dla rozwoju społecznego i gospodarczego świata. Można przyjąć z dużą dozą prawdopodobieństwa, że będą ono generować wyższe koszty funkcjonowania społeczeństw i gospodarek. W tym miejscu sugeruje się „mocniej” podkreślić wagę strategii politycznej Unii Europejskiej, dążącej do stania się do 2050 roku pierwszym neutralnym dla klimatu kontynentem. Warto podkreślić, że dążenie do „zero emisyjności” jest największym wyzwaniem i szansą naszych czasów.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
2	Zanieczyszczenie powietrza	Każdy rodzaj działalności ludzkiej, a w szczególności produkcja energii i ciepła, transport drogowy oraz rolnictwo, powoduje emisję zanieczyszczeń do powietrza. Nieodpowiedni stan jakości powietrza ma negatywny wpływ nie tylko na ludzkie zdrowie, ekosystemy, lecz także na procesy gospodarcze (np. turystyka, rolnictwo). Powietrze jest jednym z elementów środowiska naturalnego, którego ochrona należy do priorytetowych kierunków polityki wielu państw.	Trafne	Bardzo duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do zanieczyszczenia powietrza należy uznać za trafnie zdefiniowane. Zanieczyszczenie powietrza i związane z tym zjawisko smogu należy do istotnych problemów środowiskowych w skali globalnej. Dotyczy głównie państw europejskich: w tym Polski, Włoch czy Bułgarii, i azjatyckich, m.in.: Chin i Indii¹⁴. Według European Society of Cardiology zanieczyszczenie powietrza powoduje 8,8 mln dodatkowych przedwczesnych zgonów rocznie w skali świata. W Europie, zanieczyszczenie powietrza spowodowało w 2015 r. około 790 tys. dodatkowych zgonów, w tym 659 tys. zgonów w 28 państwach członkowskich Unii Europejskiej¹⁵ Jak podkreślono w projekcie SRWŚ 2030+, według różnych szacunków, śmiertelność w Polsce spowodowana zanieczyszczeniem powietrza wynosi 30-46 tys. osób rocznie. Zgodnie z raportem Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) pt. „Jakość powietrza w Europie - raport 2018”, jednym z głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza w Europie (zwłaszcza szkodliwych zanieczyszczeń, takich jak dwutlenek azotu i pył zawieszony) jest transport drogowy. Ponadto emisje z rolnictwa, produkcji energii, przemysłu i gospodarstw domowych również przyczyniają się do zanieczyszczenia powietrza. W Polsce jednak największy problem stanowi tzw. „niska emisja”, czyli emisja pochodząca ze spalania odpadów i złej jakości paliw w wysoko emisyjnych, starych piecach i kotłach w sektorze komunalno-bytowym. Źródłem zanieczyszczenia powietrza jest także emisja liniowa, czyli pochodząca z komunikacji oraz emisja punktowa, jednak nie ma ona tak znaczącego wpływu na jakość powietrza w województwie świętokrzyskim.

¹⁴ <https://aqicn.org/map/europe/pl/> (dostęp: 13.08.2020)

¹⁵ <https://www.sciencedaily.com/releases/2019/03/190312075933.htm> (dostęp: 13.08.2020)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
3	Niewielkie zasoby wody pitnej	Kolejny, istotny problem we wszystkich skalach – od globalnej po lokalną – to niewielkie zasoby wody pitnej. Ponad 2,1 mld ludzi na świecie nie ma dostępu do wody zdatnej do picia, a 4,4 miliarda ludzi żyje w złych warunkach sanitarnych.	Trafne	Bardzo duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do zanieczyszczenia powietrza należy uznać za trafnie zdefiniowane. W projekcie SRWŚ 2030+ podkreślono, że uwzględniając warunki hydrologiczne oraz położenie geograficzne Polski zasoby wodne w kraju są małe. Opady w Polsce są mniejsze niż w większości krajów europejskich. Dodatkowym problemem są występujące często w ostatnich latach bezśnieżne zimy, podczas których brak śniegu i zmagazynowanej w nim wody, zasilającej wody powierzchniowe i podziemne, nie-korzystnie wpływają na zasoby wodne kraju¹⁶. Województwo świętokrzyskie jest jednym z czterech regionów Polski, które są w największym stopniu narażone na brak dostępności wody. Zgodnie z informacjami opublikowanymi przez NIK¹⁷ województwo świętokrzyskie znajdowało się w 2017 roku na szóstym miejscu pod względem najgorszej jakości powietrza, przyjmując za kryterium liczbę dni z przekroczeniami stężeń dobowych pyłu PM₁₀. W najgorszym pod tym względem województwie – małopolskim – takich dni było 76, w najlepszym – podlaskim – 11. Z kolei w świętokrzyskim liczba tych dni wyniosła 47. Widać zatem, że kwestia zanieczyszczonego powietrza stanowić może istotne wyzwanie rozwojowe dla województwa świętokrzyskiego w perspektywie roku 2030.
4	Zmiany technologiczne	Kluczowym wyzwaniem globalnym są również zmiany technologiczne, urastające do rangi rewolucji	Trafne	Duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do zmian technologicznych należy uznać za trafnie zdefiniowane.

¹⁶ <https://ungc.org.pl/info/zasoby-wodne-polsce/> (dostęp: 12.08.2020 r.)

¹⁷ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/dbaj-o-zdrowie-nie-oddychaj.html> (dostęp: 17.08.2020 r.)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		technologicznej, istotnie wpływającej na gospodarkę, kapitał społeczny i polityczny. Niespotykany wcześniej rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych rodzi określone konsekwencje dla komunikacji społecznej i poziomu debaty publicznej. Rozwój technologiczny wiąże się ze wzrostem znaczenia sztucznej inteligencji, już dziś obecnej w naszym życiu, jak na przykład konsekwencja uczestnictwa w sieciach społecznościowych, w sterowaniu ruchem na ulicach miast, czy przy wykorzystaniu informacji geoprzestrzennej w tym teledetekcji i urządzeń do nawigacji. Rewolucja cyfrowa umożliwia dalsze radykalne zmiany, wpływające na funkcjonowanie			Następstwa wpływu zmian technologicznych na organizację pracy i życia społecznego są dziś trudne do przewidzenia. Globalne wyzwanie technologiczne stawia wymagania i wyzwania przed władzami i administracją publiczną, dotyczące: systemu i poziomu edukacji na wszystkich szczeblach oraz wspierania dostępnymi instrumentami gospodarki opartej na wiedzy we wszystkich sektorach: prywatnym, publicznym i społecznym. O przygotowaniu danego kraju do wykorzystania możliwości pojawiających się w ramach zachodzących zmian technologicznych świadczy chociażby indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI). Za pomocą tego indeksu od 2015 roku Komisja Europejska monitoruje konkurencyjność cyfrową państw członkowskich. Do wyznaczenia indeksu bierze się pod uwagę zagadnienia dotyczące łączności szerokopasmowej, umiejętności cyfrowych, korzystania z Internetu, cyfryzacji przedsiębiorstw, cyfrowych usług publicznych, sektora ICT i jego wydatków na badania i rozwój, a także wykorzystania przez państwa członkowskie środków z programu „Horyzont 2020”. Polska w 2019 r. na tle 28 państw członkowskich UE znalazła się na 25. miejscu. W ciągu ostatnich kilku lat wynik poprawił się (z 36,1 w 2017 roku do 41,6 w 2019 r., dla porównania średnia unijna: 2017 r. – 46,9, 2019 r. – 52,5), podobnie jak średnia dla UE. Polsce nie udało się jednak awansować w rankingu ogólnym¹⁸. Poziom wykorzystania mobilnych usług szerokopasmowych w Polsce jest co najwyższy w skali UE. Łączność, korzystanie z usług internetowych i integracja technologii cyfrowej nadal stanowią jednak obszary, z którymi związanych jest najwięcej wyzwań. W obszarze kapitału ludzkiego

¹⁸ Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI), Sprawozdanie krajowe na 2019 r. dotyczące Polski

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		społeczeństw, a polegające na wyłanianiu się nowych form usieciowienia. Stopniowo upowszechnia się – poza sferą komunikacji – Internet energetyczny oraz Internet logistyczny, które budują całościową inteligentną infrastrukturę XXI. w., określaną łącznie jako Internet przedmiotów/ Internet rzeczy (IoT).			i cyfrowych usług publicznych nastąpiła wprowadzenie niewielka poprawa, ale Polska nadal plasuje się poniżej średniej unijnej¹⁹. Aby społeczeństwo mogło korzystać z rozwiązań w obszarze technologii informacyjnych i komunikacyjnych ważna jest m.in. dostępność Internetu. W 2018 r. w Polsce wskaźnik gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu wyniósł 84% i był niższy od średniej dla Unii Europejskiej o 5 pkt. proc. Z kolei różnica dzieląca Polskę od przodującej pod tym względem Holandii wyniosła 14 pkt. proc. Najmniejszy odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w domu odnotowano w Bułgarii (72%).²⁰ Z kolei w 2019 r. dostęp do Internetu posiadało 86,7% gospodarstw domowych, z czego 83,3% stanowił dostęp do Internetu szerokopasmowego. W skali roku udział gospodarstw domowych korzystających z Internetu poprzez szerokopasmowe łącze internetowe zwiększył się o 4,0 pkt. proc. Zarówno dostęp do Internetu, jak i rodzaj posiadanych łączy internetowych zróżnicowany był ze względu na typ gospodarstwa, klasę miejsca zamieszkania oraz stopień urbanizacji. Dostęp do Internetu częściej posiadały gospodarstwa domowe z dziećmi niż bez nich. Uwzględniając klasę miejsca zamieszkania, odsetek gospodarstw z Internetem większy był w miastach niż na obszarach wiejskich, a ze względu na stopień urbanizacji – najwyższy był na obszarach wysoko zurbanizowanych. Taka sama prawidłowość dotyczyła wykorzystywania szerokopasmowych łączy internetowych²¹.

¹⁹ Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI), Sprawozdanie krajowe na 2019 r. dotyczące Polski

²⁰ Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019, GUS, Warszawa, Szczecin, 2019.

²¹ Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2019 r., Informacje sygnałowe, GUS, Warszawa, 21.10.2019

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					Warto w tym miejscu zaznaczyć, że przykładowo wpływ rozwoju technologii informacyjnych i komunikacyjnych na rozwój społeczno-gospodarczy województwa świętokrzyskiego w perspektywie do 2030 roku będzie najprawdopodobniej duży. Za taką opinią przemawia chociażby fakt, że zgodnie z dokumentem „Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019”, województwo świętokrzyskie należy do grupy dwóch województw w Polsce z najniższym odsetkiem (mieszczącym się w przedziale 86,0% - 88,9%) gospodarstw domowych z osobami w wieku 16–74 lata posiadających możliwość dostępu do szerokopasmowego Internetu przez łącze stałe. Województwa z najwyższym wskaźnikiem, to województwo dolnośląskie (97%) i śląskie (ponad 90%). W trzech województwach był on na poziomie poniżej 90%, najmniejszy natomiast odnotowano w województwie lubuskim – 86,4%²². Przełomowe odkrycia, wynalazki i zmiany technologiczne, robotyzacja, możliwość świadczenia pracy przez Internet, sztuczna inteligencja i inne powodują istotne zmiany ścieżek rozwojowych całych kontynentów, państw, regionów i miast. Regiony, w których pojawiają się, a szczególnie stosowane czy wprowadzane są innowacje, zyskują silny impuls rozwojowy. Sposobem generowania i wykorzystania takich impulsów rozwojowych jest zwiększanie wydatków na badania i rozwój, tworzenie ekosystemu innowacyjności, wspieranie inteligentnych specjalizacji. Najnowsza generacja to między innymi: biotechnologie, techniki 3D, sztuczna inteligencja, technologie kosmiczne.

²² Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019, GUS, Warszawa, Szczecin, 2019.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					Niestety jak podkreślono w KSRR (s. 17) słabością innowacyjności polskiej gospodarki jest utrzymująca się dominująca pozycja towarów niskoprzetworzonych w eksporcie, niezadowalający udział produktów i usług wysokiej techniki, brak liderów – firm przemysłowych stanowiących globalną markę i odgrywających kluczową rolę w łańcuchach wartości. Czynniki te wpływają negatywnie na poprawę konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach globalnych. Wprowadzenie korzystnych zmian strukturalnych w gospodarce oraz przesuwanie się polskich firm w globalnych łańcuchach w kierunku zadań o większej wartości dodanej wymagają zwiększenia innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Uzupełnieniem tych działań powinien być także rozwój zróżnicowanych form współpracy między sektorem nauki i sektorem przedsiębiorstw (m.in. w obszarze prowadzenia prac B+R i wdrożeń innowacji). Równie istotne jest odpowiednie wzmocnienie kapitału ludzkiego i kapitału społecznego poprzez kształtowanie postaw proinnowacyjnych (m.in. otwartość na współpracę i zmianę podejścia do porażki), propagowanie wiedzy na temat możliwości wdrażania innowacji w firmach i korzyści z tym związanych oraz zarządzania procesami innowacyjnymi.²³ Zatem wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowania odnoszące się do zasadniczych zmian technologicznych należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie wpływ tych zmian na rozwój społeczno-gospodarczy regionu w perspektywie do 2030 roku będzie duży, choć niedeterminujący. Czynniki ludzki nadal będzie odgrywał dominującą rolę w działalnościach usługowych, przemysłach kreatywnych, usługach społecznych, w kulturze, które mogą być istotną szansą na rozwój regionu. Należy podkreślić, że jednym z priorytetów polityk Unii Europejskiej jest „Gospodarka, która służy ludziom”, która definiowana jest jako jedyna

²³ Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, załącznik do uchwały nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia "Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030"

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					w swoim rodzaju społeczna gospodarka rynkowa Unii Europejskiej umożliwiająca rozwój gospodarczy i zmniejszenie ubóstwa i nierówności. W tym celu za priorytetowe na poziomie unijnym uznano wzmacnianie małych i średnich przedsiębiorstw, które stanowią trzon gospodarki UE.
5	Kontynuacja i nasilenie się zmian demograficznych	Z jednej strony, liczba mieszkańców Ziemi rośnie (obecnie około 7,7 mld osób, a wg Banku Światowego w 2050 r. ok. 10 mld), co wynika z upowszechnienia medycyny i wydłużania się życia. Z drugiej strony obniżyła się dzietność mieszkańców w naszej części świata. Upowszechnienie medycyny i wydłużanie się życia oznacza starzenie się społeczeństw na wszystkich kontynentach. Przykładowo prognozy ONZ zakładają, że odsetek ludności Europy powyżej 65. roku życia wyniesie do 2030 r. 23,8%. Jest to dwukrotnie więcej niż w 1990 r. (Walkowska, 2017).	Trafne	Bardzo duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do kontynuacji i nasilenia się zmian demograficznych należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jak podkreślono w projekcie SRWŚ 2030+, według analiz realizowanych przez GUS, wskaźnik starości demograficznej (udział osób w wieku 65 i więcej lat w ogólnej populacji) w Polsce kształtował się od 10,2% w 1990 r. do 17,5% w roku 2018 r. Przewiduje się, że w roku 2040 wskaźnik ten sięgnie 26,4%²⁴. Sytuacja taka, w połączeniu z niską dzietnością, stanowi istotne zagrożenie dla systemu emerytalnego i polityk społecznych w Polsce. Negatywne zjawiska demograficzne obecne są też w województwie świętokrzyskim, gdzie obserwuje się szybki proces starzenia się ludności, niski poziom dzietności, ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Jednym z kierunków mogących częściowo zniwelować negatywne tendencje migracyjne byłoby podjęcie działań, skierowanych do seniorów, mających na celu przyciąganie osób chcących spędzić sędziwe lata w atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni. Wymaga to jednak stworzenia odpowiedniej bazy mieszkalno-usługowej i opiekuńczej oraz przygotowania kadr zdolnych do zapewnienia usług z zakresu „srebrnej gospodarki” na odpowiednim poziomie.

²⁴ Stańczak J., Szałtys D., (2017), *Regionalne zróżnicowanie procesu starzenia się ludności Polski w latach 1990–2015 oraz w perspektywie do 2040 roku*, [w:] *Zielonogórskie Spotkania z Demografią*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, s. 11–27.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
6	Nierówności społeczne, obserwowane w skali globalnej.	W Polsce, ubóstwo skrajne (minimum egzystencji) dotyczyło, według badań GUS, w 2015 r. 6,5% ludności, by spaść do 4,3% w roku 2017 i wzrosnąć do 5,4% w 2018 r.	Trafne	Umiarkowany	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do nierówności społecznych, obserwowanych w skali globalnej, należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie stwierdzić należy, że treści, zawarte w projekcie SRWŚ 2030+, stanowiące uzasadnienie dla tego uwarunkowania, są dalece niewystarczające, ponieważ odnoszą się jedynie do Polski. Ponadto zawężają pojęcie nierówności społecznych jedynie do skrajnego ubóstwa. Należy zatem do projektu SRWŚ 2030+, do uwarunkowania mówiącego o nierównościach społecznych w wymiarze globalnym), dołączyć treści zawarte w Diagnostyce (str. 13), które ujmują problematykę nierówności społecznych właśnie w wymiarze globalnym (chodzi o ten fragment: „Najnowszy raport pt. <i>Public good or private wealth?</i>, opracowany przez organizację Oxfam International ze stycznia 2019 r. przedstawia dane, z których przykładowo wynika, że ok. 3,4 mld ludzi na świecie żyje za mniej niż 5,5\$ dziennie, 262 mln dzieci nie może chodzić do szkoły, tysiące osób umierają rocznie z powodu braku dostępu do opieki zdrowotnej itd. Przepaść między bogatymi a biednymi dzieli społeczeństwa. Uniemożliwia pokonanie ubóstwa i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn. Ważnym aspektem zróżnicowania bogactwa jest to, że od 2013 r. redukcja ubóstwa zmniejszyła się o połowę, podczas gdy w tym samym czasie rośnie kapitał najbogatszych (Oxfam, 2019, s. 10–12; por. też szerszą analizę tematyki w: Piketty, 2015)). Z kolei zastanawiając się czy nierówności społeczne, ujęte w postaci skali ubóstwa, będą miały wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego, należy dojść do wniosku, że wpływ ten będzie umiarkowany.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					Po pierwsze przemawia za tym fakt, że w Polsce w 2019 r. odnotowano spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego we wszystkich trzech jego rodzajach tj. ubóstwie skrajnym, relatywnym i ustawowym. Największe ograniczenie zaobserwowano w przypadku ubóstwa ustawowego, które wskazuje na grupę osób uprawnionych do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Było ono w porównaniu do 2018 r. mniejsze o 1,9 pkt. proc., osiągając w 2019 r. wartość 9%²⁵ Stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,2%, co oznacza spadek wskaźnika o 1,2 pkt. proc. r/r. Zatem minimum egzystencji, kiedy to konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla biologicznego rozwoju człowieka, zostało ograniczone. Dotyczyło to przede wszystkim gospodarstw domowych najbardziej zagrożonych ubóstwem, tj. utrzymujących się głównie ze świadczeń społecznych (innych niż emerytury i renty) oraz gospodarstw z co najmniej 3 dzieci poniżej 18. roku życia, mieszkańców wsi i małych miast²⁶ O 1,2 pkt. proc. w relacji do 2018 roku zmniejszył się również zasięg ubóstwa relatywnego, granicę którego wyznacza 50% kwoty, którą przeciętnie miesięcznie wydają gospodarstwa domowe w Polsce. Umożliwia to wyodrębnienie tych gospodarstw domowych, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego – w 2019 r. dotyczyło to 13% osób w gospodarstwach domowych²⁷

²⁵ <https://www.gov.pl/web/rozwoj/zasieg-ubostwa-ekonomicznego-w-2019-roku--komentarz-do-danych-gus> (dostęp: 14.08.2020 r.)

²⁶ <https://www.gov.pl/web/rozwoj/zasieg-ubostwa-ekonomicznego-w-2019-roku--komentarz-do-danych-gus> (dostęp: 14.08.2020 r.)

²⁷ <https://www.gov.pl/web/rozwoj/zasieg-ubostwa-ekonomicznego-w-2019-roku--komentarz-do-danych-gus> (dostęp: 14.08.2020 r.)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					Po drugie, z danych GUS wynika, że w latach 2015-2019 zasięg skrajnego ubóstwa w Polsce zmniejszył się z 6,5 proc. do 4,2 proc. Spadek skrajnego ubóstwa jest więc bardzo dobrą informacją. Jednak nie we wszystkich regionach zachodzi w równym tempie. Niektóre województwa skorzystały na pozytywnych zmianach, podczas gdy inne zostają w tyle. Na pozytywnych zmianach w największym stopniu skorzystały województwa pomorskie i opolskie, gdzie od 2015 roku zasięg skrajnego ubóstwa zmniejszył się o odpowiednio 7,2 oraz 5,2 pkt. proc. W 2019 roku wynosił nieco ponad 1 proc. i był najniższy w kraju²⁸. Skrajne ubóstwo znacznie spadło też w warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim i podkarpackim. Spadek ten był zdecydowanie większy niż średnio dla całego kraju, jednak zasięg ubóstwa w dalszym ciągu pozostaje tam wysoki i wynosi ponad 5-6 proc. Jednak te województwa "startowały" z zupełnie innego poziomu. W 2015 roku w warmińsko-mazurskim, a także w świętokrzyskim poniżej minimum egzystencji żyło około 11-12 proc. mieszkańców, a w podkarpackim około 9 proc. Można więc mówić o sporej poprawie²⁹. Spadek skrajnego ubóstwa w latach 2015-2019 był spowodowany dwoma głównymi czynnikami. Pierwszy czynnik to stale poprawiająca się sytuacja na rynku pracy, spadające bezrobocie i szybko rosnące płace, również te minimalne. Drugi czynnik to nowe świadczenie wychowawcze na dzieci, czyli

²⁸ <https://www.money.pl/gospodarka/pomogly-swiadczenia-socjalne-i-dobra-sytuacja-gospodarcza-ubostwo-maleje-ale-nie-wszedzie-tak-samo-6527435898029697a.html>
(dostęp: 14.08.2020 r.)

²⁹ <https://www.money.pl/gospodarka/pomogly-swiadczenia-socjalne-i-dobra-sytuacja-gospodarcza-ubostwo-maleje-ale-nie-wszedzie-tak-samo-6527435898029697a.html>
(dostęp: 14.08.2020 r.)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
					"Program 500 Plus". Największe zagrożenie ubóstwem dotyczyło bowiem rodzin wielodzietnych³⁰. Biorąc powyższe pod uwagę i zakładając, że tendencja w ograniczaniu skrajnego ubóstwa w województwie świętokrzyskim zostanie utrzymana, przypuszczać można, że wpływ nierówności społecznych, wyrażonych skalą ubóstwa, na sytuację społeczno-gospodarczą województwa będzie umiarkowany. Ponadto obserwujemy redukcję ubóstwa na świecie, co także powinno spowodować, że wpływ tego uwarunkowania na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego będzie ograniczony.
7	Pandemia wirusa SARS-CoV-2	Występująca od marca 2020 r. w Polsce i w Europie sytuacja nadzwyczajna związana z pandemią wirusa SARS-CoV-2 spowodowała uciążliwe ograniczenia oraz wywołała znaczące skutki społeczno-gospodarcze. W ciągu kilku miesięcy tzw. koronawirus ujawnił wiele problemów funkcjonowania państw i społeczeństw, zmienił ludzkie życie oraz oblicze gospodarki. Żaden	Trafne	Bardzo duży	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do pandemii wirusa SARS-CoV-2, należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie stwierdzić należy, że uwarunkowanie to, zawarte w projekcie SRWŚ 2030+, nie ma swojego uzasadnienia w Diagnozie. Sugeruje się zatem uzupełnienie treści Diagnozy o wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie globalne związane z pandemią wirusa SARS-CoV-2. Skutki pandemii odczuwa cały świat. Naznaczony masowymi „lockdownami” II kwartał 2020 roku przyniósł rekordowe spadki produktu krajowego brutto w wielu krajach. Według szybkiego szacunku GUS, PKB niewyrównany sezonowo spadł w II kwartale 2020 r. o 8,2% w ujęciu rocznym. Natomiast w porównaniu z poprzednim kwartałem, II kwartał 2020 roku przyniósł realny spadek PKB

³⁰ <https://www.money.pl/gospodarka/pomogly-swiadczenia-socjalne-i-dobra-sytuacja-gospodarcza-ubostwo-maleje-ale-nie-wszedzie-tak-samo-6527435898029697a.html> (dostęp: 14.08.2020)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		kraj ani region nie był przygotowany na taki scenariusz. Niemal do zera została ograniczona działalność wielu sektorów gospodarki, związanych z turystyką, sportem, działalnością eventową, przemysłami kultury, usługami niemedyicznymi, świadczonymi w bliskim kontakcie. Oznaczało to utratę wielu miejsc pracy, likwidację wielu mikro- i małych firm. Wprowadzone ograniczenia znacząco wpłynęły na stan psychofizyczny społeczeństwa. Jednocześnie w związku z pandemią skokowo wzrosło znaczenie gospodarki „zdalnej”, czyli związanej ze świadczeniem usług i produkcją na odległość. Dotyczy to zarówno handlu jak			o 8,9%. Osiągnięte wyniki należy uznać za stosunkowo korzystne w trudnym okresie kryzysu wywołanego pandemią. Świadczą one o stabilnych podstawach polskiej gospodarki i jej odporności na zaburzenia, w tym te o charakterze zewnętrznym. Nie bez wpływu pozostaje także wsparcie rządowe dla przedsiębiorstw i pracowników, dzięki któremu udało się podtrzymać potencjał polskiej gospodarki. Wyniki polskiego PKB wraz z miesięcznymi danymi pokazującymi znaczące wyhamowanie spadków produkcji przemysłowej i sprzedaży detalicznej, a także znaczną poprawę nastrojów (m.in. PMI dla przemysłu) pozwalają z optymizmem oczekiwać dalszej poprawy sytuacji gospodarczej w Polsce³¹. W porównaniu do pozostałych gospodarek UE Polska w dalszym ciągu plasuje się w czołówce pod względem dynamiki PKB. W II kw. 2020 r., według danych Eurostat, spadek polskiego PKB w ujęciu rocznym wyniósł 7,9%. (wyrównany sezonowo) i był to trzeci najlepszy wynik wśród państw UE, dla których dostępne są dane, po Litwie (-3,7%) oraz Finlandii (-5,2%). Wynik polskiej gospodarki jest znacznie lepszy niż całej UE (-14,1%) oraz strefy euro (-15%). Głębokimi spadkami PKB (r/r) zostały dotknięte największe gospodarki unijne. W Niemczech spadł on o 11,7%, we Włoszech o 17,3%, we Francji o 19%, zaś w Hiszpanii o 22,1%. Wyraźnie słabsze wyniki odnotowały także pozostałe państwa V4 – na Słowacji PKB obniżył się o 12,1%, w Czechach o 10,7%, a na Węgrzech o 13,5%. Z kolei w porównaniu do I kwartału br. PKB w strefie euro obniżył się o 12,1%, a w całej UE o 11,7%. W Polsce spadek ten wyniósł wg Eurostat 8,9%³².

³¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj/komentarz-do-danych-gus-i-eurostat-nt-wzrostu-pkb-w-ii-kw-2020-r> (dostęp: 14.08.2020)

³² <https://www.gov.pl/web/rozwoj/komentarz-do-danych-gus-i-eurostat-nt-wzrostu-pkb-w-ii-kw-2020-r> (dostęp: 14.08.2020)

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWS 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		i wszelkiego typu działalności, które nie wymagają bezpośredniego kontaktu: telemedycyny, edukacji na odległość i automatyzacji. Dziś rośnie świadomość i upowszechnia się wyobrażenie sobie świata biznesu – od hali produkcyjnej po indywidualnego konsumenta – świata, w którym kontakt ludzi jest minimalizowany przez roboty, sztuczną inteligencję i różne formy automatyzacji.			W strefie euro i całej Unii Europejskiej obserwowana w II kwartale 2020 r. sytuacja gospodarcza, świadczy o najgłębszej recesja po 1945 roku. Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzić należy, że trwająca pandemia wirusa SARS-CoV-2 w istotny sposób wpłynęła na sytuację gospodarczą świata, Unii Europejskiej oraz Polski. Należy przyjąć, że zagrożenie epidemiologiczne będzie się utrzymywać w nadchodzącym okresie (lata 2021-2022), a sytuację może unormować pojawienie się skutecznej szczepionki. Jednakże ze skutkami gospodarczymi i społecznymi pandemii światowa, w tym europejska, gospodarka będzie się zmagać przez kolejną dekadę. Warto w tym miejscu podkreślić, co zostało trafnie ujęte w projekcie SRWS 2030+, że w wymiarze krajowym kwestie bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego, są w polskim systemie rządzenia i zarządzania dedykowane władzom centralnym, a samorząd województwa może pełnić rolę wspierającą. Ważne będą zatem działania podejmowane na szczeblu centralnym oraz jakość współpracy władz centralnych z władzami samorządowymi.
Uwarunkowania unijne					
1		W Unii Europejskiej w dalszym ciągu toczy się dyskusja nad kierunkami interwencji UE w najbliższych latach. Nie został jednak przygotowany żaden dokument planowania strategicznego na okres po 2020 roku, w związku z czym cele zarządzania rozwojem UE wynikają z poziomu	Nie możliwa do określenia ze względu na brak jasno zdefiniowanego uwarunkowania	Nie możliwy do określenia ze względu na brak jasno zdefiniowanego uwarunkowania	Odnosząc się do uwarunkowań unijnych mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego, stwierdzić należy, że w projekcie SRWS 2030+ uwarunkowania te nie zostały sprecyzowane. O ile bowiem w Diagnostyce (str. 15) pojawia się tekst mówiący o tym, że „najważniejszym europejskim uwarunkowaniem rozwoju regionalnego w Polsce jest polityka spójności Unii Europejskiej”, o tyle w projekcie SRWS 2030+ takiej informacji już nie znajdziemy. Warto zatem dokument Strategii wzbogacić o przytoczone powyżej treści z Diagnostyki. Sugeruję się także, dodanie – również z Diagnostyki (str. 15) – tekstu: „Dla skuteczności prowadzenia polityki regionalnej w Polsce,

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		operacyjnego, tj. z projektu rozporządzeń dla Polityki Spójności oraz projektu struktury Wieloletnich Ram Finansowych (WRF) na lata 2021-2027 opracowanych przez Komisję Europejską. Zgodnie z zaprezentowanym w dniu 29 maja 2018 r. projektem pakietu legislacyjnego polityki spójności, zamiast dotychczasowych jedenastu celów, fundusze będą programowane w ramach pięciu celów polityki, na podstawie których Europa ma stać się: 1. Bardziej inteligentna (<i>smarter</i>), dzięki innowacjom, cyfryzacji, transformacji gospodarczej oraz wsparciu dla małych i średnich przedsiębiorstw; 2. Bardziej zielona (<i>greener</i>), wdrażająca porozumienie paryskie i inwestująca w transformację sektora			kluczowe znaczenie mają cele i alokacja finansowa związane z Polityką Spójności UE.” Dopiero po tym tekście powinien pojawić się fragment zaczynający się od słów „Zgodnie z zaprezentowanym w dniu 29 maja 2018 r. projektem...” Ponadto brakuje w projekcie SRWŚ 2030+ pełniejszego wyjaśnienia, jaki wpływ może mieć na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego realizacja wymienionych pięciu celów alokacji funduszy związanych z Polityką Spójności UE. W Diagnostyce (str. 16-21) próbuje się takie wyjaśnienia konstruować, choć są zaprezentowane w formie bardzo ograniczonej i nie dotyczą wszystkich celów. Sugeruje się zatem uzupełnienie treści zarówno Diagnostyki, jak i projektu SRWŚ 2030+, o zapisy wyjaśniające jaki będzie wpływ realizacji pięciu celów alokacji finansowej na sytuację społeczno-gospodarczą województwa świętokrzyskiego w perspektywie 2030 roku.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianą klimatu; 3. Lepiej powiązana (<i>connected</i>) z siecią transportu strategicznego i siecią cyfrową; 4. Bardziej społeczna (<i>social</i>), realizująca cele europejskiego filaru praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej; 5. Blizsza obywatelom (<i>closer to citizens</i>), dzięki wspieraniu lokalnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE. Powyższe cele zostały przedstawione w dokumencie rządowym Założenia Umowy Partnerstwa na lata 2021-			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		2027 z lipca 2019 r. (ZUP), który określa zarys obszaru interwencji funduszy unijnych i wstępne ramy finansowe w kolejnej perspektywie UE.			
Uwarunkowania krajowe					
1	Powstanie nowego paradygmatu rozwoju regionalnego	W dniu 14 lutego 2017 r. Rada Ministrów przyjęła <i>Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.</i> (SOR). Dokument ten ukierunkowuje rozwój kraju w perspektywie średnioterminowej, definiując model rozwoju Polski i wskazując wizję, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarach gospodarczym, społecznym i przestrzennym. Z punktu widzenia rozwoju regionalnego najważniejsze elementy SOR ujęte są w celu szczegółowym II – „Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony”. Zaznacza	Trafne	Nie możliwe do określenia ze względu na brak w projekcie SRWŚ 2030+ informacji o wpływie powstania nowego paradygmatu rozwoju regionalnego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Wskazane w projekcie SRWŚ 2030+ uwarunkowanie odnoszące się do powstania nowego paradygmatu rozwoju regionalnego, należy uznać za trafnie zdefiniowane. Jednocześnie stwierdzić należy, że treści projektu SRWŚ 2030+ nie znajdziemy informacji mówiących o tym, jaki będzie przewidywany wpływ tego uwarunkowania na sytuację społeczno-gospodarczą województwa z perspektywie roku 2030. Rekomenduje się zatem dodanie odpowiednich treści do projektu SRWŚ 2030+, które potwierdzą istotność tego uwarunkowania dla rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego w perspektywie roku 2030. Ponadto należy także wzbogacić treści Diagnozy, ponieważ w obecnej wersji omówiony jest wpływ przyjętych celów KSRR na konstrukcję i wdrożenie SRWŚ 2030+. Brakuje takiego omówienia dla SOR.

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		się przy tym, że państwo polskie rozumie zrównoważony rozwój społeczny i regionalny jako harmonijny rozwój całego kraju, wrażliwy na terytorialną różnorodność i jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Cel ten obejmuje dwa obszary: „Spójność społeczna” oraz „Rozwój zrównoważony terytorialnie”. Rozwój zrównoważony terytorialnie osiągnięty ma być poprzez trzy cele polityki regionalnej: 1. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów. 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. 3. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		ukierunkowanych terytorialnie. Wśród szczególnie ważnych dla kształtu SRWŚ 2030+ uznać należy zapisy KSRR dotyczące trzech rodzajów Obszarów Strategicznej Interwencji polityki regionalnej, które odnoszą się do województwa świętokrzyskiego. Są to: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz wschodnia Polska. Jednym z instrumentów KSRR 2030 będzie też Program ponadregionalny skierowany do najstabszych gospodarczo obszarów (Program 2020+). Adresatem jego interwencji będą terytoria uznane w KSRR za OSI, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją i średnie miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze.			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWS 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		Zgodnie z zapisami KSRR 2030 regiony mogą także – zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą i potrzebami – wyznaczać własne obszary strategicznej interwencji jako odpowiedź na problemy rozwojowe, o ile będzie to wiązało się z zapewnieniem konkretnych instrumentów wsparcia lub mechanizmów uzgodnień. Otwiera to przed samorządem województwa możliwość prowadzenia własnej polityki rozwoju w wymiarze terytorialnym. Obowiązujący porządek prawny, w tym art. 11 ust. 1d i ust. 1da ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa nakazuje, by strategia rozwoju województwa uwzględniała cele <i>SOR</i>, <i>KSRR</i> oraz cele i kierunki <i>Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK)</i>.			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i> to nadrzędny, strategiczny dokument rządowy stanowiący podstawę do prowadzenia krajowej polityki przestrzennej państwa. Definiuje on następujące cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju: Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności; Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		wewnętrznego wszystkich terytoriów; Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej; Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski; Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa; Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		W 2018 r. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju sfinalizowało prace nad dokumentem pn. <i>System zarządzania rozwojem Polski</i>, który został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2018 r. Dokument ten wprowadził szereg zmian, spośród których najważniejsza to integracja systemu programowania społeczno-gospodarczego i planowania przestrzennego na wszystkich poziomach zarządzania. Oczekiwanym rezultatem jest utworzenie jednolitego systemu zarządzania i koordynacji polityk publicznych wspomagających procesy rozwojowe w Polsce. Wdrożone zostanie również podejście projektowe w administracji rządowej przy realizacji działań rozwojowych. Szczegółowe rozwiązania dotyczące			

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne ujęte w projekcie SRWŚ 2030+	Treść	Ocena trafności	Wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą województwa	Uzasadnienie trafności uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa świętokrzyskiego
		systemu zarządzania będą sukcesywnie wprowadzane przez nowelizacje m.in. ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz samorządowych ustaw ustrojowych.			

Źródło: opracowanie własne

Ponadto porównując zapisy projektu SRWŚ 2030+ oraz Diagnozy zauważyć można, że w Diagnozie ujęto, w grupie uwarunkowań globalnych, uwarunkowania, które nie pojawiają się w projekcie SRWŚ 2030+. Do tych uwarunkowań zaliczyć należy:

- Uwarunkowania gospodarcze – nowe koncepcje rozwoju, gdzie mowa jest o powstawaniu regionalnych i lokalnych **domen kompetencji**, jako rozwiązań modelowych w dobie technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz **identyfikowaniu inteligentnych regionalnych specjalizacji** jako podstawy dla rozwoju domen kompetencji, a także o rozwoju **gospodarki o obiegu zamkniętym i biogospodarki**.
- Uwarunkowania społeczno-polityczne o wymiarze globalnym – gdzie mowa jest o ryzyku **wojny nuklearnej; fundamentalizmie, integryzmie i terroryzmie** jako zagrożeniach ze strony niektórych państw lub międzynarodowych systemów ideologiczno-religijnych; **zachwianiu się porządku globalnego** ukształtowanego po II wojnie światowej w związku z cichym wycofywaniem się USA i Rosji z porozumień rozbrojeniowych; **wzroście znaczenia Chin i Indii** na arenie politycznej i gospodarczej.

Dla poprawy spójności obu dokumentów rekomenduje się uzupełnieniu treści projektu SRWŚ 2030+ o brakujące zapisy lub wyjaśnienie, dlaczego nie wszystkie uwarunkowania/wyzwania analizowane w Diagnozie, znalazły się w projekcie Strategii.

2030

POLSKA
ŚWIĘTOKRZYSKIE